

Leo Trotskij om Tredje Moskvarättegången 1938

Om inget annat anges så är översättningarna gjorda från engelska av Göran Källqvist.

Innehållsförteckning

Lästips	1
Ur Joseph Hansens inledning till Trotskij's "Mitt liv"	1
Rättegången mot de 21	4
Åtta ministrar	5
Rättegången som ett svar på Dewey-kommissionen	6
Till tänkande människors kännedom	9
Bakom Moskvarättegångarna	10
Fyra doktorer visste för mycket	16
Den hemliga alliansen med Tyskland	18
Rättelser av och observationer angående de anklagades vittnesmål	21
"En miljon dollar"	22
Armén i opposition mot Stalin	24
Varför så många centrum? Varför underkastar sig alla Trotskij?	27
Jagodas roll	29
En märklig ny utveckling	31
Tidsmotsägelser	33
Moskvas diplomatiska planer och rättegångarna	34
Budskap till protestmöte i New York	37
Stalins artikel om världsrevolutionen	38
En nyckel till rättegångarna i Ryssland	40
Fallet med professor Pletnov	44
Svarande Zelenskij och Ivanov	45
Hitlers kupp i Österrike underlättades av Moskvarättegången	46
Om Hearst	48
En förklaring till Freda Kirchwey	48
Anteckningar i marginalen på Pravdas redogörelser	49
Kain-Dzjugasjvilij går hela vägen	50
Ett svar till ambassadör Bilmanis	52
Nya avhoppare	53
Halvsanningarnas präster	54

Lästips

Kenth-Åke Andersson: [Moskvarättegångarna](#)

Trotskyj: [Stalins brott](#) (Om 2 första Moskvarättegångarna)

[Protokoll från 1938 års Moskvarättegång](#)

Ur Joseph Hansens inledning till Trotskijs ”Mitt liv”.

*[Vid tiden för den tredje Moskvarättegången fungerade amerikanen Joseph Hansen som Trotskijs sekreterare och livvakt. I sin Inledning till Trotskijs **Mitt liv** redogör han för Trotskijs ansträngningar att för världspressen dag-för-dag kommentera och avslöja den tredje Moskvarättegången, och hur detta arbete organiserades och genomfördes. Här följer de relevanta avsnitten ur Hansens inledning:]*

Hushållet led fortfarande stor vända över Leon Sedovs död när Stalin gjorde ytterligare ett drag. 23 februari antog den mexikanska fackföreningsrörelsen, som via Lombardo Toledano kontrollerades av det mexikanska kommunistpartiet, en förtalande resolution mot Trotskyj. Syftet med resolutionen var att sätta tryck på Cárdenas regering att upphäva Trotskijs uppehållstillstånd och utvisa honom.

Det fanns inget annat alternativ än att omedelbart svara. Trotskyj gjorde det nästa dag.¹

Utan att varken vi eller allmänheten visste om det, skrev Sovjetunionens statsåklagare Andrej Vysjinskij, samma dag som Labordes och Lombardo Toledanos resolutioner antogs av CTM, under en anklagelseakt mot 21 medlemmar i ett ”Block mellan högern och trotskisterna”. Det tillkännagavs i Moskva 27 februari. Rättegången skulle inledas 2 mars.

Bland de åtalade återfanns ett antal internationellt kända namn, bland andra Nikolaj I Bucharin och Alexej I Rykov. I denna ”samling” inkluderade Stalin en av sina trogna följeslagare, Jagoda, som tidigare hade varit ledare för den hemliga politiska polisen och organisatör av den första ”stora” skådeprocessen 1936 som dömde Zinovjev och Kamenev och andra. För L D och Natalja var det särskilt bittert att bland de åtalade finna Christian Rakovskij, som sedan länge hade varit vän till familjen.

Precis som under de tidigare rättegångarna var Trotskyj naturligtvis huvudåtalad, och åklagaren namngav honom som huvudkonspiratör och ärkeanstiftare.

Trots att Stalin hade tagit ett år på sig för att förbereda manus, så hade han inte för avsikt att förlänga skådespelet. Det visade sig i det plötsliga tillkännagivandet och den korta tid som de anklagade fick innan rättegången inleddes. Stalins syfte med att genomföra det hela så snabbt var att hindra alla försök i andra länder att utöva påtryckningar för att få till stånd en rättvis rättegång. Man kunde förvänta sig att dramat i rättssalen skulle bli kortvarigt och att de anklagade, eller åtminstone de flesta av dem, omedelbart skulle avrättas. Stalin kanske räknade med att det hela skulle vara klart och offren begravda innan Trotskyj skulle kunna avslöja komplotten. Sedan, när intresset svalnade, kunde den landsförvisade ledaren och hans handfull anhängare försöka besegra Kominterns tunga världsomfattande propagandamaskin, som hade uppbackning från Sovjetstatens mäktiga resurser...

Vi höll vårt första möte sent på eftermiddagen, eller kanske det var tidig kväll, samma dag som nyheten kom. Utöver våra skolningsmöten eller diskussioner om aktuella politiska frågor, så höll sekreterarna och vakterna regelbundna personalmöten – ibland så sällan som en gång

¹ Se artikeln [Vad är meningen med kampen mot ”trotskismen”?](#)

per månad – där dagordningen oftast gällde organisatoriska frågor för hushållet eller vakrutinerna. L D var ofta med, men ledde nästan aldrig mötena. När det någon gång blev svåra meningsmotsättningar försökte han till och med undvika att anta rollen som medlare. Men vid detta möte tog Trotskij genast över.

Han skisserade problemet. Vi kunde inte veta hur lång rättegången skulle bli. Den kunde mycket väl vara över på några få dagar. Under den perioden skulle rättegången stå i centrum för den internationella uppmärksamheten. Vad vi än hade att säga, så måste vi säga det snabbt. Valet av tidpunkt var helt avgörande för oss. Till och med timmar kunde vara av betydelse. Följaktligen måste vi förbereda oss för en ansträngning utöver det vanliga.

Den Gamle talade inte särskilt dramatiskt. Han var bara intensiv. Vi blev särskilt rörda över vad det måste kosta på för honom att vända sig från sin sons död till detta nya angrepp från sin förrädiska och dödliga fiende.

Vi hade alla förutsett vad vi måste göra, så vi kunde säga ”Redan ordnat”, till en del av de följande punkterna.

Vårt första problem var att få tag på texten till anklagelseakten, eller i alla fall så mycket som möjligt av den. Här tvingades vi lita till *New York Times*. Den kunde vi ordna från en bokhandel i centrala Mexiko City som dagligen fick en tidningsbunt med flygpost. Våra kamrater i New York skulle också sända urklipp med flygpost. Jag minns inte varifrån vi först fick det nödvändiga dokumentet, men mitt minne av nästa händelse är mycket levande.

Sju på morgonen, när solen fortfarande lös in snett och lågt på himlen mellan träden och lyste upp den blå muren mot gården, gick L D sakta på trädgårdsgången som knöt samman rummen kring gården, medan han gick igenom anklagelseakten. Han hade på sig jacka och basker, för det var fortfarande svalt och friskt vid denna tid på året och på denna höjd. När han stannade till för att göra en notering, var bilden oförlömlig med hans glasögon och pipskägg alldeles nära tidningen.

Jag fick senare tillfälle att se bevis på hur noggrant han utförde denna motbjudande syssla. Här och där ett rött eller blått ”NB” – *nota bene* – enstaka anmärkningar i marginalen, ett ord eller två på ryska vid vissa stycken.

Därefter började det verkliga arbetet. Det kom hela tiden samtal från tidningarna, från telegrambyråerna, från oberoende journalister. Vad L D än hade att säga till bluffmakarna i Moskva så var det förstasidesstoff, till och med rubriker, i vartenda land som inte var en diktatur.

Den Gamle lämnade knappt sitt skrivbord, tog bara en hastig måltid, och brydde sig inte om att raka sig. Han tillhörde generationen innan skrivmaskinen fanns. Han skrev enbart med blyerts- eller bläckpenna, och skrev så oavbrutet att han led av en yrkesskada som knappast existerar idag. Hans finger blev så ömt att han tvingades ha bandage när han arbetade.

Han dikterade utmärkt, och anpassade sig till stenografens takt, vars streck, krokar och bågar han då och då stannade upp för att beundra. Men dikterandet gav bara en mindre lättnad, eftersom han arbetade i steg, och ständigt gick igenom sina manuskript. ”Ibland”, berättade han för mig en gång, ”kommer jag på det mest uppenbara först sedan det sista utkastet är färdigt.” Så då fick det ”sista utkastet” arbetas om.

L D:s handskrivna manuskript skrevs ut på maskin och lämnades på hans skrivbord för att rättas. När det på grund av alla rättelser blev svårt att följa dem, skrevs de ut på maskin igen. Den nya kopian gick sedan igenom samma procedur.

I svåra lägen som detta, med tidsfrister som sattes av omständigheter som vi inte hade någon kontroll över, kortade den Gamle ner sina korrigeringar och omskrivningar avsevärt.

Utifrån det slutliga utkastet på ryska utarbetade sekretariatet versioner på engelska, franska och spanska, och hjälpte varandra när det blev svårigheter med översättningen. Ibland kunde ett av våra problem leda till att L D ändrade det ryska originalet. Det var inte många översättningar i Coyoacán som inte L D slutkontrollerade själv, och ibland kunde han argumentera för ett annat ord eller ordvändning. Hans förslag på engelska var inte alltid så lyckligt valda. Det var inte så att han ansåg sig vara någon mästare på engelska, utan det var en del av hans allmänna tendens att vara noggrann med detaljer. Han kunde inte tåla slarv eller inexakthet med någonting.

Allt eftersom Moskvarättegången fortsatte följde L D pressen noga. Varje dag skrev han ett långt uttalande som därefter översattes, trycktes upp i ett antal exemplar, levererades till telegrambyråerna och dagstidningarna i Mexiko City, och skickades med flygpost till våra anhängare på olika ställen. Vi använde inte kopieringsmaskin, delvis därför att det skulle ha inneburit ytterligare ett steg i en process där hastigheten stod högt i kurs.

Trotskij arbetade obehagligt – omkring 18 timmar om dagen under rättegångens inledning. En del av oss yngre arbetade ännu längre. Vi missade inte en enda tidsfrist.

Vi fungerade således som ett mycket effektivt och ganska smidigt, om än litet, team. Detta låg i linje med Trotskij's tidigare staber, en tradition som överlämnades från en grupp sekreterare till nästa. I Ryssland var Trotskij's sekretariat berömt. Stalin hade all anledning att slå speciellt mot dess medlemmar i förhoppning om att minska och lamslå Trotskij's effektivitet. Jag hade aldrig förmånen att möta ryssarna. De gick under i koncentrationslägren eller av ett skott i huvudet från en GPU-pistol. Men jag vet hur de fungerade. De var av den sort som tycker om att arbeta, inte misstycker att arbeta under svår press, tänker självständigt, och har kunskaper på många områden. Med sådana medarbetare arbetade Trotskij som en jämlike bland andra, och alla arbetade tillsammans för ett stort gemensamt mål. Allt detta fick dem att överträffa sig själva lite grann.

Effekten av Trotskij's uttalanden om den tredje ”stora” Moskvarättegången var förödande. Det snabba svaret på anklagelseakten, som avslöjade komplotten redan innan skådespelet började, vände i ögonen på världsoptionen ända från första dagen rättegången mot Stalin, och för varje dag blev det bara värre. Trotskij, som var huvudanklagad, lyckades vända situationen till Stalins nackdel, och blev den främste anklagaren. Därefter var det bland kunnigt folk avgjort. Stalin, som redan hade brännmärkts i utlåtandet från Dewey-kommissionen 1937, som visade att Trotskij och Leon Sedov var oskyldiga till de anklagelser som hade riktats mot dem under de tidigare skenrättegångarna, tyngdes nu av en ”trovärdighetsklyfta” som han aldrig lyckades undkomma.

Att arbeta tillsammans med Trotskij var ingen lekstuga – han var ingen klåpare inom politiken och han fann klåperi outhärdligt hos andra. Men det var också en utomordentlig skola för de unga kamraterna i hans personal. Det sätt på vilket han reagerade på Moskvarättegången i mars 1938 var en modell för hur viktig tajmning är för att möta dagliga utmaningar och vända dem till en möjlighet. Det handlade om att ytterst beslutsamt lägga allt annat åt sidan, höja sig över personliga problem, och med all energi och alla tillgängliga resurser koncentrera sig på arbetet som stod för dörren. Det var en sällsynt möjlighet för oss som då var i 20-årsåldern att se Trotskij i handling som politisk kämpe under en mycket intensiv strid.

Rättegången mot de 21²

(28 februari 1938)

I februari förra året, vid tidpunkten för den andra Moskvarättegången (Pjatakov-Radek) som var tänkt att rätta till det dåliga intrycket från den första rättegången (Zinovjev-Kamenev), skrev jag i pressen: ”Stalin påminner om en man som försöker släcka törsten med saltvatten. Han kommer att bli tvungen att iscensätta fler skenrättegångar, den ena efter den andra.”

Den tredje Moskvarättegången har förberetts under en längre period, och måste man tro mer noggrant än de tidigare. De internationella förberedelserna har de senaste veckorna pågått inför ögonen på hela världen. Syftet med Stalins ökända artikel (14 februari) om den internationella revolutionen, som överraskade många genom att komma så plötsligt, var att skapa en mer gynnsam atmosfär inom arbetarklassen för den kommande rättegången. Stalin ville säga till arbetarna, att om han skjuter en hel generation revolutionärer så är det bara i den internationella revolutionens intresse. Det är det enda syftet med hans artikel.

Min son Leon Sedovs död är fortfarande höljt i dunkel, men bör tills motsatsen är bevisad ses som det andra steget i förberedelserna av rättegången: man måste till varje pris tysta en välinformerad och modig anklagare.

Det tredje steget i förberedelserna var Lombardo Toledanos, Labordes och andra mexikanska stalinistiska agenter att försöka tysta mig just innan den tredje rättegången, precis som den norska regeringen tvingade mig till tystnad efter den första rättegången (augusti 1936). Det är huvudingredienserna i förberedelserna!

Anklagelserna mot de 21 svarande publiceras återigen först fyra dagar innan rättegången för att överrumpla den allmänna opinionen och förhindra att motargument hinner komma från utlandet.

Den nuvarande rättegången är avsevärt viktigare än rättegången mot Radek-Pjatakov vad gäller de anklagades betydelse, och mäter sig med rättegången mot Zinovjev-Kamenev. Bland de anklagade finns inte mindre än sju tidigare medlemmar i partiets centralkommitté, inklusive Krestinskij, Bucharin, Rykov,³ tidigare medlemmar i *politbyrån*, det vill säga den institution som faktiskt utgör sovjetregeringens högsta makt.

Efter Lenins död var Rykov officiellt regeringsöverhuvud under mer än fem år. Från 1918 var Bucharin redaktör för partiets centrala organ, *Pravda*, och från 1926 officiellt ledare för Kommunistiska internationalen. När han senare hamnade i onåd blev han redaktör för *Izvestija*. Rakovskij satt i ledningen för den ukrainska regeringen och var senare ambassadör i London och Paris. Krestinskij var Stalins företrädare på posten som sekreterare för partiets centralkommitté, och var därefter ambassadör i Berlin under flera år. Jagoda var Stalins mest betrodda hantlangare och ledde i denna egenskap GPU, och kokade helt och hållet ihop rättegången mot Zinovjev-Kamenev. Bland de anklagade finns inte mindre än sex tidigare medlemmar i centralregeringen.

Av de nio medlemmar som satt i politbyrån medan Lenin levde, det vill säga de som faktiskt styrde över Sovjetunionens öde, är det bara en som inte har blivit anklagad, och det är Stalin.

² Ur *Socialist Appeal*, 12 mars 1938. Detta var den första av många artiklar och pressmeddelanden som Trotskij skrev om den tredje Moskvarättegången, som tillkännagavs 27 februari, inleddes 2 mars och avslutades 13 mars 1938.

³ **Nikolaj Bucharin** (1888-1939) och **Alexej Rykov** (1881-1938) ledde högeroppositionen inom det ryska kommunistpartiet. När den uteslöts 1929 kapitulerade båda två, men blev svarande under tredje Moskvarättegången och avrättades. Bucharin efterträdde Zinovjev som ledare för Komintern (1926-29) och Rykov efterträdde Lenin som ordförande för folkkommissariernas råd.

Alla de andra har förklarats vara agenter för främmande stater, anklagelser som dessutom går tillbaka till 1928 och till och med 1918. De ryska vita emigranterna har mer än en gång anklagat Lenin, mig och alla de andra bolsjevikledarna för att ha genomfört oktoberrevolutionen på order från den tyska generalstaben. Nu försöker Stalin bekräfta denna anklagelse.

De av de anklagade som jag känner till kan indelas i tre politiska grupper. (a) Bucharin och Rykov, tidigare ledare för *höger*oppositionen. Den tredje ledaren för denna grupp, Tomskij, före detta ordförande för de sovjetiska fackföreningarna, trakasserades förra året tills han begick självmord. Från och med 1923 befann sig högeroppositionen i oförsonlig kamp mot vänsteroppositionen, de så kallade trotskisterna. Rykov, Bucharin och Tomskij genomförde sida vid sida med Stalin hela den kampanj som krossade vänsteroppositionen. (b) Den andra gruppen består av anklagade som under en period faktiskt tillhörde vänsteroppositionen. Det rör sig om Krestinskij, Rosengoltz – som dock redan 1927 hade gått över till Stalin⁴ – och Rakovskij som återvände till regeringslägret för fyra år sedan. (c) Såvitt jag vet består den tredje gruppen antingen av aktiva stalinister eller politiskt obundna specialister.

Namnet professor Pletnov sprider ett besynnerligt ljus över hela rättegången.⁵ Han arresterades förra året och anklagades för *sexualbrott*. Hela sovjetpressen skrev öppet om detta. Nu har Pletnov kastats in i en rättegång mot... den politiska oppositionen. Det kan förklaras med någon av dessa hypoteser: antingen lades anklagelserna om sexualbrott fram mot honom bara för att avtvinga honom de nödvändiga ”bekännelserna”, eller så är Pletnov verkligen skyldig till sadism och hoppas få nåd med hjälp av ”bekännelser” mot oppositionen. Vi kanske får möjlighet att bekräfta denna hypotes under rättegången.

Hur kunde Stalin komma fram till denna provokation mot världsoinionen? Svaret på denna naturliga fråga består av fyra delar: (1) Stalin är hånfull mot den allmänna opinionen. (2) Han läser inte utländsk press. (3) Kominterns ombud i alla länder rapporterar bara hans ”segrar” över den allmänna opinionen till honom. (4) Välinformerade personer vågar inte avslöja sanningen för Stalin. Således har han omedvetet blivit ett offer för sin egen politik. Han är tvungen att dricka saltvatten för att släcka sin törst.

Åtta ministrar⁶

(1 mars 1938)

Igår uppgav jag att inte mindre än sju tidigare medlemmar i den centrala sovjetregeringen satt på de anklagades bänk. Efter en noggrannare genomgång av namnen ser jag idag att det bland de anklagade, författaren till dessa rader oräknad, finns åtta tidigare sovjetiska ministrar inklusive regeringens före detta ordförande, Rykov.

Bucharin, som saknar administrativ förmåga, satt aldrig med i regeringen, men i egenskap av medlem i politbyrå och (efter att Zinovjev föll i onåd 1926) ledare för Kommunistiska internationalen hade han en ställning som var avsevärt högre än en ministers. Det verkar som om alla dessa personer bara försökte förödmjuka och stycka upp Sovjetunionen!

⁴ **Arkadij P Rosengoltz** (1889-1938) var under en kort period med i vänsteroppositionen, men kapitulerade för Stalin 1927. 1928 blev han folkkommissarie för den statliga kontrollen, och 1937 blev han chef för statsbankens administration. Men 1938 blev han svarande under den tredje Moskvarättegången och sköts.

⁵ **Dimitrij Pletnov** (1872-1953) hade sedan länge betraktats som Rysslands ledande läkare. Före revolutionen hade han tillhört det liberala kadetpartiet. Arresteringen av honom och andra läkare som var medsvarende, innebar att Moskvarättegångarnas allra värsta sidor spred sig till befolkningen utanför partiet. Pletnov dömdes till 25 års fängelse, som senare minskades till 10 år, men han dog i arbetsläger 1953.

⁶ Ur *Socialist Appeal*, 12 mars 1938.

Frånsett alla andra brott, som vi kommer att tala om senare, så anklagas de nya svarande också för mordet på Kirov. Jag vill minnas att Kirov, en av Stalins agenter i Leningrad, dödades 1 december 1934 till synes av personliga orsaker av Nikolajev,⁷ en ungtkommunist som var okänd för alla, och hursomhelst – vilket tydligt framgick av sovjetiska redogörelser – med direkt deltagande av GPU-agenter. Direkt efter mordet på Kirov sköts utan rättegång 104 ”vitgardister”, som förmodades ha kommit från utlandet för att genomföra terroristaktioner.

Trots att namnen på de 104 aldrig publicerades, är det känt att det bland dem fanns bulgariska, ungerska och polska oppositionella i Kommunistiska internationalen. Senare anklagades Zinovjev-gruppens ”centrum” i Leningrad för mordet på Kirov och tretton personer blev skjutna. Därefter anklagades det ”trotskij-zinovjevskas centralt” för samma brott och sexton personer sköts, utöver de som blev skjutna under GPU:s utredning. I januari förra året anklagades det ”parallella trotskistiska centrumet” (Radek, Pjatakov och andra) för mordet på Kirov, och tretton av de anklagade sköts. Slutligen får vi nu höra att högeroppositionen (Rykov, Bucharin) också var sysselsatta med att förbereda mordet på samma Kirov. Således byggde bolsjevikpartiets samtliga ledare, personer med betydande politiska och revolutionära erfarenheter, med namn som är kända i hela världen, under ett antal år upp ”viktiga”, ”förenade” och ”parallella” terroristiska centra, och vart och ett av dessa centra förberedde mordet på en och samma underordnade stalinistiska agent, Kirov, vars namn blev känt först i och med rättegångarna.

Enligt de nya anklagelserna inledde Bucharin och Trotskij sina terroristiska planer 1918. 1921 konspirerade Trotskij redan med en främmande makt (Tyskland?). De mest betydande av de nya svarande satt med i partiets centralkommitté och regeringen och mötte dagligen sina utvalda ”offer”. Dessutom hade Trotskij tillgång till militärapparatus obegränsade medel. Och resultatet? Offret för denna sedan 1918 infernaliska konspiratoriska aktivitet visar sig bli ingen mer eller mindre än samma Kirov som i tur och ordning blev mördad av vitgardister, zinovjeviter från Leningrad, det förenade centrumet, trotskister och slutligen bucharinister.

Efter att ha befriat sig från allt ansvar har de diktatoriska ledarna nu frigjort sig från sunna förnuftets grundläggande lagar. Moskvarättegångarna ger intryck att vara utstuderade dumheter, som en oerhört mäktig galnings feberfantasier. Det är ingen överdrift att säga att denna del av anklagelsen genomsyras av ett *totalitärt vansinne*. Vi ska framöver visa att anklagelsen inte är mer förtjänstfull i sina övriga delar.

Rättegången som ett svar på Dewey-kommissionen⁸

(2 mars 1938)

Den nya Moskvarättegången är avsedd att stärka världens förtroende för Stalins ”rättvisa” med mer imponerande argument. Utan tvivel är rättegången i betydande grad Josef Stalins dramatiska svar på utslaget från den undersökningskommission som leddes av John Dewey. Vi kommer att tala om det i framtida artiklar. För tillfället är vi mest intresserade av rättegångens förhistoria.

Utredningen genomfördes naturligtvis under fullständig hemlighet. Men en del mycket betydelsefulla episoder i denna utredning har blivit kända, delvis i sovjetisk press, delvis

⁷ **Sergej Kirov** (1886-1934) satt med i centralkommittén från 1923 och var partisekreterare i Leningrad från 1926. Mordet på honom innebar inledningen av utrensningarna som kulminerade i Moskvarättegångarna och förintandet av hela den återstående ledningen av den ryska revolutionen. **Leonid Nikolajev**, Kirovs mördare, rannsakades bakom lyckta dörrar och sköts 1934.

⁸ Publicerad i *New York Times*, 3 mars 1938, där några meningar i artikeln utelämnades och Rakovskij blandades ihop med Mratjkovskij. Denna översättning är gjord efter den fullständiga och korrekta engelska texten.

genom avslöjanden av sovjetiska representanter som har brutit med Kreml (Reiss, Barmin, Krivitskij och andra), och delvis från andra källor.

I sitt vittnesmål vid Moskvadomstolens sammanträde 24 januari 1937 kallade Karl Radek Nikolaj Bucharin för en ”konspiratör”. Sedan dess har Bucharin suttit i fängelse. GPU ordnade ett möte mellan Bucharin och Radek, som har spelat rollen som ombud för statsåklagare Vysjinskij. Radek väddade till Bucharin, som han en gång i tiden stod på vänskaplig fot med: ”Erkänn allt de ber dig om, så kommer ditt liv att skonas. Jag bor i lugn och ro i en villa. Jag har mitt bibliotek, jag får bara inte träffa andra människor.” Argumenten hade ingen effekt på Bucharin.

Under ett av centralkommitténs plenarmöten i februari 1937 hämtades Bucharin, tidigare ledare för Kommunistiska internationalen, och Alexej Rykov, tidigare sovjetisk regeringschef, från fängelset – en händelse utan motstycke i bolsjevikpartiets historia! De beordrades att göra ”frivilliga bekännelser” och på så sätt hjälpa till att krossa partiets fiender (Trotskij och hans anhängare).

Rykov grät under centralkommitténs möte. Den saktmodiga Bucharin uppträdde tvärtom aggressivt och anklagade Stalin för falska anklagelser. Båda vägrade att ta på sig den skamliga rollen. Stalin ropade: ”För tillbaka dem till fängelset. Låt dem försvara sig därifrån!!!” Bucharin och Rykov fördes tillbaka till fängelset av GPU-agenter som väntade vid dörren. Det stora antalet medlemmar vid plenarmötet gjorde att de byråkratiska kretsarna i Moskva fick kännedom om denna scen redan samma dag.

Den anklagade Rakovskij, tidigare ukrainsk regeringschef, senare ambassadör i London och Paris, arresterades i februari 1937. Den första utfrågningen i hans lägenhet varade i arton timmar utan uppehåll. Undersökningsledarna arbetade i skift, men den 64-årige Rakovskij fick klara sig utan mat och vatten i 18 timmar. Rakovskijs fru ville ge honom te, men de förbjöd henne att göra det, och påstod att hon kunde förgifta sin make!

GPU:s vanligaste sätt att försvaga motståndskraften är att timme efter timme ställa oupphörliga frågor i det hypnotiska ljuset från speciella lampor. Mratjkovskij, som sköts efter rättegången mot Zinovjev-Kamenev, frågades ut under nittio timmar i sträck, med bara korta avbrott. Det låter otroligt, men GPU:s metoder är i allmänhet ”otroliga”. Bland annat Reiss avslöjade ovan nämnda faktum, på grundval av informationer från Slutskij, en av GPU:s centrala gestalter.⁹ Detta faktum är också känt för en del amerikanska journalister.

Samtidigt fortsatte de så kallade ”utrensningarna”, vars huvudsakliga mål under det senaste året har varit att förbereda den tredje rättegångens huvudanklagade. Dussintals och hundratals släktingar, vänner, medarbetare och kollegor till de svarande arresterades. Med hjälp av dessa arresteringar ville GPU omgärda var och en av de anklagade med en ring av falska vittnesmål från sina närmaste.

De kandidater till de anklagades bänk som inte bröt samman av dessa oupphörliga förhör och dussintals falska vittnesmål avrättades under utredningen, utan rättegång, bara på beslut från GPU, vilket i själva verket innebär på Stalins personliga order.

19 december förra året avslöjade rapporter från Moskva att den framstående sovjetiska diplomaten Karachan, och den tidigare sekreteraren i sovjeternas centrala exekutivkommitté Abel S Jenukidze, hade avrättats som ”spioner”.¹⁰ Under hela sin politiska verksamhet var

⁹ **A A Slutskij** var chef för GPU:s utrikesdepartement. 7 februari 1938 förgiftades han med cyanid på en överordnads kontor. Hans död rubricerades som en hjärtattack.

¹⁰ **Lev Karachan** (1889-1937) deltog i den sovjetiska delegationen vid fredsförhandlingarna i Brest-Litovsk och blev senare ambassadör i Berlin. Han sköts utan rättegång i slutet av 1937. **Abel Jenukidze** (1877-1937) blev

Karachan och Jenukidze nära knutna till de svarande i denna nya rättegång. De pekades ut som förövare av samma brott.

Varför befinner de sig inte på de anklagades bänk? Enbart därför att GPU inte lyckades knäcka dem under förberedelserna av fallet. De avrättades för att ge de övriga en sista och definitiv varning.

Vi måste lägga till, att de som har arresterats inte bara får klara sig utan försvarsadvokater, utan också nekas samtal med nära vänner och släktingar. Undantag till denna orubbliga regel är personer som Radek, vilka bara används för att försöka övertala fångarna att göra de begärda bekännelserna. På detta sätt har de anklagade "skolats" under de senaste tolv månaderna, en del av dem efter att ha utsatts för årtal av förberedande förföljelser och förtryck.

19 januari i år förkunnade världspressen att centralkommitténs januarimöte i Moskva hade beordrat ett avbrott i massutrensningarna. Världsoinionen drog skyndsamt slutsatsen att det var inledningen på en ny, mer återhållsam inriktning. I själva verket avbröt man massutrensningarna bara därför att de hade uppnått sitt omedelbara syfte, det vill säga att de viktigaste svarande var knäckta och att rättegången garanterat kunde hållas. Sådan var utredningens förlopp.

Moskvas ombud i utlandet har skyndat sig att kalla den nya parodin för en "offentlig" rättegång. Som om rättsmaskineriet blir "offentligt" bara därför att inkquisitionen i ett visst ögonblick lättar på slöjan över en del av sitt arbete! Rättegången inleds 2 mars. Men redan 28 februari deklarerade *Pravda* att de anklagade inte skulle undgå dödsstraff.

Pravda är Stalins egen tidning. Var är det för mening med rättegången om Stalin dikterar domen i sin tidning redan innan den har inletts? Bara lakejer som för inte så längesedan förkunnade att Stalins konstitution var "den mest demokratiska i världen" kan kalla denna rättegång "offentlig".

Vi kan förvänta oss en del förbättringar under denna rättegång jämfört med de tidigare. De två föregående rättegångarnas monotona hårslitande bekännelser från de anklagade var kvävande till och med för nickedockorna i "Sovjetunionens vänner". Därför är det möjligt att en del av de svarande, i enlighet med sin tilldelade roll, denna gång kommer att förneka sin skuld, bara för att senare erkänna den under korsförhören. Men vi kan förutsäga att inte en enda av de anklagade kommer att krångla till det för åklagare Vysjinskij genom att vidhålla sin gensträ- vighet.

Det är också möjligt med ytterligare påhitt. Under de föregående rättegångarna blev vi förbluffade över den totala avsaknaden av materiella bevis – dokument, brev, adresser till sammansvurna, vapen, bomber. Varenda brev som nämndes under de rättegångarna hade "bränts upp". Denna gång är det mycket troligt att GPU har bestämt sig för att fabricera en del falska dokument för att åtminstone ge ett sken av stöd till de vänskapliga utländska advokaterna och journalisterna. De tar ingen stor risk – vem i Moskva kan kontrollera GPU:s arbete?

Är det möjligt att vi under den kommande rättegången trots allt kan förvänta oss obehagliga överraskningar för Stalin och GPU från någon av de svarande? Kommer det att höjas en ilsken röst mitt i störtfloden av bekännelser: "Allt är en bluff från början till slut!"?

Det är inte uteslutet med en sådan överraskning. Men samtidigt är det knappast troligt. Rättsalen kommer att vara full av väl-drillade GPU-agenter som kan skapa den rätta

sekreterare för sovjeternas allryska centrala exekutivkommitté innan sin avrättning. Trotskij skrev en artikel om honom, "Bakom Kremles murar" (8 januari 1938), som finns med i *Political Portraits*, Pathfinder 1977.

atmosfären, både för de redan moraliskt nedbrutna anklagade och för de noggrant utvalda journalisterna.

Dessutom har alla anklagade fått löfte om att få leva. Bilden av Radek och hans bekväma villa glittrar hela tiden framför ögonen på dessa plågade offer. En ännu starkare broms är otvivelaktigt tankarna på familjer och närstående som definitivt kommer att gå under om någon protesterar öppet. Men oavsett hur friktionsfritt rättegången verkar gå utåt sett, så kommer den att sprängas i luften som politiskt, moraliskt och psykologiskt nonsens. I sinom tid kommer vi att skriva om det.

Till tänkande människors kännedom¹¹

(3 mars 1938)

I tidningarna 2 mars varnade jag den allmänna opinionen i USA så här: ”Vi kan förvänta oss en del förbättringar under denna rättegång jämfört med de tidigare. De två föregående rättegångarnas monotona hårsplitande bekännelser från de anklagade var kvävande till och med för nickedockorna i ’Sovjetunionens vänner’. Därför är det möjligt att en del av de svarande, i enlighet med sin tilldelade roll, denna gång kommer att förneka sin skuld, bara för att senare erkänna den under korsförhören. Men vi kan förutsäga att inte en enda av de anklagade kommer att krångla till det för åklagare Vysjinskij genom att vidhålla sin gensträvighet.”

Under rättegångens första sammanträde förnekade svarande Krestinskij kategoriskt det vittnesmål han hade avgivit under de preliminära utredningarna, och han förnekade sin skuld. Som ett svar på det förkunnade jag i den mexikanska pressen: ”Vi måste vara mycket försiktiga med våra förutsägelser... Vad kommer Krestinskij att säga imorgon om han upptäcker att hans hustru och dotter har blivit de första offren för hans djärvhet?” De senaste rapporterna från Moskva säger att Krestinskij vid nästa sammanträde skyndade sig att på nytt bekräfta sin ”skuld”. Igår kunde jag *under vissa förutsättningar* tänka mig att Krestinskij's uppror var äkta. Jag ansåg mig inte ha rätt att hävda att GPU:s olyckliga fånge bara spelade upp en fars på befallning, så länge det inte bevisades att så var fallet. Idag finns det inte längre några tvivel om det. Krestinskij tillhör just de svarande, om vilka jag tre dagar innan rättegången inleddes skrev: ”*i enlighet med sin tilldelade roll*, [kommer de] denna gång... att förneka sin skuld, bara för att senare erkänna den under korsförhören. Men vi kan förutsäga att inte en enda av de anklagade kommer att krångla till det för åklagare Vysjinskij genom att vidhålla sin gensträvighet” Tillåt mig tillägga att GPU redan på förhand hade förberett den lugnande medicinen.

Åklagaren påstår att jag har hemliga överenskommelser med generalstaberna i diverse imperialistiska länder. Men ingen kommer att säga att jag har en hemlig överenskommelse med Vysjinskij själv. Så hur känner jag till dessa hemligheter? Även om tänkande människor själva kan komma på lösningen utan hjälp, så skyndar jag mig ändå att förklara: komplotten i Moskva är så grov, Stalins, Vysjinskij's och Jezjov's kreativa fantasi så torftig, att man med bara den minsta tankemöda nästan alltid kan förutse vilken sorts förfalskningar de kommer att använda imorgon.

¹¹ Ur Joseph Hansens arkiv.

Bakom Moskvarättegångarna¹²

(3 mars 1938)

Huvudpersoner i den pågående rättegången för landsförräderi i Moskva är tre män, Bucharin, Rykov och Rakovskij. Genom deras inställning kan man för första gången bedöma reaktionens djup i Sovjetunionen.

I Paris 1910 pekade Dubrovinskij, en sedan länge död bolsjevik, på Rykov och viskade: ”I vilket annat land som helst skulle Alexejev ha varit premiärminister.” *På min rekommendation valdes Rykov fjorton år senare till den post som blev ledig efter Lenins död – ordförande för folkkommissariernas råd.*

Rykov är ointresserad av rent teoretiska frågor men har ett öppet politiskt sinnelag och en alldeles särskild begåvning som administratör. Trots att han stammar är han en kraftfull talare. Rykov har ägnat hela sitt medvetna liv åt ett enda ideal.

I motsats till Rykov är Bucharin en ren teoretiker, föreläsare och skribent. Just på grund av sin avsaknad av organisatorisk förmåga satt han, en av de nya bolsjevikerna, aldrig med i regeringsstaben. Men han var redaktör för centralorganet *Pravda*, en oerhört viktig post. När Zinovjev föll i onåd blev han ledare för Kommunistiska internationalen (1926-27). Det fanns alltid något sympatiskt och barnsligt hos Bucharin, vilket med Lenins ord gjorde honom till ”partiets favorit”.

Bucharins teoretiska tänkande kännetecknas av nyckfullhet och en benägenhet att ställa upp paradoxer. Ofta argumenterade han hetsigt mot Lenin, som svarade honom med en lärares tonfall. Men de hårda diskussionerna förstörde aldrig deras vänskap. Bucharin älskade Lenin och var lika fäst vid honom som ett barn till sin mor. *Om någon på den tiden hade sagt att Bucharin skulle bli anklagad för att ha försökt mörda Lenin, skulle vi alla ha erbjudit att sätta den som påstod det på dårhus.*

Jag har känt Rakovskij sedan 1903. Vår nära vänskap varade till 1934, då han ångrade sina ”oppositionella” synder och återvände till regeringslägret. Rakovskij är en internationell revolutionär i ordets hela bemärkelse, och talar utöver sitt modersmål bulgariska, franska, ryska, rumänska, engelska och tyska flytande. Han kan läsa italienska och andra språk. Efter att ha utvisats från nio länder i Europa, länkade Rakovskij sitt öde till oktoberrevolutionen, som han tjänade på de mest ansvariga poster. Han var till yrket läkare, en lysande talare och skribent, och vann allas hjärta genom sin öppenhet, människovänlighet och rika intellektuella förutsättningar.

Bucharin har trettio års revolutionärt arbete på sitt konto, Rykov nästan fyrtio, Rakovskij i det närmaste femtio. Dessa tre personer anklagas nu för att plötsligt ha blivit ”spioner” och ”agenter” för främmande makter, för att ha försökt krossa och stycka upp Sovjetunionen och upprätta kapitalismen. Efter en längre tids inkvisitorisk behandling på ett av GPU:s fängelser har alla tre erkänt sin skuld.

Nästföljande i betydelse av de anklagade är Krestinskij, advokat till yrket och gammal bolsjevik. Han var Stalins företrädare på posten som partiets generalsekreterare innan han blev folkkommissarie för finanserna och senare ambassadör i Berlin.

I sin egenskap av främsta makthavare i GPU och senare också officiellt dess ledare, har Jagoda en speciell plats på de anklagades bänk. Under tio års kamp mot oppositionen var han

¹² Publicerad i *Sunday Express* i London, 6 mars 1938. Flera stycken hade där strukits ur artikeln. Denna översättning är gjord efter den fullständiga engelska översättningen av en artikel i den norska tidningen *Tidens Tegn*.

Stalins närmaste förtrogne. I grunden en obetydligt person utan några speciellt utmärkande drag personifierar han andan hos den hemliga polisen.

Efter att i augusti 1936 ha förberett rättegången mot Zinovjev och Kamenev skrämde Jagoda av framtidsutsikterna att ännu fler gamla bolsjeviker skulle förintas, av vilka inte så få var hans personliga vänner. Det beseglade hans öde. Efter att dagen dessförinnan ha upphöjts till posten som polis”mästare” blev han avsatt, arresterad och sades vara förrädare och folkfiende. *GPU:s nya chef Jezjov tillämpade samma utredningsmetoder på Jagoda som denne själv hade upfunnit, och uppnådde därmed samma resultat.*

Av de övriga anklagade är Rosengoltz och Zelenskij¹³ av ett visst politiskt intresse eftersom båda är gamla bolsjeviker och tidigare medlemmar i centralkommittén. Rosengoltz är först och främst organisatör. Han spelade en viktig roll under inbördeskriget, till stor del under mitt personliga överinseende.

Zelenskij satt under många år i ledningen för partiets viktigaste sektion – Moskvasektionen.

Ivanov, Grinko och Tjernov är rent administrativa personligheter som har blivit ledande först på senare år.¹⁴

Jag känner igen tre av de återstående namnen – Ikramov, Chodzjajev och Sjarangovitj – som personer som spelade en progressiv roll inom partirörelsen på landsbygden.¹⁵

Fem andra namn – Krijutjkov, Bessonov, Zubarov, Maximov-Dikovskij och Bulanov – ger mig inga som helst associationer.¹⁶ Hursomhelst är dessa personer tredje eller fjärde rangens stjärnor.

De fyra läkarna från sjukhuset i Kreml förtjänar speciell uppmärksamhet. Vid mer än ett tillfälle utnyttjade jag den medicinska vård som två av dessa läkare erbjöd – närmare bestämt Levin och Pletnov.¹⁷ De övriga två, Kazakov och Vinogradov, minns jag bara till namnet.¹⁸

¹³ **Isaac Zelenskij** (1890-1938) var ordförande för konsumentkooperativen och medlem i centralkommittén. Som svarande i den tredje Moskvarättegången anklagades han för att ha blandat glas och spik i smöret. Han dömdes till döden och avrättades, men blev postumt "rehabiliterad".

¹⁴ **V I Ivanov** (1893-1938) kommissarie för timmerindustrin, **G F Grinko** (1890-1938) kommissarie för finanserna och **M A Tjernov** (1891-1938) kommissarie för jordbruket, hade fram till sin arrestering alla varit okritiska tjänare till Stalin. Ivanov var också fullvärdig medlem i centralkommittén. Han anklagades för att saboterat timmerindustrin i samarbete med den brittiska underrättelsetjänsten. Grinko, som kom från Ukraina, anklagades för att ha varit medlem i en "nationell fascistisk organisation", men hans främsta aktivitet sägs ha varit ekonomiskt sabotage. Tjernov, en tidigare mensjevik, hade varit ansvarig för insamlande av spannmål i Ukraina 1929-30. Han beskylldes för misslyckanden inom jordbruket och dödsfall bland boskapen. Alla tre avrättades efter den tredje Moskvarättegången.

¹⁵ **Akmal Ikramov** (1898-1938), **Faizul Chodzjajev** (1896-1938), båda två uzbekledare, och **Vasilij F Sjarangovitj** (1897-1938), förste sekreterare i Vitryssland, anklagades för "borgerlig nationalism" och avrättades efter den tredje Moskvarättegången.

¹⁶ **Pjotr P Krijutjkov** (1889-1938), Gorkijs personliga sekreterare, **V A Maximov-Dikovskij** (1900-1938), Kujbysjevs sekreterare, och **Pavel P Bulanov** (1895-1938), Jagodas sekreterare, anklagades för medhjälp i mordet på Gorkij och Gorkijs son, och sköts efter den tredje Moskvarättegången. **Sergej Bessonov** (1892-1941) hade arbetat inom den sovjetiska handelsdelegationen i Berlin. Han arresterades i februari 1937 och erkände i december till sist de anklagelser som riktades mot honom och gick med på att vittna för åklagarsidan under den förestående rättegången. Han dömdes till 15 års fängelse men sköts 1941. **Prokopij T Zubarov** (1886-1938) var en lägre tjänsteman i jordbrukskommisariatet och anklagades för att ha saboterat livsmedelsleveranserna och för att ha varit agent för den tsaristiska polisen 1908, och blev skjuten efter den tredje Moskvarättegången.

¹⁷ **L G Levin** (1870-1938) var en ansedd läkare i Kreml från och med 1920 fram tills dess han anklagades för att ha dödat Gorkijs son, Gorkij och Kujbysjev och för medhjälp till mordet på Menzjinskij.

¹⁸ **I N Kazakov** (1870-1938) var Menzjinskij's läkare men är i övrigt föga känd. **A I Vinogradov** (död 1938) var läkare i GPU:s tjänst och kom aldrig till rättegången. Rättegångsförhandlingarna mot honom "avbröts på grund av att han dog" i GPU:s händer sedan han hade arresterats för medhjälp i mordet på Gorkij.

Läkarna anklagas för att ha förgiftat folkkommissarien för den tunga industrin, Kujbysjev, ledaren för GPU, Menzjinskij och författaren Maxim Gorkij.¹⁹ Det saknades bara denna otroliga anklagelse för att de andra anklagelserna skulle framstå desto klarare.

Låt oss kort gå igenom bolsjevikpartiets och sovjetmaktens nuvarande tillstånd som det beskrivs av Stalins skenrättegångar mot personer som på Lenins tid var medlemmar i politbyrå – det vill säga partiets och regeringens högsta organ. Med undantag för Lenin (som lämpligt nog avled) och Stalin har samtliga visat sig vara ”agenter för främmande makter”.

Varenda en av Röda arméns och flottans ledare, utan undantag, var ”förrädare” – Trotskij, Tjuchatjevskij, Jakir, Uborevitj och andra – alla sovjetiska ambassadörer – Sokolnikov, Rakovskij, Krestinskij, Karachan, Jurenev och andra²⁰ – har visat sig vara ”folkfiender”. Industrins och järnvägarnas samtliga ledare förefaller ha ”organiserat sabotage”.

Pjatakov, Serebrjakov, Smirnov och andra i Kommunistiska internationals ledning var ”fascistagenter”. Den sovjetiska pressens ledare och ledarna i trettio sovjetrepubliker visade sig vara ”imperialistagenter”. *Och partiets och regeringens liv och hälsa anförtroddes åt giftmördare.*

För att fullända denna bild behöver vi bara sätta dit konstnärens namnteckning, Josef Stalin.

De svarande i denna och de tidigare rättegångarna tillhör olika politiska grupper som dessutom är fientligt inställda till varandra. Tillsammans med fackföreningarnas ordförande Tomskij, som drevs till självmord, ledde Bucharin och Rykov partiets högerflygel. De förde en oförsonlig och fullkomligt principiell kamp mot trotskismen. I nära samarbete med dem förberedde Stalin, som hade en centristisk roll, 1928 krossandet av vänsteroppositionen. Det var först i rapporterna från Moskva som jag fick höra om trotskisternas och högerns ”block”. Det enda block som partiets högerflygel under flera år deltog i var med Stalin och mot mig.

Under en period var mina vänner Rakovskij, Krestinskij och Rosengoltz uppriktiga anhängare till mina uppfattningar. Men bara Rakovskij spelade en aktiv roll inom vänsteroppositionen. Från hans penna kom helgjutna analyser av den sovjetiska byråkratins politiska och moraliska förfall. Rosengoltz och Krestinskij kan mer betecknas som sympatisörer till oppositionen än som aktiva medlemmar. 1927 gick båda över till Stalins läger och blev hans trogna ämbetsmän. Rakovskij höll ut längre än de andra. Jag har fått en tyvärr obekräftad rapport om att Rakovskij 1934 försökte fly utomlands via Barnaul (i Altaj), att han blev sårad under flyktförsöket och fördes till sjukhuset i Kreml. Det var först efter denna bistra erfarenhet som han sjuk och plågad kapitulerade för den härskande klicken.

Före detta högermän, före detta vänstermän, byråkrater ur Stalins skola och opolitiska läkare kan inte ha deltagit i en gemensam politisk sammansvärjning. De klumpades bara samman för att tjäna åklagarens illvilliga syften.

Liksom de två första rättegångarna rör sig även denna utstuderade rättegång kring en osynlig axel, nämligen författaren till dessa rader. *Alla brott genomfördes undantagslöst på min begäran. Folk som hade varit mina oförsonliga motståndare och förde dagliga kampanjer mot mig i pressen och vid massmöten – som Bucharin och Rykov – visade sig plötsligt vara*

¹⁹ **Valerian Kujbysjev** (1888-1935) innehade ett flertal olika poster innan han 1926 blev ordförande för den nationella ekonomins högsta sovjet. **Vladimir Menzjinskij** (1874-1934) var Jagodas företrädare som ledare för GPU. **Maxim Gorkij** (1868-1936), rysk populär författare av noveller, romaner och teaterpjäser varkritiskt inställd till oktoberrevolutionen 1917 men stödde Stalins regering.

²⁰ **Iona E Jakir** (1896-1937), fullvärdig medlem i centralkommittén, och **I P Uborevitj** (1896-1937) befann sig bland de Röda armé-befäl som anklagades för förräderi och avrättades 1937. Båda hade på ett utmärkt sätt fört befäl över arméer under inbördeskriget. **Konstantin Jurenev** (1889-1938) var ambassadör i Japan fram tills han arresterades och avrättades efter den tredje Moskvarättegången.

redo, ingen vet hur, att begå vilka brott som helst på tecken från mig utomlands. På min order blev ledare för sovjetregeringen agenter åt främmande makt, de ”provocerade fram” krig, förberedde sig för att krossa Sovjetunionen, ödelade industrin, fördärvade tåg, förgiftade arbetare med dödliga gaser. Inte minst anklagades min yngsta son, Sergej Sedov, som var professor på ingenjörsskolan, för detta brott.

Och för att avrunda saker och ting förgiftade läkarna i Kreml en stor andel av sina patienter bara på grund av sin hängivenhet mot mig!

Jag känner omständigheterna och personerna mycket väl, inklusive rättegångarnas organisatör, Stalin. Jag har följt det sovjetiska systemets inre utveckling noga. Jag har omsorgsfullt studerat revolutionens och kontrarevolutionens historia i andra länder, där det också förekom ”falska anklagelser” och konplotter.

Under halvannat år har jag levt nästan oavbrutet i Moskvarättegångarnas atmosfär. Men när man läser rapport efter rapport om hur Bucharin ville mörda Lenin, om Rakovskijs band till den japanska generalstaben och hur Kremels läkare mördade den gamle Gorkij verkar allting som en sinnesförvirrad dröm.

Det krävs nästan en fysisk ansträngning för att slita mina tankar från GPU:s mardrömsaktiga hopkok och inrikta dem på frågan: ”Hur och varför är allt detta möjligt?”

Den som försöker bedöma händelseutvecklingen i Ryssland ställs inför följande alternativ: (1) antingen var alla de gamla revolutionärerna – som ledde kampen mot tsarismen, byggde upp bolsjevikpartiet, åstadkom oktoberrevolutionen, ledde tre års inbördeskrig, upprättade sovjetstaten och skapade Kommunistiska internationalen – antingen var alla dessa personer, nästan till sista man, redan i samband med dessa bedrifter eller under åren direkt efteråt, agenter för kapitalistiska stater, eller så (2) har den nuvarande sovjetregeringen under Stalins ledning gjort sig skyldig till ett av de mest avskyvärda brotten i världshistorien.

Många försöker avgöra denna fråga med hjälp av en rent psykologisk metod. ”Vem förtjänar mest tilltro”, frågar de sig, ”Stalin eller Trotskij?” Den typen av spekulationer är oftast resultatlösa. Med hjälp av ”en gyllene medelväg” lutar vissa åt en kompromiss. Troligtvis, säger de, höll Trotskij på med någon sorts sammansvärjning, men Stalin har överdrivit den enormt.

Jag skulle vilja be läsaren att själv tröska igenom frågan, inte med hjälp av subjektiva eller psykologiska metoder, eller moraliska spekulationer, utan med hjälp av en objektiv analys av historiska faktorer. Det är den mest tillförlitliga metoden. Frågan om personlig psykologi har fortfarande sin betydelse, men med hjälp av en objektiv analys av de historiska faktorerna upphör individen att vara eller verka vara herre över nationens öde. Han, som själv är resultatet av viss historiska omständigheter, blir verktyg för vissa samhällskrafter.

Även den allra mäktigaste persons program måste analyseras i ljuset av de historiska krafter som han företräder. Det gäller även det program som ledde till dessa ”skenrättegångar”.

Otvivelaktigt är Stalin en av de gamla revolutionärerna. Han har varit medlem i bolsjevikpartiet sedan 1905 års revolution. Men det går inte att framställa alla bolsjeviker i samma ljus. Stalin representerar Lenins raka motsats, eller är, för att jämföra med något som står mer i rimlig proportion, motsatsen till Zinovjev och Kamenev, som under flera års landsflykt arbetade under Lenins direkta ledning. Stalin reste bara utomlands händelsevis i samband med partifrågor. Han kan inte ett enda främmande språk. På det teoretiska planet har han alla kännetecken hos en självlärd person. *Ständigt stöter man på jättelika luckor i hans kunskaper.* Samtidigt är han enormt praktisk, och både noggrann och misstänksam.

Utän tvekan är hans karaktär överlägsen hans intellekt. Han är odiskutabelt modig, fullständigt i avsaknad av någon som helst utmärkande begåvning, är inte det minsta snabbtänkt, saknar skapande fantasi, skicklighet som talare eller litterär förmåga. *Hans ambitioner har alltid färgats av misstankar och hämndlystnad.* Men dessa positiva och negativa egenskaper var under många år dolda inuti honom, uttrycktes aldrig och blev därmed bara så mycket mer ansträngda.

Stalin ger intryck av att vara utomordentligt slätstruken, och inget mer än det. Det var bara tack vare speciella historiska omständigheter som hans grundläggande karaktärsdrag fick möjlighet att blomma ut på ett alldeles särskilt sätt. År 1917 var Stalin i politisk mening "helt igenom lantlig". Han vågade inte ens tänka på proletariats diktatur och en socialistisk omvandling av samhället. *Hans program bestod från början till slut av att upprätta en borgerlig republik.*

Efter februarirevolutionen var han för enhet med mensjevnikerna, och han stödde den första provisoriska regeringen, vars president var prins Lvov.²¹ Lenins socialistiska program överraskade Stalin. Under de första årens stora massrörelser spelade han ingen som helst roll, utan drog sig, bugande inför Lenin, in bland skuggorna, och drog sig tillbaka till *Pravdas* redaktion och skrev artiklar.

Lenin uppskattade Stalin för att han var robust, karaktärsfast och försiktig. Lenin hade inga illusioner om Stalins teoretiska förberedelser och begränsade politiska horisont. På samma gång förstod och sammanfattade han bättre än någon annan den moraliska karaktären hos denna "anmärkningsvärda georgier" som han kallade honom i ett brev från 1913.

När Zinovjev 1921 rekommenderade Stalin till posten som generalsekreterare, litade inte Lenin på honom. Lenin gav följande varning: "Jag tillråder inte det. Den kocken kan bara laga starka maträtter."

I sitt testamente från januari 1923 uppmanade Lenin uttryckligen partiet att avlägsna Stalin från posten som generalsekreterare, och hänvisade till att han var alltför grov, illojal och benägen att missbruka makt.²² Låt oss hålla dessa drag i minnet under diskussionerna om Kommunistiska internationalens problem.

Under Lenins levnadstid hördes Stalin aldrig av. Precis som i frågan om den socialistiska revolutionen i Ryssland, var han även senare alltid skeptisk och tvivlare i fråga om den internationella revolutionen.

Hans begränsade historiska åskådning och de konservativa samhällsinstinkter som var en kvarleva från hans småborgerliga georgiska omgivning, gjorde att han var oerhört misstrogen mot massorna. Å andra sidan värderade han kommitté"kadrernas" verksamhet mycket högt. På detta verksamhetsområde passade hans kvalifikationer som hemlig konspiratör perfekt.

Under revolutionens första tid – det vill säga fram till 1923, då massornas deltagande och initiativ fortfarande spelade en avgörande roll – befann sig Stalin bakgrunden som en underordnad figur.

Hans namn betydde ingenting för någon. Massorna kände inte till honom. Han var bara i viss mening auktoritet för de partibyråkrater som kom att bli beroende av honom. Men ju mer massorna pressades av historiens tvingande behov, ju mindre hoppfulla blev de. Ju mer den byråkratiska apparaten höjde sig på deras nackar ju tröttare blev de.

²¹ **Prins Georg E Lvov** (1861-1925) var rysk politiker och storgodsägare. Efter störtandet av tsaren blev han premiärminister i den första provisoriska regeringen, mars-juli 1917.

²² **Lenins "testamente"** skrevs 25 december 1922 och 4 januari 1923. Se *Valda verk i 10 band*, bd 10, s 516-18.

Samtidigt hade byråkratin fullkomligt förändrat sin internationella karaktär. Själva andemeningen i ordet revolution innebär att massorna använder våld. Men byråkratin, som hade kommit till makten tack vare revolutionen, bestämde sig för att våld var historiens huvudfaktor. Så tidigt som 1923-24 gick jag mot det talesätt i Kreml, som i grund och botten sa: ”De politiska regimer som föll förr i världen, föll bara på grund av att ledarna inte hade bestämt sig för att använda det våld som krävdes för att hålla sig kvar vid makten.” Samtidigt blev byråkratin alltmer övertygad om att när massorna väl hade fört den till makten så hade de genomfört sin uppgift. *Den marxistiska historiefilosofin förvandlades till en sorts polisfilosofi.*

Den som var det mest fulländade och konsekventa uttrycket för byråkratins nya tendenser var Stalin. Hans inre ingivelser och egensinniga natur hade till sist fått en passande tillämpning. *Under loppet av några få år blev Stalin den nya byråkratins, de rovgiriga uppkomlingarnas kast, ”tsar”, i ordets fulla betydelse.*

Mussolini, Pilsudski²³ och Hitler tog var och en på sitt sätt initiativ till massrörelser, om än reaktionära sådana. De kom alla till makten tillsammans med dessa rörelser. Men i detta avseende var Stalin aldrig initiativtagare, och kunde utifrån sin karaktär heller aldrig bli det. Han var en feg konspiratör, han verkade alltid i det fördolda.

När byråkratin tog ledningen över revolutionen i ett isolerat, underutvecklat land, så satte den nästan automatiskt Stalin på sina axlar – Stalin stod fullständigt i samklang med deras brutala polisfilosofi och var bättre rustad (det vill säga mer skoningslös) än någon annan att försvara byråkratins makt och privilegier.

”Socialism”, ”proletariat”, ”folk”, ”internationell revolution” är idag pseudonymer för den byråkratiska kasten. Ju oroligare den känner sig inombords ju oftare använder den dem. Hela dess konkreta form i det efterrevolutionära samhället grundar sig på bedrägeri, förfalskningar, lögner. *Den kan inte tillåta den minsta opposition, eftersom den inte kan försvara sin giriga politik med ett enda övertygande argument.* Den tvingas kväva all kritik mot sin diktatur och privilegier redan i deras linda, och förkunna att all oenighet är förräderi och svek. Till en början bestod angreppen mot oppositionen av journalistiskt förtal, citatförfalskningar och förfalskning av statistik. På så sätt dolde byråkratin sina intäkter. Men ju mer den nya kasten satte sig på sovjetsamhället ju mer nödvändigt blev det att använda kraftigare åtgärder för att krossa motståndarna och skrämja massorna.

Det var just här Stalin visade de farliga egenskaper som Lenin hade varnat för – grovhet, illojalitet, benägenhet att missbruka makt. *”Kremls kock” hade förvisso förberett de allra starkaste maträtter.*

Revolutionens levande traditioner påverkade Stalins medvetande och visade honom att hans makt var en troninkräktares. Trots att generationen från revolutionen hade förnedrats och krossats var den i hans ögon fortfarande ett hot. Hans rädsla för massorna var större än något annat, och han mobiliserade hela den byråkratiska apparaten för att hålla dem i schack. Men byråkratin har aldrig uppnått den nödvändiga enheten. Gamla traditioner och nyupptäckta samhälleliga farhågor har skapat motsättningar och kritik även inom byråkratins begränsade krets. Och just av denna anledning måste den genomföra ”utrensningar”.

²³ **Benito Mussolini** (1883-1945), den italienska fascismens grundare, hade 1914 varit medlem i den del av socialistpartiet som var mot kriget. 1919 organiserade han den fascistiska rörelsen, blev diktator 1922 och var förebild för det förtryck utifrån vilket de tyska nazisterna utformade sin regim. Han störtades 1943, och avrättades två år senare av partisaner. **Jozef Pilsudski** (1867-1935) var en polsk nationalist som under Första världskriget organiserade sin egen armé för att kämpa mot Ryssland. Han ledde de kontrarevolutionära styrkor som invaderade Ryssland under inbördeskriget. I maj 1926 gick hans trupper in i Warszawa och fram till sin död var han praktiskt taget diktator i Polen.

Förföljelserna av oppositionen i pressen fick lämna plats för juridiska teaterföreställningar – skenrättegångar med vittnen, domare och svarande. Och eftersom det var de gamla bolsjevikerna som var allra farligast måste GPU förnedra dem genom att bevisa att de var spioner och förrädare.

GPU:s metoder är den moderna inkquisitionens metoder – fullständig isolering, arrestering av släktingar, barn, vänner, avrättning av ”en del” av de anklagade under förberedelserna av fallet (Karachan, Jenukidze och många andra), hot att avrätta släktingar och ett ständigt hetsande i den totalitära pressen. *Det räcker för att bryta ned nerverna och de fängslade personernas vilja. Det krävs inga brännjärn eller kokande vatten. Detta räcker för att få fram ”frivilliga bekännelser”.*

För inte alls längesedan var Stalin helt övertygad om systemets allsmäktighet. Men det är tveksamt om han har kvar denna övertygelse. Varje rättegång har orsakat ett ökande missnöje, oro, inte bara bland massorna utan även bland byråkraterna själva. För att slå ner detta missnöje måste man dikta ihop en ny rättegång. Bakom detta djävulska spel kan vi känna ett ännu hoptryckt men hela tiden ökande tryck från det nya samhället som kräver friare kulturella förhållanden och en värdigare tillvaro.

Kampen mellan byråkratin och samhället blir allt intensivare. Segern i denna kamp kommer oundvikligen att gå till folket. Moskvarättegångarna är bara episoder i byråkratins dödskamp. Historien kommer att sopa undan Stalins regim.

Fyra doktorer visste för mycket²⁴

(3 mars 1938)

Fyra läkare anklagas för att ha mördat två sovjetiska ämbetsmän, Valerian V Kujbysjev och Vjatjeslav Menzjinskij, och författaren Maxim Gorkij.

Hittills hade man ansett att dessa tre personer dog av naturliga orsaker. Menzjinskij och Gorkij hade varit sjuka i flera år. Deras dödsbevis skrevs under av ett halvt dussin förgrundsfigurer inom den sovjetiska medicinvetenskapen och även av folkkommisariaten för den offentliga sjukvården.

Kropparna kremerades. Följaktligen är det inte möjligt att få till stånd en gravöppning och en offentlig undersökning. Vad kan man då hänga upp anklagelserna på? Det står snabbt klart att de återigen hänger på ”frivilliga bekännelser”.

Jag minns själv mycket väl två av ”läkarterroristerna”, L G Levin och D D Pletnov. De har varit regeringens officiella läkare sedan de första revolutionsåren. De två andra, I N Kazakov och dr Vinogradov, känner jag bara till namnet.

Som läkare kunde dessa fyra personer inte drömma om att få några högre poster än vad de hade. Ingen av dem försökte någonsin delta i det politiska arbetet. Vad kunde de alltså ha för motiv att utföra det mest avskyvärda av alla brott – en läkare som mördar sin patient?

Anklagelsen blir ännu mer oförklarlig om vi betraktar de tre förmodade offren för terrorn.

Kujbysjev höll visserligen till på den sovjetiska Olympen, men ingen betraktade honom som politiskt utnämnd. Han flyttades hit och dit som en sorts byråkratisk mångsysslare. Han hade ingen auktoritet inom partiet, han hade inga politiska idéer. Till vems nytta och för att gynna vad var det nödvändigt att röja honom ur vägen?

²⁴ Publicerad i *New York Times*, 4 mars 1938.

Trots att Menzjinskij redan var allvarligt sjuk blev han 1927 chef för GPU, efter Felix Dzerzjinskij's död.²⁵ I själva verket var det Henry G Jagoda som var den person i GPU som hade Stalins förtroende att utföra mer hemliga uppdrag. Men eftersom Jagoda, även han idag bland de anklagade, med rätta var föraktad, så utnämndes den sjuke Menzjinskij som täckmantel för Jagodas verksamhet.

Under regeringssammanträdena låg Menzjinskij ofta framstupa med ansiktet sammandraget av smärta. Han dog inte tidigare utan senare än förväntat. Av vilka rimliga skäl var det nödvändigt att förgifta honom?

Men det mest allra mest förvånande är att Gorkijs namn dyker upp bland de ”mördade”. Som författare och människa åtnjöt han största möjliga sympati. Aldrig någonsin var han en politisk gestalt.

Ända sedan ungdomen led han av tuberkulos, och tvingades därför leva på Krim. Just på grund av att hans verksamhet var rent litterär hade han senare aldrig några svårigheter med polisen i Mussolinis Italien. Sina sista år levde Gorkij åter på Krim.

Eftersom han hade medlidande med andras problem och var lättpåverkad omgav GPU honom med en formlig ring av agenter förklädda till sekreterare, som hade till uppgift att inte släppa oönskade besökare nära honom. Vad var det för mening att mörda denna sjuka författare, när han redan var 67 år gammal?

Att GPU valt ut dessa fantastiska bödlar och offer förklaras av det faktum att även de mest fantastiska falska anklagelser måste innehålla några verkliga element. Vi får inte glömma att GPU själv hade problem.

Trots att ”komplotten”, som den nu reds ut, hade inletts redan 1918, trots att det fanns så många terroristiska ”centrum”, vars medlemmar både var bolsjevikpartiets traditionella ledare, medlemmar i centralkommittén och satt i regeringen, och trots att slutligen generaler i Röda armén (marskalk Michail N Tuchatjevskij general I E Jakir och andra) deltog i komplotten, så fick världen i verkligheten – det vill säga den tredimensionella verkligheten – aldrig uppleva några statskupper, uppror eller terroristhandlingar, utan bara arresteringar, landsförvisningar och avrättningar.

GPU kunde faktiskt bara åberopa en enda verklig terroristhandling – mordet på Sergej Kirov. Det utfördes i december 1934 av en ungtkommunist, Leonid V Nikolajev, av okända, troligen personliga, skäl. Kirovs lik har osvikligt dykt upp under samtliga av de tre senaste årens politiska rättegångar. I tur och ordning mördades Kirov av – vitgardister, zinovjeviter, trotskister och högern.

Men med tiden tog denna unika källa slut. För att GPU skulle kunna hålla uppe ”komplottens” enorma byggnadsverk, måste nya offer för ”terror” upptäckas. Och de måste hittas bland nyligen avlidna dignitärer. Men eftersom dignitärerna minsann hade dött i Kreml – det vill säga under förhållanden som uteslöt ingripande från utifrån kommande ”terrorister” – var man tvungen att ta till anklagelsen att Kremls läkare hade förgiftat sina patienter, givetvis på order från Nikolaj Bucharin, Alexej Rykov, eller – ännu värre – Leo Trotskij.

Vid första påseende är det förvånande att inte Gregorij K Ordzjonikidze, den bortgångna chefen för den tunga industrin, finns med bland ”offren” – i motsats till de tre tidigare nämnda

²⁵ **Felix Dzerzjinskij** (1877-1926) grundade det socialdemokratiska partiet i Polen och Litauen. 1906 valdes han in i bolsjevikernas centralkommitté. Efter revolutionen blev han kommissarie för inrikes angelägenheter och första ordförande för den allryska extraordinära kommissionen för att bekämpa kontrarevolution och sabotage (Tjekan), senare kallad GPU.

figurerna hade Ordzjonikidze en enorm politisk betydelse som en av politbyråns mest ansedda medlemmar.²⁶

Här har vi det juridiska ”hopkokets” allra mest gemena skärningspunkt. Enligt informationerna från Moskva gick Ordzjonikidze envist mot att tillintetgöra de gamla bolsjevikerna. Den ståndpunkten låg helt i linje med hans karaktär, ty mer än någon annan av Stalins följeslagare hade Ordzjonikidze kvar en känsla för moral och personlig värdighet.

Hans motstånd i denna ytterst viktiga fråga utgjorde en enorm fara för Stalin. Gorkij kunde bara klaga och gnälla, men Ordzjonikidze kunde agera. Detta enda fakta är bakgrunden till ryktena om att Ordzjonikidze förgiftades. Oavsett om de är sanna eller falska, så är ryktena ytterst envisa.

Omedelbart efter arresteringen av chefen för sjukhuset i Kreml, dr Levin, publicerades uppgifter i utländsk press som gick ut på att dr Levin hade varit den första som hade sagt att Ordzjonikidzes död kunde bero på förgiftning. Ett ytterst anmärkningsvärt faktum! Dr Levin misstänkte GPU för att ha förgiftat Ordzjonikidze några månader innan GPU anklagade honom för att ha förgiftat Kujbysjev, Menzjinskij och Gorkij.

Tidigare nämndes ingen av de tre andra läkarna i samband med denna affär. Men det är mycket rimligt att tro att just Kremles läkare skulle kunna samtala om orsaken till Ordzjonikidzes död. Det var mer än tillräckligt skäl till arresteringarna. Och dessa arresteringar blev i sin tur utgångspunkten för det ”hopkok” som skapades.

GPU:s svar var enkelt: ”Så ni misstänker att Ordzjonikidze förgiftades? Vi misstänker att ni har förgiftat Kujbysjev, Menzjinskij och Gorkij. Erkänn! Inte? Då avrättar vi er direkt. Men om ni erkänner att förgiftningarna utfördes på order från Bucharin, Rykov eller Trotskij – ja då kan ni hoppas på en mild behandling.”

Detta kan verka otroligt, men otrolighet är Moskvarättegångarnas själva innersta väsen. Sådana rättegångar är bara möjliga i den fullständigt förgiftade atmosfär som existerar under den diktatoriska regimens tunga, hårt fastskruvade lock.

Den hemliga alliansen med Tyskland²⁷

(3 mars 1938)

När den unge diplomaten Butenko flydde från Rumänien till Italien och utfärdade ett halv-fascistiskt uttalande, så skyndade sig folkkommissarien för utrikes ärenden, herr Litvinov, att försäkra världen (17 februari 1938) att sådana uppfattningar inte kunde ha uttryckts av en sovjetisk diplomat, utan bara av en bedragare som tillhörde vitgardisterna. Men, tillade Litvinov, om det verkligen var Butenko som hade utfärdat uttalandet, så tvivlade han, folkkommissarien, inte för ett ögonblick på att ett uttalandet bara kunde ha framtvingats med hjälp av tortyr. Låt oss helt stillsamt försöka använda detta officiella utlåtande som en måttstock för att bedöma händelseutvecklingen under de pågående Moskvarättegångarna.

Denna gång handlar det inte om en helt okänd person som Butenko, utan den tidigare regeringschefen Rykov, Kominterns tidigare ledare Bucharin, en hel mängd sovjetiska ambassadörer och ministrar, vars namn är olösligt sammanbundna med Sovjetunionens historia. Dessa personer flydde inte bara till det fascistiska Italien när de hotades av personlig

²⁶ **G K Ordzjonikidze** (1886-1937) var en av Stalinfraktionens organisatörer, och fick senare ansvar för den tunga industrin. Trots att han förblev en trogen stalinist är omständigheterna kring hans död fortfarande inte allmänt kända.

²⁷ Delar av denna artikel publicerades i *New York Times*, 5 mars 1938, under titeln "Vysjinskijs taktiska prognoser".

fara. De ställde sig kollektivt till förfogande för främmande makter i syfte att stycka sönder Sovjetunionen och återupprätta kapitalismen.

Om herr Litvinov ansåg det omöjligt att tro på en enda ung diplomats fascistliknande uttalanden, har vi då inte rätt att säga att det är tusen gånger svårare att tro att hela den gamla generationen i det bolsjevikiska partiet har gått över till det fascistiska lägret?

Det är sant att de svarande har erkänt sin skuld. Men dessa bekännelser övertygar oss oändligt mycket mindre än vad Butenkos uttalande övertygade Litvinov. Vi tar oss dessutom rätten att upprepa Moskvadiplomatsens ord tiofald kraftfullare: ”Sådana bekännelser kan bara ha framtvingsats från de anklagades läppar med hjälp av tortyr.”

En eller flera personer skulle kunna utföra en rad fruktansvärda brott om dessa brott på något sätt skulle gynna brottslingarna. En enskild individ kanske kan utföra ett absurt brott. Men det går inte att tänka sig att en stor grupp, inte bara själsligt normala utan överlägset intelligenta personer under loppet av flera år genomförde en hel rad lika vedervärdiga som meningslösa brott. Det särdrag som kännetecknar den nuvarande rättegångens är att de gamla anklagelserna överdrivs i en sådan omfattning att de förfaller till fullkomliga absurditeter.

Anklagelseakten i fallet Zinovjev, Kamenev och andra (augusti 1936) hävdade att konspiratörerna av ren ”törst efter makt” tillgrep terroristhandlingar och till och med en allians med Gestapo. I rättegången mot Radek-Pjatakov (januari 1937) var anklagelsen att de sammansvurna ville ta makten för att införa fascism i Sovjetunionen. Låt oss ta båda dessa versioner för vad de är värda. Men under den nuvarande rättegången påstår man att författaren till dessa rader blev tysk agent så tidigt som 1921, medan han fortfarande var medlem i politbyrå och befälhavare över Röda armén och Tyskland ännu inte var fascistiskt. I detta ögonblick träder vi in på de psykiska sjukdomarnas område.

1921 hade vi just segrat i inbördeskriget. Sovjetunionens internationella ställning hade stabiliserats. Införandet av den Nya ekonomiska politiken (NEP) väckte liv i de frusna ekonomiska krafterna. Vi hade all rätt att se framtiden an med optimism. Ett särskilt uttryck för denna optimism var min rapport till Kominterns tredje kongress (juni 1921).

Däremot famlade Tyskland på den tiden runt i Versailles' återvändsgränd.²⁸ Dess ekonomiska styrka var försvagad, dess militära makt var praktiskt taget obefintlig. Tusentals tyska officerare blev legoknektar, och erbjöd sina tjänster till många fjärran länder. Även om vi skulle gå med på att jag inte bara strävade efter makten – och för att underlätta en ingående undersökning är jag beredd att överväga vad som helst – utan också var ute efter en personlig diktatur – även till priset av förräderi och hemliga överenskommelser med kapitalistiska regeringar – så skulle jag hursomhelst inte ha valt det avväpnade och förödmjukade Tyskland, som själv behövde hjälp och inte kunde erbjuda hjälp åt andra.

Telegrammen från Moskva försöker på något sätt förbinda mitt namn med general Von Seeckt, som på den tiden var befälhavare över Reichswehr.²⁹ Det ger en aning berättigande åt en hypotes som jag antar kommer att läggas fram indirekt senare under rättegången. Uppenbarligen består även en vansinnig dröm av en del verkliga element. Samtidigt kan en lögn bara få ett sken av trovärdighet om det finns några korn av sanning inklämd i den. Ur detta perspektiv kommer vi att försöka avslöja vilken sorts material åklagaren använder som grund för att resa sin byggnad.

²⁸ **Versaillesfördraget** genomdrevs av segrarna i Första världskriget. Det grundades på tunga krigsskadedestånd från de besegrade länderna.

²⁹ **Hans von Seeckt** (1866-1936) var överbefälhavare för det tyska Reichswehr mellan 1918-26. Mellan 1932 och 1935 var han i Kina som militär rådgivare åt Chiang Kai-shek.

Så fort Hohenzollern³⁰ hade störtats strävade sovjetregeringen efter en försvarsallians med Tyskland mot Ententen och Versaillesfreden. Men på den tiden fruktade socialdemokratin, som spelade första fiolen i Tyskland, Moskva, och de satte allt hopp till London och i synnerhet Washington. Utifrån sin synvinkel ansåg officerskassen inom Reichswehr, trots att de politiskt var mot kommunismen, att det var nödvändigt med ett diplomatiskt och militärt samarbete med sovjetrepubliken. Eftersom Entente-länderna inte hade särskilt bråttom att uppfylla socialdemokraternas förhoppningar, visade sig Reichwehrs ”Moskva”-inriktning få inflytande även över regeringskretsarna. Höjdpunkten under denna period var undertecknandet av Rapallofördraget som upprättade vänskapliga förbindelser mellan Sovjetryssland och Tyskland (17 april 1922).³¹

Krigskommissariatet, som stod under min ledning, planerade 1921 för att omorganisera och återupprusta Röda armén i linje med att den övergick från krigs- till fredstillstånd. Det var livsnödvändigt att förbättra militärteknologin, och de enda vi kunde vänta oss samarbete från var Tyskland. Samtidigt ville givetvis Reichswehr, som i och med Versaillesfördraget hade berövats sina utvecklingsmöjligheter, i synnerhet vad gällde tungt artilleri, flyg och kemisk krigsföring, utnyttja den sovjetiska militärindustrin som ett testområde. De tyska koncessionerna i Sovjetryssland kom till stånd medan jag fortfarande var helt upptagen av inbördeskriget. Den viktigaste koncessionen vad gällde möjligheter – eller rättare sagt förväntningar – var den som beviljades flygföretaget Junker. Den innebar att ett visst antal tyska officerare kom till Sovjetryssland. I utbyte besökte flera representanter från Röda armén Tyskland, där de fick bekanta sig med Reichswehr och de tyska militär”hemligheter” som de nådigt blev förevisade. Allt detta försiggick naturligtvis i hemlighet, eftersom åtagandena från Versailles hängde som ett damoklessvärd över Tysklands huvud.

Officiellt deltog inte regeringen i Berlin i förhandlingarna och den agerade som om den inte kände till dem: formellt låg ansvaret hos Reichswehr. Hemligheten höll naturligtvis inte särskilt länge. Agenter från Ententen, i synnerhet från Frankrike, kunde utan svårighet slå fast att en av Junkers flygfabriker och några andra företag opererade nära Moskva. Utan tvivel gav Paris vårt samarbete med Tyskland en överdriven betydelse. Samarbetet gav inte särskilt mycket utdelning, eftersom varken tyskarna eller vi hade tillräckligt kapital. Dessutom var den ömsesidiga misstron alltför stor. Icke desto mindre upprätthölls de halvt vänskapliga banden till Reichswehr även sedan den nuvarande svarande Krestinskij blev ambassadör i Tyskland 1923.

Detta arbete genomfördes givetvis inte av mig ensam å Moskvas vägnar, utan av sovjetregeringen i sin helhet, eller rättare sagt dess ledande centrum, politbyrån. Under hela denna period var Stalin medlem i politbyrån, och som hans framtida uppträdande fram till 1934 visar var han en mycket hårdnackad anhängare av samarbetet med Reichswehr och Tyskland i allmänhet.

Den som skötte de tyska militärkoncessionerna var den nuvarande svarande Rosengoltz, i egenskap av företrädare för krigskommissariatets ledare. Med tanke på risken för infiltration av spioner höll Dzerzjinskij, GPU:s chef, i samarbete med samma Rosengoltz, koncessionerna under ständig övervakning.

Utän tvekan finns det i krigskommissariatets och GPU:s hemliga arkiv dokument där man talar om samarbetet med Reichswehr i ytterst diskreta och konspiratoriska ordalag. Förutom

³⁰ **Hohenzollern** var namnet på den härskande familjen i Preussen och Tyskland fram till 1918.

³¹ **Rapallofördraget** (april 1922) innebar att den tyska regeringen blev den första regeringen i världen som erkände Sovjetunionen diplomatiskt. Dessutom avskrev fördraget alla skulder från före kriget och alla krav på krigsskadestånd mellan länderna. Tyskland, som led under Versaillesystemet, fick status som mest gynnad nation och betydande handelsförmåner i utbyte mot teknologisk hjälp till den unga sovjetregeringen.

för personer som Stalin, Molotov,³² Bucharin, Rykov, Rakovskij, Rosengoltz, Jagoda och ytterligare ett dussintal personer, kan innehållet i dessa dokument verka ”förbryllande”, inte bara för åklagare Vysjinskij, som på denna period tillhörde de vitas läger, utan även för flera medlemmar i den nuvarande politbyrån.

Kommer inte åklagaren att presentera dessa dokument som avgörande bevis för att slå de vänskapligt sinnade utländska journalisterna med häpnad? Det är fullt möjligt att vår hypotes har förverkligats redan innan dessa rader når läsaren.

Rättelser av och observationer angående de anklagades vittnesmål³³

(4 mars 1938)

1. 1927 skrev Krestinskij ett brev till mig från Berlin till Moskva, där han upplyste mig om sin avsikt att kapitulera för Stalin och rådde mig att göra detsamma. Jag svarade med ett öppet brev, där jag bröt alla relationer med Krestinskij, liksom alla andra som kapitulerade. Jag lade fram en betydande del av materialet om de oppositionellas (”trotskisternas”) oförsonliga kamp mot de som kapitulerade inför dr John Deweys undersökningskommission i april 1937. Men GPU fortsätter att grunda sina bluffrättegångar uteslutande på sådana som har kapitulerat, och som har befunnit sig i deras händer i flera år. Det är därför åklagare Vysjinskij måste visa att min brytning med Krestinskij var ”påhittad”.
För att visa det litade man till en annan av de som har kapitulerat, den 64-årige Rakovskij, som förkunnade att kapitulationen var en ”manöver”, och att denna manöver på något sätt hade skett med mitt godkännande. Men Rakovskij förklarade inte, och åklagaren frågade naturligtvis inte, varför han själv, Rakovskij, inte hade genomfört ”manövern” på sju år, utan hade föredragit att stanna kvar under svåra förhållanden i landsförvisningen i Barnaul (Altaj), isolerad från hela världen. Eller varför Rakovskij på hösten 1930 skrev ett ilsket brev från Barnaul mot de som kapitulerade, och där myntade de berömda orden, ”det värsta är inte landsförvisning och isolering, utan kapitulation.” Och slutligen, varför han själv kapitulerade 1934, när hans fysiska och moraliska krafter till sist tog slut.
2. Efter att Krestinskij (i enlighet med GPU:s manuskript) först hade förnekat sin skuld, så medgav han senare att alla anklagelser mot honom var riktiga, och berättade om ett upp-diktat möte med mig i Merano [Meran på tyska] i oktober 1933. Jag vill tillkännage att jag inte har träffat Krestinskij sedan 1926 och att jag aldrig har haft några band till honom. Jag har aldrig någonsin varit i Merano. I oktober 1933 var jag patient i Frankrike, inför ögonen på mina vänner och läkaren och bevakad av den franska polisen. Fakta angående detta fastslogs fullständigt av dr Deweys undersökningskommission i New York. Om åklagare Vysjinskij hade talat med de franska myndigheterna, så hade de kunnat ge honom exakta informationer om var jag befann mig i oktober 1933. Men det är just därför som åklagare Vysjinskij inte har talat med de franska myndigheterna!
3. Den anklagade Rosengoltz vittnade att han hade träffat min son Sedov i Karlsbad [Karlovy Vary på tjeckiska] och via honom fick diverse brottsliga order från mig. Herr Rosengoltz' avhopp från oppositionens led för 12 år sedan var så skamligt att det inte fanns några möjligheter till fortsatta relationer mellan mig och honom. Leon Sedov var

³² Vjatjeslav Molotov (1890-1986) var redan tidigt anhängare till Stalin, och från och med 1920 medlem i centralkommittén, ordförande för folkkommissariernas råd 1930-41, och utrikesminister efter Litvinov (från och med 1939). Han avsattes ur ledningen av Chrusjtjov, när han gick mot "avstaliniseringen" 1957.

³³ Ur *Bjulletin Opozitsij* nr 65, april 1938.

inte i Karlsbad 1934 eller något annat år, och det går att bevisa med hjälp av brev och dokument i hans korta livs dagbok, på samma sätt som dr Deweys kommission bevisade att Sedov inte befann sig i Köpenhamn i november 1932. Som vi kan se sammanföll inte Leon Sedovs kalender med GPU:s kalender. Och det är därför GPU gav Leon Sedov en alltför tidig död.

4. Krestinskij och Rosengoltz vittnade båda att jag hade givit dem instruktioner att bilda ett förbund med Tuchatjevskij och andra generaler, i syfte att ”störta sovjetmakten”. Uppenbarligen svävar den avrättade marskalk Tuchatjevskijs ande över rättegångsförhandlingarna. Stalin var rädd för de bästa generalernas missnöje, och han halshög Röda armén och orsakade med det stor ilska i hela världen. I efterhand försöker han nu visa den allmänna opinionen i Sovjetunionen och hela världen att generalerna som blev skjutna var förrädare.

Jag vill tillkännage att det inte finns ett sant ord i Krestinskijs och Rosengoltz' vittnesmål. Jag varken träffade Tuchatjevskij personligen, eller brevväxlade med honom eller hade några som helst indirekta kontakter efter våren 1925, det vill säga sedan jag lämnade Röda arméns ledning. Trots sina nära militära band till mig var varken Tuchatjevskij eller de andra avrättade generalerna trotskister politiskt. De var soldater. Om Tuchatjevskij på senare tid reste sig mot Stalin, så vägledes han helt och hållet av patriotiska känslor. Tuchatjevskij och de andra generalerna kunde inte undgå att se att Stalins politik drabbade Sovjetunionens försvarsintressen på ett obotligt sätt.

”En miljon dollar”

(5 mars 1938)

Svarande Rosengoltz, före detta folkkommissarie för utrikeshandeln, hävdar att Trotskij genom hans kommissariats försorg ”under de senaste åren fått nästan en miljon dollar till sin verksamhet som syftade till att störta sovjetstaten.” Enligt telegrammen från Moskva beskrev Rosengoltz dessutom de intriger som genomfördes i kommissariatet för utrikes handel i syfte att dölja förskingringen från staten.

Jag räknar fullkomligt med att det är möjligt att sådana förskingringar skedde och fortfarande sker i kommissariatet för utrikes handel, liksom i de andra kommissariaten. Med största sannolikhet avsattes Rosengoltz framförallt på grund av att man hade avslöjat något slags allvarligt missbruk av medel – jag hoppas utan att han personligen var inblandad. Tjuvar och tjuveri får sin näring från regimens bristande kontroll. Jag har haft tillfälle att skriva om detta dussintals gånger under de senaste åren i olika skrifter, i synnerhet i den ryska *Bulletin Oppozitsij*, som redigerades av Leon Sedov i Paris. Med största sannolikhet talar Rosengoltz sanning i *den* delen av sitt vittnesmål. Den andra delen av hans vittnesmål om att han skulle ha överfört ”en miljon dollar” till mig rör sig på ett helt annat plan.

För att ända från början bringa klarhet i hela detta ärende *säger jag kategoriskt*: de enda pengar jag har fått från den sovjetiska statskassan sedan jag utvisades ur Ryssland var de 2 500 dollar som en GPU-agent gav mig i Konstantinopel till mitt och min familjs uppehälle. Givetvis fick jag denna summa på ett juridiskt helt korrekt sätt och agenten fick ett kvitto från mig. Jag har inte fått några andra pengar från den sovjetiska statskassan under min nuvarande landsförvisning (1929-38) varken lagligt eller illegalt, direkt eller indirekt, i dollar, engelska pund, mark eller någon annan nations valuta.

I sitt fortsatta vittnesmål redogjorde Rosengoltz mer exakt för frågan, och sa att Trotskij under de senaste tre åren ”mer eller mindre regelbundet fått nästan 110.000 dollar per år.” Att lägga 10.000 dollar till 100.000 dollar är givetvis för att bokföringen ska bli riktig. Även

förfalskningar måste vara exakta. *Jag säger kategoriskt*: jag har under de senaste tre åren, eller under de sex föregående åren varken fått 100.000 eller 10.000 dollar, inte en enda dollar från sovjetiska källor.

Det framgår inte från telegrammen från Moskva om Rosengoltz beskrev hur han förde över dessa enorma summor till mig: Via vilken bank? Genom exakt vilken bank? Vem satte in pengarna på banken och när? I vems namn startades det nuvarande kontot? Det är möjligt och helt nödvändigt att omedelbart bekräfta detta.

Jag har under mer än ett år befunnit mig i Mexiko. Det innebär att jag har fått de senaste 110.000 dollar medan jag var i Mexiko. Jag upprepar: Via vilken bank? När? I vems namn?

Eller kanske pengarna överlämnades till mig av en kurir i form av en bankväxel eller i väskor med guld. Vem levererade pengarna? När och var sökte denna person upp mig? Fick han någon sorts kvitto av mig? Var är dessa kvitton?

Ett av telegrammen berättar att en del av pengarna överfördes via någon slags "tyskt företag". På så sätt vill GPU uppenbarligen undvika en utredning: det sovjetiska rättssystemet kan inte hoppas att få hjälp från det fascistiska rättssystemet. Själv litar jag lika lite på den fascistiska rättvisan som på Stalins. Men det står helt klart att hänvisningen till ett "tyskt företag" bara är ett grovt och bedrägligt knep. Rosengoltz kunde inte ha överlämnat dessa "hemliga" pengar så att "företaget" kunde disponera dem godtyckligt. Han måste ha säkerställt personliga band mellan mig och företaget. Hans farhågor att pengarna inte överfördes på ett säkert sätt kunde bara ha stillats genom att företaget verkligen överlämnade de inblandade pengarna till mig. Följaktligen måste Rosengoltz känna till exakt hur denna finansiella operation gick till, och han är skyldig att berätta allt han vet om den... om han vet någonting.

Enligt de senaste telegrammen verkar det som om Rosengoltz har vittnat att 630.000 dollar av miljonen översändes till min son Sedov. Samma frågor som ovan är lika giltiga även här: Vem? När? Via vilken bank?

I själva verket har världspressen tillbakavisat dessa lögner redan innan de publicerades. Efter Sedovs död kommenterade de utländska journalisterna i Paris, inte utan förvåning, de mer än anspråkslösa förhållanden som min son levde under. Jag har tillgång till alla de brev Sedov skrev under vår landsförvisning. Av dess brev framgår det klart hur mycket arbete som krävdes för att samla ihop de pengar som krävdes för att kunna ge ut den ryska *Bulletinen*, en gång per månad eller varannan månad. Dessutom handlade det inte om hundratusentals dollar, utan om tvåtusen franc, det vill säga högst 100 dollar. Sedov levde och dog som en proletär.

Det är lätt att undersöka dessa fakta, och det borde inte heller vara något problem att undersöka alla mina utgifter, till att börja med under de 14 månader jag har bott i Mexiko. Det är sant att det inte finns några diplomatiska förbindelser mellan Sovjetunionen och Mexiko. Men det sovjetiska rättssystemet skulle med lätthet kunna hitta medel för att komma i kontakt med det mexikanska rättssystemet via Nationernas förbund³⁴ eller en tredje part. Det kan inte råda något tvivel om att myndigheterna i detta mäktiga land inte skulle vägra att samarbeta i en sådan utredning. Men frågan är inte begränsad till Mexiko. Efter min vistelse i Turkiet bodde jag i Frankrike och Norge. Sovjetunionen har inte bara normala utan till och med vänskapliga förbindelser med båda dessa länder. Hela världen känner till vilka personer som omgav mig, vilka politiska organisationer jag tillhör. Det är lätt att kontrollera deras inkomster och utgifter. En miljon dollar måste märkas i min blygsamma budget. En så stor summa måste ha

³⁴ **Nationernas förbund**, som Lenin kallade "tjuvarnas kök", bildades efter Versaillesfreden 1919, till synes som ett slags världsregering och internationellt samarbete som skulle förhindra framtida krig. Det visade sig vara fullkomligt bankrutt genom att inte kunna hindra Japans invasion av Kina, Italiens invasion av Etiopien och andra länkar i den kedja som ledde fram till Andra världskriget.

efterlämnat spår av avgörande vikt. Mina påstådda medbrottslingar, de tidigare ”konspiratörerna”, de nuvarande svarande och framförallt Rosengoltz måste veta: (a) *hur jag fick pengarna*, (b) *hur jag använde dem*. Låt dem ge konkreta fakta som kan undersökas objektivt i alla de länder där jag bodde och arbetade. Sådana kontroller skulle oundvikligen avslöja att Rosengoltz på GPU:s order inte bara överöste mig, utan också sig själv med skvaller.

Jag utmanar herr Trojanovskij, sovjetisk ambassadör i Washington, och via honom den sovjetiska regeringen: *genomför genast en undersökning av denna mystiska miljon dollar, innan Rosengoltz avrättas eller rapporteras avrättad*. Jag lovar att lägga fram alla mina brev, dokument och ekonomiska uppgifter på samma sätt som jag lade fram dem inför undersökningskommissionen i New York, som leddes av dr John Dewey.

Jag tvivlar inte på att min utmaning inte kommer att accepteras. De anklagade kommer att avrättas eller rapporteras vara avrättade. Men några månader senare kommer det kanske att äga rum en ny rättegång där nya ”konspiratörer” sliter sitt hår och bevisar Rosengoltz' skuld på samma sätt som Rosengoltz har ”avslöjat” den avrättade marskalk Tuchatjevskij's skuld. Sådant är gången i den stalinistiska rättvisans förödmjukande och fruktansvärda maskineri!

Armén i opposition mot Stalin³⁵

(6 mars 1938)

Under rättegångsförhandlingarna i Moskva åtalas inte bara skakade och knäckta, moraliskt halvdöda personer, utan faktiskt också döda människor. På de anklagades bänk sitter också spökerna efter marskalk Michail N Tuchatjevskij, generalerna I E Jakir, I P Uborevitj, A I Kork och andra avrättade generaler.³⁶

Efter arresteringen av dessa personer och de snabba avrättningarna talade den sovjetiska pressen om dem som ”utländska agenter” och ”spioner”. Det nämndes ingenting om en militär sammansvärjning, eller en plan för att ta över Kreml och mörda Stalin. Man skulle tro att regeringen redan då visste exakt varför den hade avrättat de bästa sovjetiska militärbefälhavarna. Men under förra sommarens akuta politiska panik handlade Stalin snabbare än han hade tänkt.

Han fruktade arméns reaktion och tyckte inte att man behövde slösa tid på att inkvisitoriskt ”undervisa” generalerna inför en rättegång. Dessutom tillhörde dessa män den yngre generationen, hade starkare nerver och var vana att stå inför döden. De var olämpliga för ett offentligt spektakel. Det fanns bara en utväg, att skjuta först och förklara sedan. Men inte ens sedan ekona från Mauserns skott hade tystnat kunde Stalin bestämma sig för en lämplig version för åtalet.

Idag kan man med fullständig säkerhet säga att den bortgångna Ignace Reiss hade rätt när han hävdade att det aldrig genomfördes någon militär rättegång ”bakom lyckta dörrar”. Varför skulle det behövas lyckta dörrar om det verkligen handlade om en sammansvärjning? I klartext avrättades generalerna på samma sätt som Hitler hämnades mot Roehm och andra i juni 1934.³⁷

Efter det blodiga straffet beordrades uppenbarligen åtta andra generaler (marskalk T I Alksnis, marskalk S M Budennij, marskalk V I Blücher, general Boris M Sjaposjnikov och andra)³⁸

³⁵ Publicerad i *New York Times*, 7 maj 1938.

³⁶ **A I Kork** (1887-1937) var en av de generaler i Röda armén som anklagades för förräderi och avrättades 1937.

³⁷ **Ernst Roehm** (1887-1934) var nazistledare och sekreterare i Bayern. Han anklagades för att ha konspirerat för att störta Hitler och avrättades under de ”blodiga utrensningarna” i juni 1934.

³⁸ **T I Alksnis** (1898-1938) var befälhavare för flygvapnet och med i den domstol som dömde den första gruppen av Röda armé-befälhavare. Han blev själv arresterad och avrättad 1938. **V K Blücher** (1889-1938) var kandidat-

att skriva under de redan färdigutskrivna domarna. Syftet var att göra sig av med flera på en gång och samtidigt kontrollera andras lojalitet och krossa deras popularitet. Detta ligger helt i linje med Stalins vanliga stil.

Utän tvivel vägrade en del av de påstådda ”domarna”, om inte allihopa, att inför den allmänna opinionen tråda fram som bödlar av sina närmaste vapenbröder, i synnerhet som andra redan hade utfört bödlarnas arbete. De bångstyrigas namnteckningar sattes ändå under domen, och kort därefter blev de själva avsatta, arresterade och skjutna. Uppgiften verkade fullbordad.

Men den allmänna opinionen, inklusive i Röda armén, ville inte och kunde inte förmå sig att tro att hjältarna från inbördeskriget, landets stolthet, utan att någon visste varför hade visat sig vara tyska eller japanska spioner. Det krävdes en ny version. Under förberedelserna av den nuvarande rättegången bestämde man sig för att i efterhand tillskriva de avlidna generalerna planer på en komplott för en militärkupp.

Det rörde sig alltså inte om en eländig spioneriaffär, utan om grandiosa planer på en militärdiktatur. Tuchatjevskij skulle erövra Kreml, marskalk Ian B Gamarnik³⁹ skulle inta Lubjanka (GPU:s högkvarter) och Stalin skulle för etthundraförsta gången bli mördad.

Som vanligt fick den nya versionen retroaktiv giltighet. Det förflutna omvandlades i enlighet med det nuvarandes behov. Enligt A P Rosengoltz' vittnesmål rekommenderade min son Leon Sedov så tidigt som i Karlsbad 1934 (där Sedov aldrig har varit) honom att hålla noggrann uppsikt över vår ”allierade” Tuchatjevskij, på grund av han lutade åt en ”Napoleon-diktatur”. Således utvidgas successivt komplotten i tid och rum. Halshuggningen av Röda armén är bara en episod i kampanjen för att utrota de allestädes närvarande och allting genomsyrande ”trotskisterna”.

För klarhets skull måste jag säga något om relationerna mellan Tuchatjevskij och mig. Under inledningen av hans karriär i Röda armén hjälpte jag honom. Jag uppskattade hans militära talanger liksom hans självständighet, men jag tog aldrig denna före detta gardesofficers kommunistiska övertygelse på allvar.⁴⁰

Tuchatjevskij var medveten om båda dessa sidor av min uppfattning. Såvitt jag kan bedöma bemötte han mig med verklig respekt, men våra samtal var aldrig mer än officiella. Jag tror att han delvis beklagade att jag lämnade armén, men delvis också med en suck av lättnad. Inte utan grund kunde han förvänta sig att min avgång skulle ge större utrymme åt hans ambitioner och oberoende. Efter den tidpunkt då jag avgick, det vill säga på våren 1925, träffade jag aldrig Tuchatjevskij och vi brevväxlade aldrig.

Han förde en strikt officiell linje. Under arméns politiska möten var han en av de främsta talarna mot trotskismen. Jag tror att han genomförde den uppgiften av plikt, men utan entusiasm. Men det faktum att han aktivt deltog i den giftiga kampanjen mot mig räcker helt och fullt för att utesluta möjligheterna till några som helst personliga relationer mellan oss. Detta stod tillräckligt klart för alla, så det borde vara omöjligt att slå fast några politiska band mellan Tuchatjevskij och mig.

Det förklarar varför GPU i maj och juni förra året bestämde sig för att inte knyta ihop fallet med generalerna med de trotskistiska ”centrumens” sammansvärjning. Det krävdes ytterligare några månader av glömska och ytterligare några lager av förfalskningar innan de vågade sig på ett sådant experiment.

medlem i centralkommittén när han arresterades och anklagades för förräderi. **Semjon M Budennij** (1883-1973) och **Boris M Sjaposjnikov** (1882-1945) befann sig bland de få ledande armébefälhavare som undgick avrättning eller fängelse under utrensningarna.

³⁹ **Ian B Gamarnik** (1894-1937) begick självmord när han hotades av arrestering.

⁴⁰ Under Första världskriget hade Tuchatjevskij varit underofficer i **Gardesregementet** Semenovskij.

Den så kallade Högsta domstolens dom (*Pravda*, 12 juni 1937) anklagar generalerna för att ”systematiskt ha försett... [fiendestater] med spionageinformation” och för att ”i händelse av ett militärt angrepp på Sovjetunionen ha förberett ett nederlag för Röda armén”. Detta brott har inget gemensamt med planer på en militärkupp.

I maj 1937, när de enligt Nikolaj N Krestinskij's vittnesmål skulle ha tagit över Kreml, Lubjanka, etc, existerade inget ”militärt angrepp på Sovjetunionen”. Följaktligen förväntade sig inte de konspirerande generalerna något krig. De hade redan på förhand slagit fast ett definitivt datum för sin militära framstöt. Men det ”brott” för vilket generalerna avrättades var spioneri i syfte att, ”i händelse” av krig, säkerställa att Röda armén besegrades.

Dessa två versioner hänger inte alls ihop. De utesluter varandra. Vad finns det för gemensamt mellan en spion som i en osäker framtid hoppas få en belöning av en främmande makt, och en modig konspirator som strävar efter att gripa makten med hjälp av sina egna vapen? Men varken åklagare Andrej J Vysjinskij eller rättens ordförande Vassilij V Ulrich gjorde sig givetvis besväret att ställa de nuvarande anklagades vittnesmål mot texten i de dödsdomar som Högsta domstolen utdömde 11 juni 1937.

Den nya versionen sprids som om det aldrig har funnits någon ”Högsta domstol”, dom eller avrättning. Med en dåres envishet återkommer Krestinskij och Rosengoltz, åklagarens främsta medhjälpare i detta ärende, till frågan om Tuchtjevskij's sammansvärjning och mina påstådda band till honom.

Krestinskij säger att han fick ett brev från mig daterat 19 december 1936 – det vill säga 10 år efter att jag hade avbrutit alla förbindelser med honom – och att jag i detta brev rekommenderade att det skulle skapas en ”omfattande militär organisation”. Detta påstådda brev, som tjänstvilligt betonar sammansvärjningens ”omfattning”, har uppenbarligen till syfte att rättfärdiga det förintande av de bästa officerarna som inleddes förra året, men som än idag är långt ifrån färdigt. Givetvis ”brände” Krestinskij precis som Radek mitt brev, och kunde inför rätten bara uppvisa sina förvirrade minnen.

Samma Krestinskij sa att han och Rosengoltz fick ett brev från mig, skrivet i det fjärran Mexiko strax innan avrättningen av generalerna, där jag krävde att statskuppen skulle ”påskyndas”. Man får anta att detta brev också ”brändes upp”, precis som alla andra brev som har figurerat under de senaste årens rättegångar.

Hursomhelst lyckades jag, efter månader av internering och en påtvingad resa med tankbåt, och åtskild från verksamhetsfältet av en ocean och en kontinent, vara så exakt informerad om den senaste ”sammansvärjningens” praktiska förlopp att jag till och med gav order om vilket datum den skulle äga rum.

Men hur nådde mitt brev från Mexiko fram till Moskva? Amerikanska vänner framkastar att den mystiska Adolph A Rubens kommer att uppträda under rättegången som den kurir som var mitt band till Moskva-generalernas spöken.⁴¹ Eftersom jag inte känner till någonting om Rubens eller kretsen kring honom tvingas jag vänta med min bedömning. Jag förmodar att herrar Earl Browder och William Z Foster kan uttala sig med avsevärt mycket större pondus i denna fråga.⁴²

⁴¹ **Adolph A Rubens** hette egentligen Robinson. Han var en av två amerikaner som försvann i Moskva 1937. Deras pass i namnet Robinson var förfälskade. Enligt amerikanska trotskistiska ledare (James P Cannon) på den tiden ämnade man använda dem för att smutskasta den amerikanska antistalinistiska och antikrigsrörelsen.

⁴² **Earl Browder** (1891-1973) blev 1930 generalsekreterare i det amerikanska kommunistpartiet på Stalins order och avsattes på samma sätt 1945 och uteslöts ur partiet 1946. Han var partiets presidentkandidat 1936 och 1940. **William Z Foster** (1881-1961) var en av det amerikanska kommunistpartiets ledare och presidentkandidat 1924, 1928 och 1932, och blev dess ordförande efter Andra världskriget.

Det viktigaste vittnet mot de svarande i fallet Tuchtjevskij och de andra, Nikolaj Krestinskij, arresterades i maj 1937, och avgav enligt egna ord en öppen hjärtig ”bekännelse” inom en vecka efter sin arrestering. Generalerna sköts 11 juni. Vid den tiden kan domarna antas ha haft tillgång till Krestinskij's vittnesmål. Han borde själv ha kallats in som vittne under rättegången (om det verkligen ägde rum en rättegång).

När regeringen tillkännagav avrättningen av generalerna skulle den hursomhelst inte ha nämnt spioneri och ha hållit tyst om en militärkupp, om inte Krestinskij's nuvarande vittnesmål hade uppfunnits efter avrättningen.

Själva kärnfrågan är det faktum att Kreml inte öppet kan berätta den verkliga anledningen till varför Tuchtjevskij och de andra avrättades. Generalerna skyndade sig att försvara Röda armén mot GPU:s demoraliserande intriger. De försvarade de bästa officerarna mot falska anklagelser. De gick mot att GPU skulle upprätta sin diktatur över Röda armén under täckmantel av ”militära sovjeter” och ”kommissarier”.

Generalerna kämpade för Sovjetunionens säkerhetsintressen mot Stalins säkerhetsintressen. Därför dog de. Ur den nya rättegångens gapande motsättningar och hög av lögn stiger således Tuchtjevskij's skugga fram med en dundrande vädjan till världsoptionen.

Varför så många centrum? Varför underkastar sig alla Trotskij?

(6 mars 1938)

I augusti 1936 fick världen reda på att det existerade ett ”förenat centrum” mellan zinovjeviter och trotskister, som beordrade alla möjliga och omöjliga illgärningar. I januari 1937 dök det ”parallella” eller rent ”trotskistiska centrumet” (Pjatakov-Radek) upp på scenen. För att förklara dess uppkomst sa Radek, åklagare Vysjinskijs viktigaste budbärare, att Trotskij inte riktigt litade på zinovjeviterna, och att han därför ville ha ”sitt eget” centrum.

Denna förklaring var fullständigt ihålig. För det första ingick ex-trotskister av betydligt större dimensioner än Pjatakov och Radek i Zinovjev-Kamenevs centrum. För det andra tillhörde Sokolnikov, tidigare ambassadör i England, en person som aldrig hade varit knuten till trotskisterna, det så kallade ”trotskistiska centrumet”. Men vi ska inte klanka på sådana ”detaljer”. Låt oss gå med på att det verkligen skapades ett parallellt ”trotskistiskt centrum” för viktigare och mer konspiratoriska frågor, och att Sokolnikov hamnade i detta centrum av en ren slump. Men i mars 1938 har världen inte bara fått höra att det existerar ett tredje ”höger-trotskistiskt centrum”, utan vi får oväntat höra att detta för de två tidigare centrumen helt okända centrum är den mäktigaste och mest konspiratoriska organisationen. Till detta måste vi tillägga att medlemmarna i dessa tre självständiga centrum hade känt varandra i tjugo eller trettio år, bodde i samma stad (Moskva), och i allmänhet utförde samma ”arbete”: terrorism, spioneri, sabotage och uppstyckning av Ryssland. I synnerhet turades alla dessa centrum om att mörda Kirov.

Men här uppstår det ett problem. Om jag skapade ett trotskistiskt centrum (Pjatakov-Radek) därför att riktigt litade på Zinovjev-Kamenev, hur kunde jag då lita på Rykov och Bucharin, som ända fram till min utvisning från Sovjetunionen stod i nära förbund med Stalin och ledde hela kampen mot trotskismen, inklusive min arrestering och landsförvisning? När jag bodde i Moskva och satt med i politbyrån och regeringen var jag uppenbarligen oförmögen att övertyga Bucharin och Rykov om att mina uppfattningar var riktiga. De röstade mot mig, och höll fientligt sinnade tal mot mig på massmöten. Bucharin skrev flera hundra ursinniga artiklar mot mig. Högerns båda ledare röstade för att utesluta mig ur partiet, för att förvisa mig till Asien, och senare för att utvisa mig ur Sovjetunionen. Men när jag kom till Turkiet

och senare till Frankrike, Norge och Mexico och befann mig hundratals mil från Moskva, då började Bucharin och Rykov, och överhuvudtaget alla svarande i de senaste rättegångarna, inte bara hålla med mig, utan bestämde sig också för att utan invändningar genomföra mina ”order”. Regeringsmedlemmar, ambassadörer, generaler i Röda armén, blev ”på Trotskij's order” spioner för främmande makter. Just så handlade regeringens tidigare överhuvud Rykov och Kommunistiska internationalens tidigare ledare Bucharin. De svarande ger inga andra förklaringar till sina fruktansvärda och absurda ”brott”.

Under rättegången försökte Rykov och Bucharin förneka att de var direkt ansvariga för mordet på Kirov, som – vilket vi redan nämnt – mördades i tur och ordning av samtliga oppositionsgrupper i Sovjetunionen. Men GPU:s tidigare chef Henry Jagoda – som innan han hamnade på de anklagades bänk sköt hundratals personer för mordet på Kirov – förklarade omedelbart att Rykov och Bucharin ljög. ”Precis som jag”, uppgav Jagoda, ”var de till en början mot att mörda Kirov. Men det kom order från Trotskij och vi gav efter.”

Man blir bokstavligt talat stum av förvåning när man läser vad gårdagens inkvisitor säger. Påståendet om dessa allsmäktiga ”order” lät tillräckligt absurt när det kom från Pjatakov och Radek, men de var åtminstone anhängare till mig för elva år sedan. Det stämmer att de förnekade mig och blev mina bittra fiender. Men åklagare Vysjinskij hävdar att denna fiendskap var ”påhittad”, att dessa ex-trotskister i själva vägledes av en glödande hängivenhet mot Trotskij. Det är naturligtvis omöjligt att förstå hur och varför denna glödande hängivenhet svalnade så snabbt i fängelset och fick Pjatakov och Radek att måla mig i så dystra färger. Men vi bortser från allt detta. Låt oss gå med på att de gamla banden faktiskt gav mig ett hypnotiskt inflytande över mina tidigare förkämpar tvärsöver kontinenterna och haven. Men hur ska man förklara relationen till Rykov och Bucharin? Hur och på vilket sätt kan man förklara att de blev Trotskij's lydiga studenter först efter att de hade kastat ut mig ur Sovjetunionen?

Men fallet Jagoda är särskilt mystiskt. Han var mot mordet på Kirov, förstår ni, men underkastade sig genast mina ”order”. Sedan när har Jagoda genomfört mina order? I egenskap av GPU:s chef övervakade han direkt hela förtrycket mot oppositionen, krossade mitt sekretariat, trakasserade två av mina sekreterare till självmord, sköt mina elever och unga vänner Blumkin, Silov, Rabinovitj,⁴³ drev flera medlemmar i min familj till en för tidig död, arresterade och utvisade mig, förberedde rättegången mot Zinovjev och Kamenev, övervakade komplotten och förbrytelseerna mot oppositionen. Nu förefaller det som om han genomförde allt detta som ”camouflage”. I själva verket var han i hemlighet trotskist och utförde mina ”order”.

Nej, det är bara för mycket! Inte ens ”Sovjetunionens vänner” som brukar svälja allt kommer att svälja det. De svalde rättegången mot Zinovjev-Kamenev, de svalde rättegången mot Pjatakov-Radek, men jag är rädd för att de kommer att sätta Jagodas vittnesmål i halsen.

⁴³ **Jacob Blumkin** (1899-1929) var en vänstersocialistrevolutionär terrorist som blev kommunist och senare tjänsteman i GPU. Han var vänsteroppositionens första anhängare som besökte Trotskij under landsförvisningen i Turkiet. Han hade med sig ett meddelande från Trotskij till oppositionen, men blev förrådd och sköts i december 1929, den första oppositionsmedlem som blev direkt avrättad av stalinisterna. Några veckor senare avrättade GPU också oppositionsmedlemmarna **Silov** och **Rabinovitj**, efter vad som påstås för "sabotage av järnvägstransporter".

Jagodas roll⁴⁴

(7 mars 1938)

Det kanske mest fantastiska i raden av juridiska gyckelspel i Moskva är att Henry G Jagoda, som under många år var GPU:s ledare, är inbegripen som ”konspiratör” i det trotskij-bucharinska centrumet. Man kunde vänta sig vad som helst, men inte det.

Innan Stalin lyckades göra den hatade Jagoda, sin mest lojala handgångna man, till chef för GPU tvingades han till långvariga manövrar i politbyrån. Sedan 1923 hade kampen mot oppositionens olika fraktioner samlats i Jagodas händer. Han var inte bara i hemlighet den som genomförde alla förfalskningar och komplotter, utan också den som organiserade de första avrättningarna av oppositionella 1929: Blumkin, Silov och Rabinovitj.

På *Oppositionsbulletinens* sidor, som redigerades av den bortgångna Leon Sedov i Paris, återges Jagodas namn gång på gång med samma hätska indignation som de revolutionära tidningarna en gång återgav namnet på chefen för den tsaristiska Ochranan, Zubarov.⁴⁵

Hand i hand med åklagare Andrej Vysjinskij förberedde Jagoda de sensationella rättegångarna efter mordet på Sergej M Kirov, inklusive rättegången mot Gregorij Zinovjev och Leon Kamenev i augusti 1936. Systematiska hårslitande bekännelser kommer att gå till historien som en av Henry Jagodas uppfinningar. Om någon skulle säga att Joseph Goebbels var agent för påven Pius, så skulle det låta betydligt mindre absurt än påståendet att Jagoda är agent för Trotskij.

Men faktum är att Jagoda inte kunde fungera som arkitekt för det nya juridiska byggnadsverket, utan han behövdes som material. Den hemliga polisens allsmäktiga chefs öde övervägdes och avgjordes där alla sådana frågor beslutas: i Stalins privata arbetsrum. Man bestämde att Jagoda skulle få en speciell plats under rättegången, som en bonde i ett schackparti. Men ett problem återstod, att tvinga honom att godta den roll han hade tilldelats. Men det var den minsta svårigheten.

Under de första månaderna efter Jagodas arrestering hördes inte ens en viskning om att han var delaktig i marskalk Michail N Tuchatjevskijs, trotskisternas och högerns sammanväjning. Varken Jagoda eller den allmänna opinionen var mogen för en sådan utveckling, och det var inte säkert att Vysjinskij skulle kunna visa upp sin nya klient för publiken.

De första anklagelserna mot Jagoda som spreds av den sovjetiska och världspressen var: utsvävande levnadssätt, förskingring, vilda orgier. Var anklagelserna sanna? Vad gäller Jagoda är man berättigad att helt och fullt anse det för möjligt. I egenskap av karriärist, cyniker och småpåve var hans personliga liv förvisso inget dygdemönster. Bilden kan kompletteras med tillägget, att om han lät sina sedeslösa instinkter leda in honom på brottets bana, så var det bara därför att han var övertygad om att han var fullständigt straffri. Kort sagt var hans livsstil under lång tid välkänd för alla i Moskva, inklusive för Stalin.

I själva verket samlar Stalin med vetenskaplig noggrannhet ihop all information som ifrågasätter de höga sovjetiska ämbetsmännens privata liv, och dessa uppgifter ligger till grund för ett speciellt arkiv som avslöjas bit för bit, beroende på de politiska behoven. Tiden var inne för att knäcka Jagodas moraliska virke. Det gjordes med hjälp av skandalösa avslöjanden om hans privata liv.

Efter dessa kroppsslag fick GPU:s före detta chef under flera månader överväga följande alternativ – att bli skjuten som förskingrare av regeringsmedel eller möjligen rädda livet som

⁴⁴ Ur *New York Times*, 8 mars 1938, där artikeln hade titeln "Trotskij anklagar Stalin för mord".

⁴⁵ **Ochranan** var tsarens hemliga polis.

påstådd konspiratör. Jagoda gjorde sitt val och hamnade bland de 21 åtalade. Och till sist fick världen höra att Jagoda bara sköt trotskister för att ”dölja” sina verkliga känslor. Egentligen var han deras allierade och agent.

Men för vem och varför behövde man komplettera det redan så förvirrade juridiska hopkoket med en så otrolig och komprometterande förveckling? Att Jagodas namn finns bland de svarande är så fantastiskt att det inte går att förklara bort med allmänna fraser. Det måste finnas en så övergripande, direkt och akut orsak att Stalin inte kunde låta bli att förvandla sin främsta agent till agent för Trotskij. Denna orsak avslöjar nu Jagoda själv.

Enligt hans egna ord (vid sammanträdet 5 mars) hade han beordrat sina underlydande i Leningrad, givetvis ”på order från Trotskij”, att inte förhindra terroristaktionen mot Kirov. När en sådan order kommer från GPU:s chef så är det liktydigt med att säga att man ska organisera mordet på Kirov.

Det mest naturliga antagandet är att Jagoda tog på sig skulden för ett brott som han inte hade något med att göra. Så varför och för vem krävdes det ett ärligt eller falskt erkännande från GPU:s före detta chef?

Låt oss kort påminna oss de viktigaste fakta. Kirov dödades 1 december 1934, av den då okände Leonid Nikolajev. Rättegången mot mördaren och hans påstådda medbrottslingar hölls bakom lyckta dörrar. Alla fjorton svarande blev skjutna. I domstolsutslaget, som delvis publicerades i sovjetisk press, fick vi höra att en lettisk konsul, George Bissenieks,⁴⁶ gav Nikolajev 5 000 rubel som betalning för terroristaktionen, och i utbyte krävde någon sorts ”brev från Trotskij”.

30 december 1934 slog jag i pressen med bestämdhet fast att Bissenieks var en av Jagodas agenter (*Bulletin Opozitsij*, 19 januari 1935). Varken då eller nu hävdade jag att GPU verkligen tänkte mörda Kirov. Syftet var att förbereda en ”sammansvärjning” som berörde oppositionen och mig, och i sista minuten avslöja ett mordförsök. Inom mindre än en månad blev denna hypotes bekräftad från officiellt håll.

Militärdomstolen dömde 23 januari 1935 tolv ansvariga GPU-tjänstemän i Leningrad, under ledning av sin chef Medved,⁴⁷ till fängelsestraff på mellan två och tio år. Den exakta ordalydelsen i domen löd så här: ”De hade information om attentatsförberedelserna mot Kirov... men visade prov på... brottsligt slarv(!)... och lyckades inte vidta de nödvändiga åtgärderna.”

Det går inte att önska sig större öppenhet. ”Brottsligt slarv” betyder varken mer eller mindre än att GPU direkt deltog i mordet på Kirov. Och med Bissenieks' roll i åtanke blir det ännu mer uppenbart att Nikolajev bara var ett verktyg i händerna på officiella provokatörer. Men verktyget visade sig vara självsvåldigt. Av personliga skäl tog Nikolajev sitt arbete på allvar, utnyttjade det lovande tillfället och sköt Kirov innan Jagoda lyckades få tag på ett ”brev från Trotskij”.

Den enda anledningen till att man kände sig tvungna att publicera upplysningar om att tolv ansvariga GPU-agenter på förhand kände till komplotten att mörda Kirov, var att mycket höga ämbetsmän till varje pris måste skaffa sig alibin.

Omständigheterna kring mordet på Kirov ledde med nödvändighet till tassel och tassel bland folk i de högsta regeringskretsarna om att ”ledaren”, i sin kamp mot oppositionen, började

⁴⁶ I slutet av 1934 utvisades den lettiska generalkonsuln **George Bissenieks** från Sovjetunionen. Den lettiska regeringen fortsatte att insistera på att han inte hade något att göra med mordet på Kirov.

⁴⁷ **Filip Medved** (död 1937) var chef för GPU i Leningrad. Han och de övriga hemliga poliserna fick lindriga fängelsestraff för att de hade misslyckats att skydda Kirov, men 1937 blev alla skjutna.

leka med sina närmaste medarbetares huvuden. Inte en enda välinformerad person betvivlade att Medved, chefen för GPU i Leningrad, varje dag hade rapporterat till Jagoda om hur operationen framskred, precis som Jagoda hade rapporterat till Stalin och fått order från honom.

Det enda sättet att tysta ner dessa ytterst farliga rykten var att offra de personer i Leningrad som hade genomfört den av Moskva uttänkta planen.

26 januari 1935 skrev jag: ”*Utan Stalins direkta godkännande – mer exakt, utan hans initiativ – skulle varken Jagoda eller Medved ha bestämt sig för att iscensätta ett så riskabelt företag*” (”Gradvis faller allt på plats”, i *Writings 34-35*).

Kirovs död blev startpunkten för en systematisk utrotning av den gamla bolsjevikgenerationen. Men ju fler rättegångar GPU arrangerade runt Kirovs lik, ju mer högljutt funderade alla på frågan: vem tjänar på allt detta? Ett av Stalins uppenbara och framträdande politiska mål är att utrota det gamla gardet. Ledarna i Moskva tvivlade inte för ett ögonblick på att Jagoda inte kunde agera utan order från Stalin.

Misstankarna spred sig till allt större kretsar, och övergick i visshet. Det blev helt nödvändigt för Stalin att ta avstånd från Jagoda, att gräva ett djupt dike mellan sig själv och Jagoda, och om nödvändigt kasta Jagodas lik där.

Vi kan bekräfta vår slutsats med hjälp av dussintals ytterligare fakta, citat och faktorer (som nu finns i Dewey-kommissionens arkiv). Mordet på Kirov var bara biprodukt till ett hopkok som Stalin och Jagoda blandade till för att anklaga oppositionens ledare för terrorism.

För att dölja detta samarbete försökte Stalin först överlämna bara sina andrahandsagenter (Medved och andra) till den allmänna opinionen, men högen av avslöjanden och den inre logiken hos fakta tvingade till sist Stalin att offra sin viktigaste medarbetare

På så sätt går det att förstå den nuvarande rättegångens allra svåraste gåta: vittnesmålet från GPU:s tidigare ledare att han deltog i mordet på Kirov ”på order från Trotskij”. Var och en som förstår detta, rättegångens allra mest dolda motiv, kan utan problem förstå även resten.

En märklig ny utveckling⁴⁸

(7 mars 1938)

28 februari framkastade jag antagandet att den nuvarande rättegången, efter erfarenheterna från de tidigare rättegångarna, skulle vara bättre förberedd och iscensatt. Detta antagande visade sig vara ogrundat. Redan de korta rapporterna har vittnat om att den nuvarande rättegången är lika rik på motsättningar och vansinnigheter som de tidigare rättegångarna. Detta förklaras i stor utsträckning av det faktum att skenrättegångarnas organisatörer inte kunde inleda sina påhitt med en tom sida. De var tvungna att lappa ihop luckorna från de tidigare rättegångarna, sy ihop sprickorna, bilägga motsättningarna och samtidigt hitta på ännu större sensationer genom att öka antalet offer och brottens omfattning.

1. Krestinskij säger att han fick ett brev från mig daterat 19 december 1936 – det vill säga 10 år efter att jag hade avbrutit alla förbindelser med honom – och att jag i detta brev rekommenderade bildandet av en ”omfattande militär organisation”. Detta påstådda brev, som tjänstvilligt betonar sammansvärjningens ”omfattning”, har uppenbarligen till syfte att rättfärdiga förintelsen av de bästa officerarna som inleddes förra året, men som ännu är långt ifrån färdig. Givetvis ”brände” Krestinskij precis som Radek mitt brev, och kunde inför rätten bara presentera sina förvirrade minnen.

⁴⁸ Ur Harvard College Librarys arkiv. Det är okänt om denna artikel publicerades någonstans.

Men i december 1936 var jag och min hustru internerade av den norska regeringen, på begäran från Moskva, och all min korrespondens gick via den norska polisen. Om vi tänker oss möjligheten att jag skrev mina ”order” med osynligt bläck, så kvarstår ändå frågan om kuvertet och vart det skickades. All inkommande och utgående post registrerades i det så kallade ”passkontoret” i Oslo: det skulle alltså inte vara svårt att få till stånd en opartisk kontroll.

Jag vill tillägga att jag vid den tidpunkten skrev ett formellt brev till min norska advokat, Puntervold, och bad honom att vara ytterst försiktig med okända besökare som i framtida nya rättegångar skulle kunna spela rollen som mellanhänder mellan mig, min advokat och ”terroristerna” i Moskva. All nödvändig dokumentation i detta ämne finns hos fröken Suzanne La Follette, sekreterare i Undersökningskommissionen i New York.⁴⁹

2. Samma Krestinskij påstod att jag hade skrivit ytterligare ett brev från Mexiko, där jag uttryckte ”indignation” över Pjatakovs avslöjande vittnesmål i vittnesbåset. Syftet med detta påstådda brev är uppenbart: att backa upp Pjatakovs vittnesmål, som i och med hans välbekanta flygresor från Berlin till Oslo i december 1935 är hopplöst misskrediterat, eftersom det enligt vittnesmål från stadens officiella myndigheter inte landade ett enda plan i Oslo under denna månad.⁵⁰

Ett sådant brev kanske skulle kunna hjälpa Vysjinskij, men hur skulle det hjälpa mig? Rättegången mot Pjatakov var över och Pjatakov var redan avrättad. Att bara ge uttryck för platonisk indignation i ett konspiratoriskt brev som måste passera flera gränser vore höjden av idioti, i synnerhet om vi betänker adressatens personlighet. Krestinskij's uppträdande inför rätten visar att han är fullkomligt hysterisk. Om min påstådda vän Pjatakov ”förrådde” mig, så var det ännu mer sannolikt att Krestinskij också skulle förråda mig. Vad var det då för vits att skicka ett brev till Krestinskij, som inte var någon hjälp för mig, ett brev som om det hamnade i GPU:s händer skulle vara ett mer kraftfullt vapen mot mig än alla de svarandes bekännelser tillsammans? Men brevet hamnade inte i någons händer. Det blev naturligtvis ”uppbränt”, givetvis i den mån ett oskrivet brev kan brännas upp.

3. Bucharin anklagas för att 1918 ha planerat att mörda Lenin, Stalin och Sverdlov, i samband med att Bucharin och hans grupp kämpade mot att vi skulle skriva under fredsfördraget i Brest-Litovsk.⁵¹ Alla som känner dessa personer och deras relationer inser med lätthet hur absurd denna anklagelse är. Bucharin var lika fäst vid Lenin som ett barn till sin mor. Vad gäller Stalin, så var han 1918 en andraplansfigur, och inte ens den allra hemskaste ”terrorist” skulle ha haft en tanke på att välja ut honom som offer. Syftet med denna del av rättegången var att utsträcka Stalins byråkratiska ”storhet” till det förflutna.

4. I samband med denna anklagelse var flera av deltagarna i hans grupp 1918, Osinskij, Jakovleva, Mantsev (det vill säga morgondagens svarande) vittnen under rättegångsför-

⁴⁹ **Suzanne La Follette**, författare och tidigare redaktör för *New York Freeman*, var sekreterare i Dewey-kommissionen.

⁵⁰ Under den andra Moskvarättegången i januari 1937 ”erkände” Pjatakov att han hade flugit till Oslo för att få ”instruktioner” om terroristhandlingar från Trotskij, som vid den tiden befann sig i Norge. Senare kunde det bevisas att inte ett enda flygplan hade landat i Oslo under hela december på grund av dåligt väder.

⁵¹ **Brest-Litovsk** var den stad på gränsen mellan Ryssland och Polen där fredsfördraget som avslutade fientligheterna mellan Ryssland och Tyskland skrevs under i mars 1918. Villkoren var utomordentligt ogynnsamma för den nya sovjetregeringen, och innan Lenins förslag att göra det till sist antogs fanns det stora motsättningar bland ledarna om man skulle acceptera dem. Bucharin ledde en grupp ”vänsterkommunister” som var mot att skriva under fördraget. Det ryktades om att Bucharin, när han inte lyckades få majoritet för sin ståndpunkt, talade om att ”arrestera” Lenins regering, som innefattade Jakov Sverdlov (1885-1919), ordförande i sovjeternas centrala exekutivkommitté, sekreterare i bolsjevikernas centralkommitté och den ryska sovjetrepublikens första president.

handlingarna.⁵² Men två personer som spelade en viktig roll i gruppen av motståndare mot Brest-Litovsk-fördraget saknas, nämligen Kujbysjev och Jaroslavskij.⁵³ Förvisso sägs det nu att Kujbysjev, Gosplans [Statliga planeringskommissionens] tidigare chef, blev förgiftad av läkarna i Kreml. Men det förändrar inte saker och ting. 1918 tänkte samma Kujbysjev i egenskap av Bucharins vän tydligen förgifta Lenin, Stalin och Sverdlov. Vad gäller Jaroslavskij, så är han inte bara i livet och frisk, utan deltar också aktivt i utrensningarna av oppositionen. Det är uppenbarligen därför som Jaroslavskij, denne bucharinist från 1918, har fått amnesti. Kommer det att vara länge? Om Jagoda själv, gårdagens GPU-ledare, sitter på de svarandes bänk så kan ingen gå i borgen för Jaroslavskijs öde.

Så mycket bedrövliga pajasfasoner det finns i denna fruktansvärda tragedi!

Tidsmotsägelser⁵⁴

(8 mars 1938)

Skenrättegångarna i Moskva är fyllda av motsägelser. I rättegången mot Zinovjev-Kamenev (augusti 1936) påstod man att trotskisterna hade ingått en allians med Gestapo 1932, trots att Gestapo vid den tiden ännu inte hade bildats. Leon Sedov sade ha träffat svarande Goltsman 1932 i Hotell Bristol, men det hade blivit förstört 1917.⁵⁵ Det finns många liknande exempel. Men det mest framträdande draget i den nuvarande rättegången är att den innehåller ännu mer slående motsägelser.

Vittnet Mantsev, som har hämtats från fängelset, påstod att det genomfördes ett attentat mot Stalins järnvägsvagn på järnvägsstationen i Charkov, några dagar efter att jag hade varit där, och att jag senare uppmanade Mantsev att inte bry sig om det eftersom ”våra kamrater” kunde bli drabbade. För att reda ut åtminstone en del av vansinnigheterna i detta vittnesmål måste vi räkna upp dem:

1. Med ”våra kamrater” menar man uppenbarligen trotskisterna. Men 1920 fanns det inga trotskister. Vänsteroppositionen bildades först 1923. Ordet ”trotskister” uppträdde först ett år senare.
2. Mantsev, som var nära medarbetare till Tjekans tidigare chef Dzerzjinskij, tillhörde överhuvudtaget aldrig trotskisterna, ännu mindre under den period då trotskismen inte existerade.
3. Min militärpolitik hade fullständigt stöd från Lenin och politbyråns majoritet. Bakom scenen drev Stalin en kampanj av intriger mot denna politik, och stödde den nuvarande folkkommissarien för försvaret, Vorosjilov,⁵⁶ Tjadenko, biträdande folkkommissarie för

⁵² **V V Osinskij** (1887-1938) var tiden för sin arrestering kandidatmedlem i centralkommittén och satt med i kommissariatet för jordbruket. **Varvara Jakovleva** (död 1944) var kandidatmedlem i 1917 års centralkommitté och var vänsterkommunist 1918. Hon vittnade å statens vägnar under rättegången mot Bucharin. **Vasilij Mantsev** (1888-1939) förnekade precis som Bucharin anklagelsen för att ha planerat att mörda Lenin. Alla tre fällades och dömdes till döden, men Jakovleva avrättades inte förrän 1944.

⁵³ **Emeljan Jaroslavskij** (1878-1943) var en ledande stalinistisk specialist under kampanjen mot trotskismen, och satt med i den grupp som 1927 förde fram anklagelser mot Trotskij och krävde att han skulle uteslutas ur partiet.

⁵⁴ Ur Joseph Hansens arkiv.

⁵⁵ **E S Goltsman** (1882-1936), före detta oppositionell, avrättades efter den första Moskvarättegången för att efter vad som påstås ha träffat Leon Sedov i Köpenhamn för att få ”order” från Trotskij för att mörda Stalin och Vorosjilov. Inte bara hade deras påstådda mötesplats, Hotell Bristol, rivits flera år tidigare, utan dessutom genomgick Sedov vid denna tidpunkt undersökningar i Berlin, och dessutom vägrade sovjetregeringen att dokumentera Goltsmans inresa till Danmark.

⁵⁶ **Kliment Vorosjilov** (1881-1969) stödde redan tidigt Stalin, satt med i politbyrå från 1926, och var försvarskommissarie mellan 1925-1940. Under inbördeskriget var han befälhavare för den ryska tionde armén, som var

försvaret, och andra som gick mot att skapa en centraliserad armé och förespråkade rena gerillaförband. Vorosjilov hade befäl över en av de 24 arméerna, vid Volga. Stalin var medlem i den militära sovjeten i denna armé. Jag avskedade Vorosjilov och kallade hem Stalin. Senare placerades Stalin på sydfrenten och ersattes återigen. Jag hade inte den minsta anledning att ta till terror. Det räckte med en enkel order för att lösa alla frågor.

4. Alla med den minsta fantasi kan med lätthet inse, att om jag 1920, med faktiskt obegränsade maktbefogenheter i mina händer, hade velat göra mig av med Stalin vid fronten, så hade det knappast ha begränsat sig till misslyckade försök som världen skulle få höra talas om först nu, arton år senare.

5. Under inbördeskriget blev jag mer än en gång tvingad att vidta hårda åtgärder. Jag gjorde det öppet och med min egen signatur. Stalin smidde ränker bakom scenen. I juli 1919 gav Lenin mig på sitt eget initiativ ett papper där följande rader stod längst ner: "[V]äl medveten om kamrat Trotskijs order är jag så övertygad, så fullkomligt övertygad, om det riktiga, lämpliga och nödvändiga för vår saks gagn, i de av kamrat Trotskij utfärdade befallningarna, att jag ger dem mitt totala stöd. V Uljanov (Lenin)." På förhand satte Lenin sitt namn under alla mina order eller handlingar vid fronten. Jag använde aldrig denna blancofullmakt men den finns kvar i mina arkiv som bevis på Lenins starka moraliska förtroende, en Lenin som allmänt talat inte kan anses tillhöra de lättrognas skara.

Dessa ömsesidiga förhållanden bland de inblandade personerna gör att man kanske skulle kunna tänka sig att Stalin 1920 skulle göra ett mordförsök på mig, men det går inte alls att tänka sig att jag skulle göra ett mordförsök mot honom. Men vi får inte glömma bort att en av de nuvarande rättegångarnas uppgifter är att revidera de tjugo senaste årens historia och tilldela Stalin en plats i det förflutna som han aldrig hade.

Moskvas diplomatiska planer och rättegångarna⁵⁷

(8 mars 1938)

Om människan hade bättre minne skulle Moskvarättegångarna ha varit helt omöjliga. GPU knäcker de anklagades ryggar, och man måste vänja sig vid det. Men i samma andetag försöker GPU också knäcka ryggen på historiska processer, och det är svårare.

Under rättegången mot Zinovjev och Kamenev (augusti 1936) anklagades de svarande för att bildat ett rent polisiärt förbund med det tyska Gestapo. De huvudanklagade förnekade denna anklagelse. Den allmänna opinionen vägrade svälja den. För att återuppliva statsåklagare Andrej Vysjinskijs alltför primitiva scheman ställdes i januari 1937 Karl Radek och G L Pjatakov inför rätta. I deras vittnesmål handlade det inte längre om simpelt spioneri, utan om ett internationellt block mellan trotskisterna och den tyska och japanska fascismen i syfte att störta Sovjetunionen och demokratierna i väst.

Det är ingen slump att detta sätt att framställa saker och ting kom samtidigt som Folkfronts-politiken blomstrade. Sovjetdiplomatiken och följaktligen även Kommunistiska internationalen, pryddes sin fana med paroller om ett militärt block mellan demokratierna mot de fascistiska länderna. I denna situation måste trotskisterna naturligtvis stämplas som agenter för det fascistiska blocket. Bilden var klar och enkel.

Men överraskande nog anklagades inte trotskisterna för att ha gått i förbund med det fascistiska Italien. Orsaken var att de sovjetiska diplomaterna inte ville hindra Englands och

säte för den "militäropposition" som Trotskij beskriver. Den åttonde partikongressen i mars 1919 tillbakavisade militäroppositionen och bekräftade ånyo Trotskijs militärpolitik.

⁵⁷ Ur *New York Times*, 9 mars 1938, där artikeln hade rubriken "Trotskij ser politiskt motiverade intriger".

Frankrikes försök att få Italien att vända sig från Tyskland, och tog med i beräkningen att Moskva imorgon kanske skulle bli tvunget att vända ett leende ansikte mot Rom.

Samma överväganden gällde i stor utsträckning även Polen. De hoppades att Frankrike skulle behålla Polen i sin inflytelsesfär. När de svarande ”avslöjade” sina internationella intriger, anpassade de sig samvetsgrant till sovjetdiplomatins kalkyler. De kanske försöker mörda Stalin, men aldrig förvanska kommissarien för utrikes ärenden Maxim Litvinovs politik.

När den nuvarande rättegången förbereddes så höll förhoppningarna och illusionerna om Folkfronten och blocket mellan de demokratiska makterna på att vittra bort. Englands Spanienpolitik, lord Halifax' besök i Berlin, Londons omsvängning mot Rom, och slutligen ersättandet av Anthony Eden med lord Halifax⁵⁸ – allt detta var diplomatiska vägvisare som avgjorde det nya innehållet i de svarandes ”frivilliga” bekännelser. Mönstret från rättegången mot Radek och Pjatakov, enligt vilket trotskisterna var agenter för det trotskistiska blocket (utom Italien), förkastades.

De svarande är nu agenter för Tyskland, Japan, Polen och England. Förbindelserna till Tyskland är nu mindre tydligt fascistiska eftersom de nu sägs ha inletts redan 1921, när Tyskland befann sig under Weimar-demokratins fana. Samarbetet med England sägs ha påbörjats 1926, elva år innan rättegången mot Radek-Pjatakov. Men Karl Radek, som enligt Vysjinskijs tolkning var kandidat till posten som trotskistisk utrikesminister, kände inte till Trotskijs allians med Storbritannien.

I början av 1937 var England en ”demokrati”. I och med att Eden försvann har det återigen blivit imperialismens nav. Litvinov har bestämt sig för att visa tänderna för London. Och genast återspeglas detta i de svarandes vittnesmål.

Fram tills alldeles nyligen var kriget i Fjärran östern den japanska fascismens anlopp mot de anglosaxiska demokratierna. Nu säger Moskva att de är beredda att suddas ut skillnaden mellan Japan och Storbritannien: båda två smider ränker med trotskisterna mot sovjetregimen! C G Rakovskij's vittnesmål, enligt vilket han och jag framställs som agenter för den brittiska underrättelsetjänsten, är i själva verket en diplomatisk varning till premiärminister Neville Chamberlain.⁵⁹

Dröjsmålet att ta med Polen bland de länder som är komprometterade av att ha slutit en allians med trotskisterna beror på två saker: en viktig och en mindre betydelsefull. I och med den senaste svängningen i Storbritanniens politik blev Polens inriktning mot Tyskland mer definitiv. Bortglömda är de tider (1933) då Stalin bjöd in marskalk Pilsudski till oktoberrevolutionens årsdag. Moskva låter Warszawa förstå att de inte hyser några illusioner om Polens neutralitet, och att Polen i händelse av krig måste vara redo att bli arena för sammandrabbningar mellan Sovjetunionen och Tyskland. Med hjälp av de svarandes babbler hotar Litvinov överste Jozef Beck.⁶⁰

Det andra skälet till varför Polen inte kunde nämnas förrän i den nuvarande rättegången, är att huvud”diplomaten” under den andra rättegången i januari 1937, Radek, inte kunde ha tagit med Polen, som nästan var hans hemland, bland raden av ”trotskistiska” länder. Det var Radek själv som 1933 gjorde en triumffärd till Warszawa, hyllades av Pilsudski, och talade glödande om de framtida lyckliga förhållandena mellan de två länderna, som båda var resultatet av en revolution.

⁵⁸ **Lord Halifax**, eller Edward Frederick Lindley Wood, (1881-1959), var brittisk utrikesminister mellan 1938-40, och ersatte **Anthony Eden**, greve av Avon, (1897-1977) som innehade posten 1935-38.

⁵⁹ **Neville Chamberlain** (1869-1940) var konservativ premiärminister i Storbritannien mellan 1937 och maj 1940, då han avgick efter att förlorat en förtroendeomröstning i parlamentet om hur han förde kriget.

⁶⁰ **Överste Jozef Beck** (1894-1944) var Polens utrikesminister mellan 1932-39.

Världspresen föreställde sig en förestående militärallians mellan Sovjetunionen och Polen. Emedan Radek inte gjorde sitt teaterbesök i egenskap av Trotskijs agent, utan som Stalins utsände, var det särskilt svårt för Radek att i sin bekännelse knyta ihop Polen med trotskismen. Uppgiften tilldelades den nuvarande svarande, V F Sjarangovitj.

Frankrike och USA har inte blivit indragna ännu. Dessa två länder behålls som rester av det ”demokratiska blocket” mot det fascistiska blocket.

Förvisso har Rakovskij erkänt brottsliga band till franska industrimän och journalister, men dessa allianser är med motståndare till Folkfronten. Med hjälp av Rakovskijs vittnesmål rörande underrättelsetjänsten försöker Litvinov kompromettera Chamberlains regering, och med hjälp av samma Rakovskijs vittnesmål angående den franska industriägaren Nicole och journalisten Bure, försöker han göra Folkfrontsregeringen en vänlig tjänst.

Hursomhelst förblev de svarande sig själva trogna. Även under sina mest ”gemena” överenskommelser med främmande makter skyddade de Kremls diplomatiska planer.

Tystnaden om Frankrike är särskilt talande genom sin orimlighet. Fram till slutet av 1933 betraktades Frankrike i Moskva som Sovjetunionens främsta fiende. På andra plats låg Storbritannien. Tyskland betraktades som en vän. Under ”industriparti”-rättegången (1930) och rättegången mot ”mensjevikiska fackföreningsbyrån” (1931)⁶¹ befanns Frankrike undantagslöst vara grogrund för fientliga sammansvärjningar. Trotskisterna, som hade börjat upprätta band med Sovjetunionens fiender så tidigt som 1921 (då de befann sig vid makten tillsammans med Lenin), undvek samtidigt fullständigt Frankrike, som om de hade glömt bort dess existens. Nejdå, de hade inte glömt någonting, de förutsåg bara den framtida fransk-sovjetiska pakten och aktade sig för att skapa svårigheter för Litvinov 1938.

Vilken tur för Vysjinskij att folk har så kort minne! Efter min landsförvisning till Turkiet kallade den sovjetiska pressen mig för inget mindre än ”Mister Trotskij”. *Pravda* från 8 mars 1929 ägnade nästan en hel sida åt att bevisa att ”Mister Trotskij” (inte Herr Trotskij!) i själva verket stod i förbund med Winston Churchill och Wall Street.⁶² Artikelns avslutades med följande ord: ”Det är nu uppenbart varför borgarklassen betalar honom tiotusentals dollar!” På den tiden fick jag betalt i dollar och inte i tyska mark!

2 juli 1931 tryckte *Pravda* en förfalskad faksimil som skulle bevisa att jag var allierad till Pilsudski och försvarade Versailles-fördraget mot Sovjetunionen och Tyskland. Det var vid en tidpunkt då motsättningarna med Warszawa förvärrades, två år innan planerna på en sovjetisk-polsk allians hade uppstått!

4 mars 1933, då Hitler redan satt stadigt vid makten, tillkännagav det officiella regeringsorganet *Izvestija* att Sovjetunionen var det enda land i världen som inte var fientligt inställt till Tyskland ”och det oavsett vilken form och sammansättning rikets regering har”. Den franska halvofficiella tidningen *Le Temps* skrev 8 april: ”Vid tiden för Hitlers maktövertagande intresserade sig den allmänna opinionen ivrigt för denna händelse och de kommenterade den livligt. Tidningarna i Moskva höll tyst.”

Stalin hoppades fortfarande på vänskapliga förbindelser med det fascistiska Tyskland! Det är knappast märkligt, eftersom jag på den tiden fortfarande antogs vara agent för ententen.

⁶¹ **Rättegångarna mot det mensjevik-industriella partiets "sabotörer"**, där de svarande erkände sabotage mot ekonomin, hölls 1930 och 1931. Vid den tiden betraktade Trotskij dessa erkännanden som sanna (se *Writings 1930-31*), en uppfattning som han behöll till strax innan den första Moskvarättegången 1936, då han erkände att han hade gjort ett misstag när han accepterade Moskvas officiella version av dessa falska anklagelser.

⁶² **Winston Churchill** (1874-1965) var brittisk premiärminister 1940-45 och 1951-55.

24 juli 1933 tillät regeringen Daladier mig att komma till Frankrike. Omedelbart förkunnade den kommunistiska tidningen *l'Humanité*, den sovjetiska diplomatins organ i Paris: "Från Frankrike, denna härd för sovjetfientliga angrepp, kommer Trotskij att angripa Sovjetunionen. Frankrike är en strategisk plats, och det är därför Mister Trotskij har kommit hit." Men vid den tidpunkten kunde jag redan ha firat mitt tolfte år i Tyskland tjänst!

Det är en del av de politiska vägvisarna fram till den nuvarande rättegången. Det går att ta fram fakta och citat i all oändlighet. Men redan de som anförts här leder till en uppenbar slutsats. De svarandes "gemena" handlingar utgör bara ett negativt komplement till regeringens diplomatiska förbindelser.

Situationen förändrades: och därmed även Kremls diplomatiska uträkningar. Likaså förändrades trotskisternas "förräderier", eller mer exakt innehållet i deras vittnesmål om sina påstådda förräderier. Dessutom, och det är viktigt, gör dagens händelser i Moskva det möjligt att fullständigt rekonstruera de senaste 20 årens händelser.

1937 glömdes min gamla vänskap med Winston Churchill, Pilsudski och Daladier bort. Jag blev allierad till Rudolf Hess och frände till Mikado. I åklagarens anklagelseakt från 1938 visade sig mitt gamla yrke som agent för Frankrike och USA vara fullständigt ovidkommande. Men å andra sidan fick min bortglömda vänskap med den brittiska imperialismen en ytterst framträdande plats.

Vi kan förutsäga att om jag i slutet av den nuvarande rättegången skulle knytas till USA, då kommer det säkerligen inte att vara som agent åt president Roosevelt, utan som allierad till hans fiender, de "ekonomiska rojalisterna". Till och med i mina "förräderier" fortsätter jag alltså att fylla en patriotisk funktion.

Budskap till protestmöte i New York

(9 mars 1938)

[*Socialist Appeal*, 19 mars 1938. Detta telegram skickades till ett protestmöte som hölls samma dag på Hotel Centre, New York, under beskydd av American Committee for the Defence of Leon Trotsky (ACDLT) för att protestera mot den tredje Moskvarättegången. Talare var Suzanne La Follette, Eugene Lyons, Carlo Tresca, Bertram D. Wolfe, Max Shachtman, och ACDLT:s sekreterare George Novack.]

Inifrån den fästning som proletariatet erövrat utdelar Stalin slag mot socialismen av en sort som ingen tidigare utdelat. Om någon saboterar Sovjetunionens ekonomiska och kulturella utveckling är det Stalin. Om någon undergräver Sovjetunionens militära styrka är det Stalin. Om någon förgiftar den revolutionära förtruppens led med trolöshet och förräderi är det Stalin. Om den förenade världsreaktionen skulle söka en företrädare som de själv föredrog, så kunde de inte hitta någon mer passande än Stalin. Moskvarättegångarna utgör historiens första försök att lura hela mänskligheten. Men om det inte finns någon gräns för uselheten så finns det en gräns för godtrogenheten. Ett undertryckt tänkande och förfärat samvete håller på att vakna. Den progressiva delen av mänskligheten förbereder sig för att driva ut stalinismens gift. I våra tankar är jag och Natalja närvarande vid ert protestmöte. I era led ser vi Leon Sedovs ande, han som föll på sin post. Med eller utan oss kommer ni att leda vår stora befrielsekamp till seger.

Stalins artikel om världsrevolutionen⁶³

(9 mars 1938)

I februari uppmärksammade världspressen en artikel av Stalin, som behandlade frågan om Sovjetunionens beroende av stöd från det internationella proletariet. Artikeln tolkades som en vägran från Stalins sida att samarbeta fredligt med demokratierna i väst i namn av den internationella revolutionen. Goebbels press förkunnade: ”Stalin har kastat av sig masken. Stalin har visat att hans mål inte skiljer sig från Trotskijs”, etc. Samma tankegång utvecklades även i mer kritiska tidningar i de demokratiska länderna.

Behöver vi idag tillbakavisa denna tolkning? Fakta säger mer än ord. Om Stalin tänkte sig att återvända till revolutionens väg, så skulle han inte ha utrotat och demoraliserat revolutionärer. När det kommer till kritan har Mussolini rätt när han i *Giornale d'Italia* säger att ingen hittills har riktat ett så hårt slag mot de kommunistiska idéerna (den proletära revolutionen) och har utrotat kommunister så hätskt som Stalin.

Om man tittar på artikeln från 12 februari på ett rent teoretiskt plan, vilket inte är så svårt, så är den bara en upprepning av de formuleringar som Stalin använde första gången på hösten 1924, när han bröt med bolsjevismens traditioner: i Sovjetunionen har ”vi” infört socialism, i så måtto som vi har undanröjt den nationella bourgeoisin och organiserat samarbetet mellan proletariet och bönderna; men Sovjetunionen är omringat av borgerlig stater som hotar att invadera och återinföra kapitalismen; man måste därför stärka försvaret och säkra stöd från det internationella proletariet. Stalin har aldrig övergivit dessa abstrakta formuleringar. Han har bara gradvis givit dem en ny tolkning. 1924 tolkades ”hjälp” från proletariet i väst ibland som en internationell revolution. 1938 började det betyda att Komintern skulle samarbeta politiskt och ekonomiskt med de borgerliga regeringar som direkt eller indirekt skulle kunna hjälpa Sovjetunionen i händelse av krig. Förvisso innebär denna formulering också en revolutionär politik från de så kallade ”kommunistiska” partierna i Tyskland och Japan. Men just i dessa länder är Kominterns betydelse i det närmaste noll.

Hursomhelst var det ingen slump att Stalin gav ut sitt ”manifest” 12 februari. Artikeln själv, och de återverkningar den gav upphov till, var en mycket viktig del i förberedelserna inför den nuvarande rättegången. När Stalin efter ett uppehåll på ett år åter tog upp kampanjen i domstolarna mot resterna av den gamla generationen bolsjeviker, så försökte han givetvis bland arbetarna i Sovjetunionen och hela världen ge intryck av att han inte handlade å sin egen klicks intressen utan i den internationella revolutionens intresse. Därför var vissa uttryck i artikeln medvetet tvetydiga: de skulle lugna de revolutionära arbetarna utan att skrämma den konservativa borgarklassen.

Således är påståendet att Stalin kastar av sig sin fredliga mask i artikeln helt fel. I själva verket satte han bara tillfälligt på sig en halvrevolutionär mask. För Stalin är den internationella politiken helt underordnad inrikespolitiken. För honom betyder inrikespolitik framförallt kampen för att rädda sig själv. Alltså kommer politiska frågor först på andra plats efter polisfrågor. Det är bara på detta senare område som Stalin tänker oavbrutet och outtröttligt.

Samtidigt som han 1936 i hemlighet förberedde massutrensningarna, lanserade Stalin tanken på en ny konstitution, ”den mest demokratiska i världen”. Det saknades sannerligen inte lovtal om denna så lyckliga förändring av Kremls politik! Om man idag skulle publicera en samling artiklar som Moskvans öppna vänner skrev om den ”mest demokratiska konstitutionen”, skulle många av författarna rodna av skam. Uppståndelsen om konstitutionen fyllde flera syften på

⁶³ Ur *Bulletin Oppozitsij*, nr 65, april 1938.

en gång: men det viktigaste, som fullkomligt överskuggade de andra, var att manipulera den allmänna opinionen inför rättegången mot Zinovjev och Kamenev.

1 mars 1936 gav Stalin en berömd intervju till Roy Howard. En liten detalj i samtalet fäste man sig inte alls vid på den tiden: de framtida demokratiska friheterna, sa Stalin, var avsedda för alla, men terroristerna skulle inte skonas. Molotov gjorde samma olycksbådande förbehåll i en intervju till chefen för *Le Temps*, Castenet. ”Den nuvarande generationen”, sa regeringschefen, ”gör vissa tidigare strikta administrativa åtgärder mer och mer onödiga. Men”, tillade Molotov i Stalins fotspår, ”regeringen måste fortsätta att vara hård mot terrorister...” (*Le Temps*, 24 mars 1936). ”Terrorister”? Men efter det tillfälliga mordet på Kirov 1 december 1934, som genomfördes med GPU:s tysta medgivande, hade det inte skett några terroristhandlingar. ”Terroristiska” planer? Men ingen misstänkte ännu några trotskistiska ”centrum”. GPU kom på dessa ”planer” och ”centrum” först i och med vittnesmålen. Men Zinovjev, Kamenev och de andra började inte erkänna sina påhittade brott förrän i juli 1936. Leon Sedov bevisade detta vid den tiden, på grundval av officiella uppgifter, i sin *Röda bok* (Paris, 1936).

I de ovan nämnda intervjuerna nämnde alltså Stalin och Molotov terrorister med hjälp av sin ”framsynthet”, det vill säga inkvisitoriska förberedelser av de kommande bekännelserna. Utgjutelserna om demokratiska friheter var bara ett tomt skal. Kärnpunkten var en knappt uppmärksamman hänvisning till anonyma ”terrorister”. Denna hänvisning blev snart klarlagd genom avrättningen av tusentals personer.

Jämsides med de prisade förberedelserna av Stalin-”konstitutionen” genomfördes en rad banketter i Kreml, där regeringsmedlemmarna omfamnade företrädare för arbetar- och kollektivaristokratin (”Stachanoviterna”). Under banketterna förkunnade man att Sovjetunionen äntligen hade inlett det ”lyckliga livets” tidsålder. Stalin utropades slutligen till ”folkfadern” som älskar människorna och kärleksfullt sörjer för dem. Varenda dag publicerade sovjetpressen bilder på Stalin omgiven av lyckliga människor, ofta med ett skrattande barn på armen eller i knät. Och ni får ursäkta att jag nämner att jag, när jag såg dessa idylliska bilder, mer än en gång sa till mina vänner, ”Uppenbarligen håller man på att koka ihop något hemskt.”

Regissörens tanke var att ge världen en bild av ett land, som efter hårda år av kamp och försaker äntligen slog in på ”den mest demokratiska” konstitutionens väg, skapad av ”folkfadern” som älskade människor, speciellt barn... och mot denna tilltalande bakgrund plötsligt förete de djävulska trotskisterna, som saboterar ekonomin, organiserar svält, förgiftar arbetare, försöker mörda ”folkfadern”, och låter de fascistiska tyrannerna slita det lyckliga landet i stycken.

Med stöd från diktaturens apparat och obegränsade materiella resurser tänkte Stalin ut en unik plan: att hänföra världens samvete, och med bifall från hela mänskligheten för gott göra sig av med all opposition mot klickerna i Kreml. När vi 1935-36 varnade för detta, förklarade alltför många personer det med ”Trotskijs hat mot Stalin”. I frågor av historisk skala är personligt hat en ytterst lumpen och förhatlig känsla. Dessutom är hat blint. Men inom politiken, precis som i det personliga livet, finns det inget värre än blindhet. Ju värre situationen är, ju viktigare är det att följa den gamle Spinozas råd: ”Inte gråta, inte skratta, utan förstå.”

Under förberedelserna inför den nuvarande rättegången visade sig den ”mest demokratiska konstitutionen” vara en byråkratisk fars, en småstadsmässig stöld från Goebbels. Liberala och demokratiska kretsar i väst lät sig inte längre bli lurade. Allt större och större skikt fylldes av misstro mot den sovjetiska byråkratin, vilket tyvärr ofta sammanfaller med kyliga känslor mot Sovjetunionen. Å andra sidan började arbetarorganisationerna att genomsyras av häftig besvikelse. I praktisk politik står Komintern till höger om Andra internationalen. I Spanien

använder kommunistpartiet GPU-metoder för att kväva arbetarklassens vänsterflygel. I Frankrike blev kommunisterna, som *Le Temps* uttryckte det, representanter för ”semesterchauvinisterna”. Detta ser vi också i USA och en rad andra länder. Stalinismens officiella politik har utvecklats till en överdriven form av traditionell klassarbetspolitik, av den sort som Tredje internationalen uppstod i kamp mot. Och som försvar för denna politik använder man GPU:s blodiga förtryck. Artiklarna och talen användes bara för att dölja detta faktum. Det är därför man lät de svarande hålla teatermonologer om hur de, trotskisterna, under en period av tjugo år var reaktionärer, kontrarevolutionärer, fascister, fiender till arbetarklassen, och hur de till sist i ett GPU-fängelse insåg att Stalins politik var räddningen. Å andra sidan ansåg Stalin det nödvändigt att, på randen till ett nytt blodig massoffer, säga: ”Om jag tvingas krossa den gamla bolsjevikgenerationen, så är det bara i socialismens intressen. Jag har utrotat leninisterna på grundval av Lenins lära.”

Sådan är den verkliga innebörden i artikeln från 12 februari. Den har ingen annan innebörd. Det rör sig om en förkortad upprepning av manövern med den ”demokratiska konstitutionen”. Den första utpressningen (låt oss kalla saker vid deras rätta namn) riktade sig främst mot de borgerligt demokratiska kretsarna i väst. Den senaste utpressningen hade arbetarna som sitt främsta mål. De konservativa myndigheterna i Europa och Amerika har hursomhelst inget att oroa sig för. För en revolutionär politik krävs det ett revolutionärt parti. Stalin har inget sådant. Bolsjevikpartiet har blivit mördat. Komintern är fullkomligt demoraliserat. På sitt sätt har Mussolini rätt: ingen har hittills givit tanken på en proletär revolution så hårda slag som författaren till artikeln 12 februari.

En nyckel till rättegångarna i Ryssland

(10 mars 1938)

Redan innan den närmade sig sitt slut hade Moskvarättegången plågat den allmänna opinionen med sina uppseendeväckande motsägelser. Till och med en bedrövlig journalist kunde redan på förhand ha formulerat åklagare Vysjinskij's slutanförande – utom möjligen med undantag för allt det elaka förtalet.

Vysjinskij har lagt till betydande delar personligt hämndbegär i de politiska rättegångarna. Under revolutionsåren tillhörde han det vitgardistiska partiet. När han efter bolsjevikernas slutgiltiga seger bytte färg kände han sig misstrodd och förödmjukad. Nu hämnas han. Han kan obehindrat håna Nikolaj Bucharin, Alexej Rykov, C G Rakovskij – namn som han under många år nämnde med inställsam vördnad. Samtidigt förkunnar ambassadörerna Alexander Trojanovskij, Ivan Majskij och Jakob Surits,⁶⁴ vars förflutna liknar Vysjinskij's, inför världen att de är arvtagare till oktoberrevolutionens ideal, medan Bucharin, Rykov, Rakovskij, Trotskij och andra har förrått dem. Allting vänds upp och ner.

Den enda slutsats Vysjinskij kan dra av de senaste Moskvarättegångarna är att sovjetregeringen inte är något annat än en centraliserad apparat för högförräderi.

Regeringscheferna och de flesta folkkommissarierna (Rykov, Kamenev, Rudzutak, Smirnov, Jakovlev,⁶⁵ Rosengoltz, Tjernov, Grinko, Ivanov, Osinskij och andra), de främsta sovjetiska diplomaterna (Rakovskij, Sokolnikov, Krestinskij, Karachan, Bogomolov,⁶⁶ Jurenev och

⁶⁴ **Jakob Surits** (1881-1952) var Stalins ambassadör först till Berlin och sedan till Paris, och var en av de få diplomater som överlevde utrensningarna.

⁶⁵ **Jan E Rudzutak** (1887-1938), som redan tidigt var anhängare till Stalin, var mellan 1924-30 folkkommissarie för järnvägarna, och från och med 1932 fram tills han blev offer vid den tredje Moskvarättegången, ordförande för den centrala kontrollkommissionen. **Jakov A Jakovlev** (1896-1939), tidigare kommissarie för jordbruket och medlem i centralkommittén, anklagades också under rättegången mot Bucharin och sköts i mars 1939.

⁶⁶ **Bogomolov** var ambassadör i Kina.

andra), Kommunistiska internationalens samtliga ledare (Zinovjev, Bucharin, Radek), de främsta ledarna över ekonomin (Pjatakov, Smirnov, Serebrjakov, Lifsjits,⁶⁷ och andra), de bästa befälhavarna och cheferna för armén (Tuchatjevskij, Gamarnik, Jakir, Uborevitj, Kork, Muralov, Mratjkovskij, Alksnis, amiral Orlov,⁶⁸ och andra), de mest framstående arbetarrevolutionärer som bolsjevismen fått fram under 35 år (Tomskij, Jevdokimov, Smirnov, Bakajev, Serebrjakov, Boguslavskij,⁶⁹ Mratjkovskij), ledare och medlemmar i regeringarna för de ryska sovjetrepublikerna (Sulimov,⁷⁰ Varvara Jakovleva), ledarna för samtliga sovjet-republiker utan undantag, med andra ord de ledare som vuxit fram ur de befriade nationaliteternas rörelse (Budu Mdivani, Okudzjava, Kavtaradze, Tjervjakov, Goloded, Skrypnik, Ljubtjenko,⁷¹ Nestor Lakoba, Faizul Chodzajev, Ikramov och dussintals andra), de senaste tio årens GPU-ledning, Jagoda och hans medarbetare, och slutligen och viktigast medlemmarna i den allsmåktiga politbyrå, i själva verket landets yttersta makt, Trotskij, Zinovjev, Kamenev, Tomskij, Rykov, Bucharin, Rudzutak – alla konspirerade de mot sovjetmakten under de år då de hade den i sina händer!

I egenskap av agenter för främmande makter strävade de alla efter att trasa sönder den sovjetiska federation som de hade byggt upp, och förslava folk som de under dussintals år hade kämpat för under fascismen!

Ministrarna, marskalkarna och ambassadörerna som deltog i detta arbete underkastade sig alla utan undantag en enda person. Inte den officiella ledaren, utan – en landsförvisad! Det räckte att han böjde på ett finger för att revolutionens veteraner skulle bli agenter för Hitler och Mikado.

På Trotskijs ”order”, som gick via en oväsentlig mellanhand på Tass' telegrambyrå, ödelade industri-, transport- och jordbruksledare landets produktivkrafter och dess kultur.

På order från ”folkets fiende”, order som skickades från Norge eller Mexiko, förstörde järnvägsarbetare i Fjärran östern militärtåg, och ärevördiga läkare i Kreml förgiftade sina patienter. Detta är den förvånande bild av den sovjetiska staten som Vysjinskij tvingas understödja, på grundval av de senaste rättegångarnas avslöjanden.

⁶⁷ **Jakov Lifsjits** (1896-1938), en före detta oppositionsmedlem, var biträdande folkkommissarie för kommunikationerna.

⁶⁸ **Amiral Vladimir Orlov** (1895-1938), högsta örlogsbefälhavare, arresterades i november 1937. **Nikolaj Muralov** (1877-1937) avrättades tillsammans med Röda arméns övriga generaler i maj 1937.

⁶⁹ **G E Jevdokimov** (1884-1936), centralkommitténs sekreterare, avlägsnades ur sekretariatet 1926 på grund av att han stödde Zinovjev, och avsattes från centralkommittén 1927. Han och **Ivan P Bakajev** (1887-1936) arresterades i samband med mordet Kirov och dömdes till fängelse. De blev därefter svarande i rättegången mot Zinovjev-Kamenev och avrättades. **M S Boguslavskij** (1886-1936) var veteran från det underjordiska arbetet och inbördeskriget och före detta oppositionsmedlem. Han arresterades i augusti 1936, anklagades för sabotage mot järnvägarna och avrättades efter den första Moskvarättegången.

⁷⁰ **D E Sulimov** (1890-1939), före detta ordförande i folkkommissariernas råd och fullvärdig medlem i centralkommittén, arresterades 1937 och avrättades 1939.

⁷¹ **Budu Mdivani** (död 1937), före detta premiärminister i Sovjetgeorgien, dömdes till döden av Georgiens högsta domstol i juli 1937 och blev skjuten. **M Okudzjava** dog tillsammans med honom. **Sergej I Kavtaradze** (1885-1971), ordförande i folkkommissariernas råd i Georgien mellan 1921-22, uteslöts ur partiet som medlem i vänsteroppositionen 1927 och arresterades i mitten av 30-talet och skickades till arbetsläger. Han återupprättades 1940 och blev biträdande folkkommissarie för utrikes ärenden och därefter ambassadör i Rumänien. **Alexander G Tjervjakov** (1892-1937) hade varit ordförande för Högsta sovjet i Vitryssland. Han begick självmord när det vitryska partiet började ödeläggas 1937. Han anklagades efter sin död för "nationalfascism". **Nikolaj M Goloded** (1849-1937) var ordförande för folkkommissariernas råd i Vitryssland och gick också mot utrensningarna och anklagades för borgerlig nationalism, arresterades på väg till Moskva och sköts. **Nikolaj B Skrypnik** (1872-1933) var medlem i det ukrainska partiets centralkommitté. Han drevs 1933 till självmord på grund av påstått överdriven välvilja mot nationalistiska tendenser. **Panas Ljubtjenko** (1897-1937) blev ordförande för folkkommissariernas råd i Ukraina. Begick självmord 1937 för att undvika arrestering.

Men här uppstår ett problem. En totalitär regim är byråkratins diktatur. Om samtliga nyckelpositioner innehades av trotskister som var underställda mig, varför befinner sig i så fall Stalin i Kreml och jag i landsflykt?

Under rättegångarna ställs allt på huvudet. Oktoberrevolutionens fiender framställer sig som dess utövare, karriärister slår sig för bröstet som förkämpar för ideal, experter på falska anklagelser skriker fram utklädda till förhördomare, åklagare och domare.

Men ändå, säger ”sunda förnuftets” företrädare, är det svårt att tro att hundratals svarande, vuxna och normala personer, dessutom i betydande utsträckning begåvade med stark karaktär och utomordentliga intellekt, helt vettlöst inför hela mänskligheten har anklagat sig själva för fruktansvärda och motbjudande brott.

Som så ofta silar ”sunda förnuftet” mygg och sväljer kameler. Det är naturligtvis inte lätt att förstå varför hundratals personer förnedrade sig. Men är det lättare att tro att samma hundratals personer begick fruktansvärda brott som gick mot deras intressen, psykologi, hela den sak som de hade helgat sina liv åt? För att kunna döma och bedöma måste man ta hänsyn till de konkreta förhållandena. Dessa personer vittnade först sedan de hade arresterats, med damoklessvärdet svävande över sig, när de, deras fruar, mödrar, fäder, barn och vänner fullkomligt hade hamnat i händerna på GPU, när de inte hade något försvar och inte ens en gnutta hopp, när de var utsatta för psykiska påfrestningar som inga mänskliga nerver kan stå emot.

De omöjliga brott som de har erkänt – om vi nu ska tro på dem – begick de å andra sidan vid en tidpunkt då de var fullkomligt fria, innehade höga poster och hade alla möjligheter att lugnt tänka efter, begrunda och välja.

Är det alltså inte självklart att en helt absurd lögn som sägs framför en revolvermynning är oändligt mycket mer naturlig än en rad avsiktligt genomförda vansinnesdåd?

Vad är mest sannolikt: att en politisk landsflykting utan makt eller medel, åtskild från Ryssland av en ridå av lögn, genom att vifta med sitt lillfinger under flera år kan förmå ministrar, generaler och diplomater att förråda sitt land och sig själva i namn av hopplösa och absurda syften, eller att Stalin som hade tillgång till obegränsad makt och en outtömlig skattkista, det vill säga alla medel som behövs för hot och mutor, tvingade de svarande att vittna på ett sätt som gynnar Stalins mål?

För att en gång för alla övervinna det ”sunda förnuftets” närsynta tvivel kan vi ställa en sista fråga. Vad är mest sannolikt: att det på medeltiden faktiskt fanns häxor som hade förbindelser med helvetets makter och efter nattliga konsultationer med djävulen (”folkets fiende”) utsatte sina hembyar för kolera, svarta döden och boskapspest... eller att dessa olyckliga kvinnor helt enkelt förnedrade sig inför inkquisitionens glödande järn? Det räcker att ställa frågan klart för att Stalin-Vysjinskijs hela överbyggnad ska falla i smulor.

Mitt bland de svarandes onaturliga bekännelser finns det en som, såvitt det går att bedöma på avstånd, har passerat obemärkt, men som, trots att den är den enda, är nyckeln inte bara till Moskvarättegångarnas gåta utan även till mysteriet bakom Stalinregimen i sin helhet. Jag tänker på dr Levins vittnesmål, den tidigare chefen för sjukhuset på Kreml. Denna 68-åriga man förkunnade inför rätten att han medvetet medverkade till att påskynda Menzjinskijs, Pesjkovs (Gorkijs son), Kujbysjevs och Maxim Gorkijs död.

Professor Levin kallar sig inte hemlig ”trotskist”, och ingen anklagar honom för det. Inte ens åklagare Vysjinskij tillskriver honom ambitioner att gripa makten i Hitlers intresse. Nej, Levin mördade sina patienter på order från Jagoda, GPU:s dåvarande chef, som hotade honom med svåra repressalier om han inte gick med på det.

Levin fruktade att hans familj skulle "tillintetgöras". Det är bokstavligen det vittnesmål som ligger bakom åklagarens anklagelseakt.

Mordet på Kirov, som i tur och ordning begicks av alla "centrum", planerna att stycka upp Sovjetunionen, illvilliga sabotage av tåg, massförgiftningar av arbetare – allt detta är ingenting i jämförelse med den gamla Levins vittnesmål.

Gärningsmännen sägs drivas av törst efter makt, hat eller girighet, med ett ord av någon motsvarighet till personliga syften. När Levin begick det mest avskyvärda av alla brott, ett svekfullt mord på tillitsfulla patienter, hade han inga som helst personliga motiv! Tvärtom "älskade [han] Gorkij och hans familj." Han mördade sonen och fadern av fruktan för sin egen familj. Han såg ingen annan utväg att rädda sin egen son och dotter än att gå med på att förgifta en skröplig författare, landets stolthet.

Vad kan man säga? I ett "socialistiskt" land, under den "mest demokratiska" av alla konstitutioner, förgiftar en gammal läkare, som inte vet vad politiska ambitioner och intriger är, sina patienter av rädsla för den hemliga polisens chef. Anstiftare av dessa brott är den som har tilldelats den yttersta makten att bekämpa brott. Han vars yrke är att skydda liv är den som mördar. Han mördar av rädsla.

Låt oss för ett ögonblick tänka oss att allt detta är sant. Vad kan man i så fall säga om hela regimen? Levin är inte en person vem som helst. Han var läkare för Lenin, Stalin, samtliga regeringsmedlemmar. Jag känner denna lugna och samvetsgranna man mycket väl. Som många berömda läkare hade han nära, nästan beskyddande relationer till sina högt uppsatta patienter. Han kände mycket väl till hur herrar "ledarnas" ryggar såg ut, och hur deras auktoritära njurar fungerade. Levin hade fri tillgång till varenda högre tjänsteman. Kunde han inte ha avslöjat Jagodas blodiga utpressning för Stalin, Molotov eller någon annan medlem i politbyrå eller regeringen? Tydligt inte. Istället för att avslöja GPU:s buse kände sig läkaren tvingad att förgifta patienterna för att skona sin egen familj. I Moskvas juridiska panoramamålning avslöjas alltså själva toppen i den stalinistiska regimen, Kreml, den mest intima delen av Kreml, regeringsmedlemmarnas sjukhus! Vad pågår då i resten av landet?

"Men", utropar läsaren, "allt detta är en lögn. Doktor Levin förgiftade ingen! Han vittnade bara falskt under hot från GPU:s Mauser." Det är helt rätt. Men i och med det ser det bara ännu mörkare ut.

Om en läkare som hotades av polisens chef faktiskt begick ett brott, så kan man, om man glömmer bort allt annat, säga: sjukdom, förföljelsetmani, senilitet – vad som helst. Men nej, Levins vittnesmål utgör en väsentlig del av den juridiska plan som har tänkts ut av Stalin och genomförs av Vysjinskij i samarbete med GPU:s nya chef, Jezjov. Dessa personer var inte rädda för att använda ett så mardrömslikt påhitt. De ansåg det inte omöjligt. Tvärtom, av alla möjligheter valde de den mest sannolika, det vill säga den som mest motsvarade de existerande förhållandena och vanorna. Rättens ordförande skulle knappast fråga den tidigare ledaren för Kremls sjukhus varför han gav efter för brottslingen istället för att avslöja honom. Vysjinskij är ännu mindre förmögen att ställa en sådan fråga.

Alla deltagare under rättegången, hela den sovjetiska pressen, samtliga maktutövare medger stillatigande att det är helt rimligt att GPU kan tvinga vilken person som helst att begå vilka brott som helst, till och med om denna person är fri, innehar en hög position och har beskydd från de härskande topparna. Men när situationen på detta sätt har klargjorts, kan man då ens för ett ögonblick tvivla på att det allsmäktiga och allting genomträngande GPU kan tvinga en fånge i det innersta av Lubjanka att "frivilligt" erkänna sig skyldig till brott som han aldrig har begått? Dr Levins vittnesmål utgör nyckeln till hela rättegången. Nyckeln öppnar Kremls

alla hemligheter och stänger definitivt igen munnen på förespråkare av den stalinistiska rättvisan över hela världen.

Låt ingen säga till oss: till detta har oktoberrevolutionen fört oss! Det är som om man, när man nyligen såg bron över Niagara rasa ihop, skulle ha sagt: det är resultatet av vår kamp mot vattenfallet. Oktoberrevolutionen har inte bara givit oss juridiska komplotter. Den gav en mäktig impuls till många folks ekonomiska krafter och kultur. Men den gav också upphov till nya samhällsliga motsättningar på en högre historisk nivå. Den efterblivenhet och det barbari som ärvdes från det förgångna fick sitt mest intensiva uttryck i den nya byråkratiska diktaturen. I sin kamp mot det levande och utvecklande samhället har denna diktatur, som saknar idéer, ära och samvete, tvingats ta till brott utan motstycke och i och med det drabbats av en livshotande kris.

De anklagelser för sadism som riktades mot doktor Pletnov som förberedelse för den nuvarande rättegången, Jagodas romantiska affärer som orsak till Gorkijs sons död, Rosengoltz hustrus religiösa amulett och i synnerhet doktor Levins ”bekännelser” – alla dessa händelser stinker av samma förfall som kom från affären Rasputin under monarkins sista period.⁷²

Ett härskande skikt som kan spy ut sådana dofter är dömt. Den nuvarande rättegången är den stalinistiska diktaturens tragiska dödskamp.

Det beror på det sovjetiska folkets och den allmänna världssopinionens vilja om regimens oundvikliga fall inte ska dra med sig de sociala erövringar som en hel rad ryska generationer har betalat med oräkneliga offer, i den historiska avgrunden.

Fallet med professor Pletnov⁷³

(10 mars 1938)

I detta uttalande använder vi oss uteslutande av officiella uppgifter ur Moskva-tidningen *Pravda*.

Svarande Pletnov, professor i medicin, är 68 år gammal. Han var läkare i Kreml nästan ända från oktoberupprorets dagar. Han brydde sig aldrig om politik. Lenin, Krupskaja,⁷⁴ och Kremles samtliga tjänstemän använde hans tjänster. Pletnov fick en hel del utmärkelser. Mer än en gång slösade sovjetpressen beröm över honom. Men i mitten av 1937 förändrades plötsligt situationen: Pletnov anklagades offentligt för våldtäkt och sadism.

I *Pravda* 8 juni 1937 stod en lång artikel som i detalj beskrev de skändliga övergrepp han påstås ha utsatt en kvinna, ”patient B”, för. Artikeln citerade ett brev från fru B till Pletnov, som innehöll följande rader: ”Var förbannad, du usla brottsling, för att ha givit mig en obotlig sjukdom och för att ha stympat min kropp...” och så vidare. *Pravda* berättade att Pletnov, med anledning av fru B:s klagomål, efter vad som påstås försökte få henne intagen på ett sinnessjukhus, och besvarade hennes förebråelser med: ”Skaffa gift och ta livet av dig.”

Artikeln var än mer chockerande eftersom den trycktes innan Pletnov ställs inför rätta. Alla som känner till den nuvarande sovjetiska byråkratins moral inser helt klart att en sådan artikel

⁷² **Grigorij Rasputin** (1871-1916), var en munk som kom från en familj av fattiga bönder. Han fick så stort inflytande över tsaren och tsarinnan att han blev en avgörande faktor för hovets politik. Hans okunnighet och utsvävningar var omtalade. Han mördades av en grupp desperata ryska adelsmän i ett försök att göra av med hans inflytande över tsarfamiljen.

⁷³ Ur *Socialist Appeal*, 26 mars 1938. Signerad "L.T."

⁷⁴ **Nadezjda K Krupskaja** (1869-1939) var gammal bolsjevik och Lenins livspartner. Hon spelade en central roll i den ryska socialdemokratins underjordiska och emigrantorganisation. Efter revolutionen arbetade hon i kommissariatet för utbildning. Under en kort period 1926 tillhörde hon den Förenade oppositionen.

mot en så ansedd läkare bara kunde tryckas i *Pravda* efter Stalins direkta godkännande eller på hans direkta order. Redan då väcktes misstankar om att affären var en djupgående intrig mot Pletnov och att den mystiska ”patient B” med stor sannolikhet var en GPU-agent.

Omedelbart, det vill säga innan någon som helst rättegång, mobiliserades den så kallade ”allmänna opinionen” från ett tidigare okänt ställe. Mer exakt beordrades läkare i Moskva, Kiev, Tula, Sverdlovsk och så vidare att anta resolutioner som krävde ”det allra hårdaste straff mot detta monster”. Resolutionerna publicerades givetvis i *Pravda*. Vi har tillgång till dessa nummer.

17 och 18 juli 1937 togs Pletnovs fall i betraktande inför lyckta dörrar i en domstol i Moskva. I Sovjetunionen bestraffas stöld av en påse mjöl ofta med döden. Det var alltså rimligt att tro att det skulle utdömas ett obarmhärtigt straff mot en sadistisk läkare som hade givit en patient en ”obotlig sjukdom” och ”stympat” hennes kropp. Men i *Pravda* från 19 juli fick läsarna reda på att Pletnov hade ”dömts till två års *villkorligt* frihetsberövande”, det vill säga faktiskt hade sluppit straff. Domen var lika oväntad som den tidigare anklagelsen.

Inom sju månader möter vi Pletnov som anklagad för att medvetet ha påskyndat Menzjinskijs, Kujbysjjevs och Maxim Gorkijs död. Naturligtvis erkände Pletnov sin skuld. Det verkar som om han begick dessa brott ”på order” från GPU:s tidigare chef Jagoda. Varför underkastade han sig Jagoda? Av rädsla. Denna läkare i Kreml, som kände samtliga medlemmar i regeringen, vågade inte ange brottslingen utan blev hans lydiga verktyg. Är det osannolikt? Så lyder vittnesmålet. Vi får inte längre höra något om sadisten Pletnov ”Patient B” kallades inte in som vittne. Hennes uppgift var fullgjord före rättegången. Sadism är inte längre intressant. Nu visar sig Pletnov, som varit läkare sedan tsarismens dagar, vara terroristagent för det ”trotskij-bucharinska blocket”, under direkt ledning av GPU:s tidigare chef Jagoda.

Går det att betvivla att det finns ett direkt förhållande mellan Pletnovs två rättegångar? För att kunna tillskriva trotskisterna terroristhandlingar måste man hitta på dem. I detta syfte förvandlades trotskistbödeln Jagoda till trotskistagent, och en läkare förvandlades till giftmördare. Anklagelsen för sadism fördes fram med ett sådant ståhej för sju månader sedan för att knäcka den gamla läkarens och familjefaderns vilja, och göra honom till ett lydigt verktyg i GPU:s händer till den stundande politiska rättegången. Pletnov hotades med dödsstraff när han anklagades för att ha skändat ”patient B”. Men bakom scenen nådde man en överenskommelse, som ledde till att Pletnov bara utmättes en villkorlig dom. *Det var priset för hans fantastiska bekännelser under rättegången mot de 21*. Pletnovs fall är särskilt lärorikt eftersom alla motiv ligger helt öppna.

PS – Det har cirkulerat nyheter i pressen som går ut på att Stalin ska ha varit provokatör under tsarismen, och att han nu hämnas på sina gamla fiender. Jag sätter ingen som helst tilltro till detta skvaller. Från unga dagar var Stalin revolutionär. Hans livs alla fakta vittnar om det. Att bygga om hans levnadshistoria i efterhand är att härma dagens Stalin, som från att ha varit revolutionär blev den reaktionära byråkratins ledare.

Svarande Zelenskij och Ivanov⁷⁵

(11 mars 1938)

Zelenskij gestalt har svävat genom rättegången som en blek skugga. Men han är ingen oviktig figur. Under flera år var Zelenskij sekreterare i Moskvakommittén, partiets viktigaste del, och medlem i centralkommittén. Senare blev han chef för Sovjetunionens organisation för kooperativen, en mäktig distributionsapparat som handlar med miljarder. För 15 år sedan var

⁷⁵ Ur *Bjulletin Oppozitsij*, nr 65, april 1938.

han vän med den nu döde Kamenev, medlem i politbyrå och ordförande för arbets- och försvarsrådet. Men efter den öppna brytningen mellan Kamenev och Stalin (1926) gick Zelenskij över till Stalin. Med största sannolikhet kunde han inte i tysthet acceptera avrättningen av de gamla bolsjeviker som han själv tillhörde. Det förseglade hans öde. På så sätt skiljer sig inte Zelenskijns öde från många andra svarandes öde. Det som verkar förvånande är den typ av anklagelse som riktas mot honom. Om vi ska tro anklagelseakten och Zelenskij själv, så var han agent för den tsaristiska polisen i Samara 1911. En liknande anklagelse riktas mot Ivanov. Det är i sanning förbluffande att denna anklagelse riktas mot en före detta medlem i centralkommittén och folkkommissarie för träindustrin!

Stämmer den? Vi tänker inte ge oss in på några psykologiska spekulationer, som i dessa fall alltid är osäkra, utan kommer bara att använda obestridliga fakta. Omedelbart efter bolsjevikernas maktövertagande (november 1917) började först partiets centralkommitté och därefter tjeikan att studera det tsaristiska polisdepartementets och de lokala ochranaorganens arkiv. Man hittade många provokatörer, som ställdes inför folkdomstolar och de mest illasinnade blev skjutna. Genomgången av arkiven, klassificeringen av materialet och de noggranna kontrollerna var klara 1923. Hur kunde då Zelenskijns och Ivanovs tidigare ”provokatörs”arbete vara okänt? Hur kunde de inneha så ansvarsfulla poster och varför avslöjades hemligheten plötsligt först nu, i samband med den senaste rättegången, det vill säga efter ett dröjsmål på 20 år? Vi anser det nödvändigt att här visa på sådant som åklagaren givetvis hemlighåller.

Många av tsaristperiodens revolutionärer var under polisförhören inte tillräckligt modiga eller försiktiga. En del avsåg sina uppfattningar. Andra namngav sina kamrater. De var inte polisagenter och ännu mindre provokatörer. De var bara fega vid vissa tillfällen. När de lämnade fängelset erkände många av dem ärligt sina misstag till ledningen för partiorganisationerna. Beroende på deras fortsatta agerande drev partiet antingen ut dem för gott eller accepterade dem återigen i sina led.

Efter 1923 samlade Stalin i egenskap av partiets generalsekreterare allt detta material i sina arkiv, och i hans händer blev det ett kraftfullt vapen mot hundratals gamla revolutionärer. Med hot om att bli avslöjade, komprometterade eller uteslutna ur partiet, tvingade Stalin dessa personer att slaviskt underkasta sig honom, och steg för steg ledde han dem mot fullständig demoralisering.

Det är fullt möjligt att centralkommittémedlemmen Zelenskij och folkkommissarien Ivanov i sitt politiska förflutna har begått misstag av ovan nämnda sort. I så fall måste Stalin ha fått reda på dessa fakta för 15 år sedan, eftersom det gjordes ytterst minutiösa undersökningar i arkiven av alla kandidater till ansvarsposter. Man kan alltså med absolut säkerhet säga att varken Zelenskij eller Ivanov någonsin var agenter för den tsaristiska polisen. Men Stalin hade tillgång till dokument som gjorde det möjligt för honom att knäcka dessa offers vilja och tvinga dem till det värsta moraliska förfall. Så fungerar Stalins system!

Hitlers kupp i Österrike underlättades av Moskvarättegången⁷⁶

(12 mars 1938)

Det ligger en tragisk symbolik i att Moskvarättegången avslutas samtidigt med de fanfarer som förkunnar Hitlers inmarsch i Österrike. Det är ingen slump. Berlin är givetvis fullständigt

⁷⁶ Ur *Socialist Appeal*, 26 mars 1938. 11 mars 1938 ockuperade tyska trupper Österrike, 13 mars förklarades de två länderna vara ett ("Anschluss") och 10 april stadfästes detta beslut i en folkomröstning.

informerad om hur Kreml-klickens kamp för sin egen överlevnad har demoraliserat armén och befolkningen. Stalin lyfte inte ett finger när Japan förra året erövrade två ryska öar vid Amur-floden: han var fullt upptagen med att avrätta Röda arméns bästa generaler. Så mycket lugnare kunde Hitler skicka sina trupper till Österrike under den nya rättegången.

Oavsett vilken inställning man har till de svarande i Moskvarättegångarna, oavsett hur man bedömer deras uppträdande i GPU:s klor, så har samtliga – Zinovjev, Kamenev, Smirnov, Pjatakov, Radek, Rykov, Bucharin och många andra – under hela sitt liv bevisat sin osjälviska hängivenhet för det ryska folket och dess kamp för befrielse. Genom att avrätta dem och tusentals personer som inte är lika kända men inte mindre hängivna det arbetande folkets sak, försvagar Stalin landets moraliska motståndskraft. De karriärer utan heder och samvete som han mer och mer tvingas stöda sig på kommer att förråda landet i svåra tider. Däremot kommer de så kallade ”trotskisterna”, som tjänar folket men inte byråkratin, precis som tidigare att inta sina poster om Sovjetunionen blir angripet.

Men vad bryr sig Vysjinskij om det, han som under revolutionsåren gömde sig i de vitas läger och anslöt sig till bolsjevikerna först sedan de definitivt hade segrat, och när möjligheterna till en karriär öppnade sig? Vysjinskij kräver nitton personers liv, och först och främst Bucharins liv, som Lenin mer än en gång kallade ”partiets favorit” och i sitt testamente benämnde ”partiets främsta teoretiker”. Vilka stormande applåder Bucharins tal fick av Kommunistiska internationals ombud när han fortfarande befann sig på sin höjdpunkt! Men knappt hade klickerna i Kreml störtat honom förrän gårdagens ”bucharinister” vördnadsfullt bugade inför Vysjinskij's fruktansvärda förfalskningar.

Åklagaren kräver Jagodas huvud. Av alla de svarande förtjänar Jagoda otvivelaktigt ett hårt straff – om än inte alls för de brott som han anklagas för. Vysjinskij jämför Jagoda med den amerikanske gangstern Al Capone, och tillägger: ”Men Ryssland är tack och lov inte Amerika.” Inga förrädare kunde ha gjort en farligare jämförelse. Al Capone var inte chef för de federala agenterna i USA. Men under 10 år stod Jagoda i ledningen för GPU, och han var Stalins närmaste medarbetare. Enligt Vysjinskij, ”organiserade och inspirerade [Jagoda] avskyvärda brott.” Men arresteringarna, landsförvisningarna och avrättningarna av oppositionella, inklusive rättegången mot Zinovjev-Kamenev, genomfördes under ledning av denna Moskvas Al Capone. Måste man då inte på nytt gå igenom förtrycket av tiotusentals personer? Eller upphörde den i hemlighet ”trotskistiska” Jagodas handlingar att vara ”avskyvärda brott” när de riktades mot trotskister? Det går inte att trassla sig ur denna härva av motsättningar och lögn.

Vysjinskij kräver dödsstraff för Levin och de övriga Kreml-läkarna, som istället för att förlänga liv sysslade med att påskynda döden. Men om vi ska tro den rättsliga utredningen, så begick de inte dessa brott av personliga eller politiska orsaker, utan på grund av rädsla för samma Jagoda. GPU:s ledare, Stalins hovmästare, hotade läkarna med att avrätta deras familjer om de inte förgiftade de utpekade patienterna. Och Jagodas makt var så stor att inte ens Kreml ansedda läkare vågade avslöja Capone, utan de utförde istället i tysthet hans order. Vysjinskij bygger sina anklagelser på dessa ”bekännelser”. Capones makt verkar ha varit obegränsad i Sovjetunionen. Förvisso har han nu ersatts av Jezjov. Men vad finns det för garantier att han är bättre? I den totalitära diktaturens miljö, med en kvävd allmän opinion, i total avsaknad av kontroll, byts bara namnen på bovarna ut, men systemet förblir detsamma.

Vysjinskij talade i 5½ timme och krävde nitton avrättningar – 17 minuter per huvud. För Rakovskij och Bessonov krävde den storsinta åklagaren ”bara” 25 års fängelse. Efter att i 50 år ha använt sin energi och betydande personliga förmögenhet i de arbetandes tjänst, kan Rakovskij alltså hoppas på att ha sonat sina påstådda brott på sin nittionde födelsedag!

Inför denna fruktansvärda och på samma gång pajasartade rättegång är den enda trösten den radikala förändring som har skett inom den allmänna opinionen. Världspressen är helt enig. *Ingen någonstans tror på anklagarna.* Alla förstår rättegångens verkliga innebörd. Utan tvivel består inte heller Sovjetunionens befolkning av blinda och döva. Skenrättegångarnas organisatörer har isolerat sig från hela mänskligheten. Den nuvarande rättegången är en av den sovjetiska politiska krisens sista krampryckningar. Ju fortare Al Capones diktatur omvandlas till arbetarnas och böndernas självstyre, ju starkare kommer Sovjetunionen att stå inför fascismens både yttre och inre hot. När timmen slår för sovjetdemokratins återfödande, så kommer det att ge en oerhörd impuls till mänsklighetens utveckling och därmed markera början till slutet för Hitler, Mussolini och Franco.

Om Hearst

(13 mars 1938)

[*Socialist Appeal*, 19 mars 1938.]

Under Moskvarättegångarna bad Londontidningen *Daily Express* mig skriva en exklusiv artikel åt dem om rättegången. När jag telegraferade iväg artikeln hade jag inte den ringaste aning om att den skulle komma tillbaka från London och publiceras i Hearsts tidningar. Låt de olika trångsynta personer som stöder Stalin-Vysjinskij göra allt de kan av denna händelse. Det gör inte speciellt mycket intryck på mig. Det är på intet sätt frågan om något litterärt "samarbete" med Hearst. Min och mina medarbetare uppgift under dessa dagar var att över hela världen sprida största möjliga antal fakta och argument mot bödlarna, och på så sätt försöka hindra dem. Om jag skulle bli tvungen att sätta upp affischer för att varna folk för en koleraepidemi, så skulle jag likaså utnyttja väggarna på skolor, kyrkor, barer, spelhålor och till och med värre etablisseman.

En förklaring till Freda Kirchwey

(13 mars 1938)

[*Socialist Appeal*, 26 mars 1938. Freda Kirchwey, var redaktör för *The Nation*, och hade bett Trotskij skriva en artikel för att förklara sin filosofi.]

I ert brev från 20 december 1937 föreslår ni att jag ska skriva en artikel till *The Nation* och förklara min "filosofi". Mitt svar har fördröjts av en rad omständigheter som det är onödigt att räkna upp här.

Under Moskvarättegångarna brännmärktes och besudlades mitt namn, min döde son Leon Sedovs namn och namnen på mina vänner med hjälp av "bekännelser" från GPU:s olycksaliga offer som sedan sköts. Ni intog en ståndpunkt som i bästa fall kan betecknas som välvilligt neutral gentemot förtalarna, förfalskarna och bödlarna. En del av era nära medarbetare som den inte okände Louis Fischer trädde fram som direkta litterära ombud för Stalin, Vysjinskij, Jezjov. Ni själv lämnade högljutt Trotskijs försvarskommitté när det föreföll för er som om kommissionen, under ledning av dr John Dewey, kunde kasta en skugga över den sovjetiska Themis renhet.

Eftersom ni nu ber mig förklara min "filosofi" i *The Nation* har ni uppenbarligen dragit slutsatsen att anklagelserna som riktas mot mig är falska. Har ni deklarerat det öppet? Men skenrättegångarna i Moskva föll inte från skyn. Har ni förklarat för era läsare att ni inte i tid förstod innebörden i domstolsförhandlingarna i Moskva eftersom ni på ett felaktigt sätt bedömde sovjetbyråkratins utveckling under hela den senaste perioden? Har ni tagit avstånd från grossisthandlarna i lögner som Walter Duranty och Louis Fischer, som under en rad år

systematiskt har lurat den amerikanska allmänna opinionen och på så sätt har underlättat det arbete som utförts av förfalskarna och bödlarna i Moskva?

Jag hoppas att ni kommer att publicera detta brev i *The Nation*, eftersom det utgör en avgörande del i min "filosofi".

Leo Trotskij

Anteckningar i marginalen på Pravdas redogörelser.⁷⁷

(15 mars 1938)

1. Den anklagade Bessonov påstår att han i slutet av december 1936 fick hjälp av Johanssen att skicka ett brev till L D Trotskij. Några dagar senare fick han ett svar från honom.

18 december 1936 förde den norska polisen i hemlighet ombord Trotskij på tankbåten *Ruth*. 19 december lämnade fartyget Oslo, och nådde Tampico (Mexiko) först 9 januari 1937. I slutet av december hade inte L D Trotskij några som helst möjligheter att brevväxla med någon. Han var dessutom förbjuden att använda telegrafan.

Oslo-tidningen *Dagbladet* från 7 mars 1938 ger odiskutabla bevis för att Bessonovs vittnesmål om brevet till Trotskij är ett lika stort fantasifoster som Pjatakovs flykt till Oslo. Från och med början av september 1936 kontrollerades samtliga brev till Trotskij av chefen för den centrala passbyrån, och man tog en kopia av varenda inkommande och utgående brev (vittnesmål från Konstad, chef för den centrala passbyrån). 19 december lämnade Trotskij Norge och hade inte längre möjlighet att kommunicera med omvärlden (vittnesmål från polisinspektör Jonas Lie, som beledsagade honom ombord på tankbåten).

2. *Krestinskij bekräftar Trotskijs motargument*. Bessonov påstod att Trotskij träffade Krestinskij i Merano i oktober. Trotskij vederlade omedelbart detta: i oktober 1933 befann han sig i Bagneres (i Pyrenéerna) i Frankrike tillsammans med sin hustru och en vän. Hans vistelse på denna rekreationsort var känd för den franska polisen.

Under förhöret av Bessonov frågade Vysjinskij om Krestinskij kunde bekräfta Bessonovs vittnesmål. Krestinskij bekräftade att han befann sig i Merano då. "Jag var där på behandling och träffade aldrig någon trotskist." (förhandlingarna 2 mars – vår kursivering). Men under det andra förhöret 4 mars (*Pravda*, 6 mars), inte bara "erkänner" Krestinskij att han hade träffat Trotskij i Merano, utan lägger till och med fram detaljer: "Trotskij kom till Merano tillsammans med Sedov omkring 10 oktober." Och för att undvika alla vederlägganden från L D Trotskij uppger han exakt: "Trotskij berättade för mig att han anlände på ett falskt franskt pass..." (Vår kursivering.)

3. *Angående Sedovs "möten" med den anklagade*. (a) 1929. Enligt Krestinskijs och Rosengoltz' vittnesmål (*Pravda*, 6 mars) träffade Sedov Krestinskij i Kissingen (Tyskland) i september 1929. Det framgår klart av Sedovs pass och ett flertal ögonvittnen att han från och med sin landsförvisning från Sovjetunionen – i februari 1929 – fram till februari 1931 bodde i Turkiet och aldrig lämnade landet. (b) Samma sak gäller Krestinskijs vittnesmål, som innan han lämnade Berlin ska ha träffat Sedov för att sätta honom i kontakt med general Seeckt. (c) 1933. Mötet i Velden (Österrike) med Rosengoltz. I detta fall är Rosengoltz ganska försiktig och ger inga ytterligare detaljer. Men Sedov var aldrig i Österrike 1933. Fram till mars 1933 bodde han i Tyskland, varifrån han reste direkt till Frankrike. (d) 1934. Mötet med Rosengoltz i Karlsbad (Tjeckoslovakien). Från och med sin ankomst till Frankrike (1933) lämnade inte Sedov landet en enda gång. Med hjälp av dokument går det att bevisa att uppgiften är felaktig.

⁷⁷ Ur *Bulletin Oppozitsij* nr 64, mars 1938.

4. Bessonov påstår att han träffade Sedov i Berlin 1931, efter en händelse med Sedovs syster. Alla tidningar sägs ha skrivit om L D Trotskij och hans barn i samband med denna händelse. Sedovs syster Zinajda kom till Berlin i slutet av 1931. Ingenting hände henne och inte en enda tidning skrev om henne då. Det var först när hon begick självmord 1933 som alla tidningar skrev om L D Trotskij och hans barn.

5. Som kuriosita nämner vi den totala mängd pengar som, enligt de anklagades vittnesmål, överlämnades till Trotskij och hans vänner: 2 020 000 guldmärk, 930 000 dollar och 27 000 brittiska pund. Enligt Krestinskij användes dessa pengar till propaganda utomlands, bokutgivning, etc. Intervjun med kamrat Trotskij, som har publicerats i världspresen, räcker som svar på denna löjliga lögn.

6. Det råder inget tvivel om att anklagelsen för mord på Gorkij, Menzjinskij och Kujbysjev diktades upp bara två eller tre veckor innan rättegången, och anklagelsen om att ha förberett mord på Lenin, Stalin och Sverdlov 1918 först 19-20 februari, det vill säga bara tre dagar innan åklagarens anklagelseakt var färdig. (a) Rykov ”erkände” mordet på Gorkij först 10 januari 1938. (b) Kreml-läkaren Kazakov ”erkände” mordet på Menzjinskij först 4 februari. (c) Vänstersocialistrevolutionärerna Kamkov och Karelin⁷⁸ och de före detta vänsterkommunisterna Jakovleva, Osinskij och Mantsev ”erkände” först 19 och 20 februari att Bucharin tänkte döda Lenin, Sverdlov och Stalin 1918.

7. I anklagelseakten får vi reda på att Rakovskij blev japansk spion 1934, under sin resa till Japan. Låt oss komma ihåg att L D Trotskij i sitt vittnesmål inför Undersökningskommissionen [Dewey-kommissionen] i april 1937 förutsade möjligheten av en sådan anklagelse. Han säger det klart ut på sidorna 338-39 i den stenografiska rapporten av denna undersökning [*The Case of Leon Trotsky*]. Detta citat fanns med i senaste numret av *Bulletin Oppozitsij*, nr 62-63, sid 14.

8. Det är märkligt att rapporterna från rättegångsförhandlingarna framstår i olika ljus i den sovjetiska och utländska pressen, speciellt i de tidningar som representeras av egna korrespondenter. Det är exempelvis intressant att jämföra *Pravdas* redogörelse för förhöret med Bucharin med de beskrivningar som den knappast objektiva korrespondenten M Berlan gör i *Le Temps*. Angående anklagelsen för spioneri förkunnade Bucharin: ”Det är första gången jag får höra det. Inte ett ord nämndes om det under utredningen, trots att åklagaren förhörde mig under tre månader” (*Le Temps*, 9 mars 1938). *Pravda* nämner inte ett ord om det.

Vi bör också notera följande ord från Jagoda, som inte heller återges i *Pravdas* redogörelse: ”Om jag hade varit spion så kunde dussintals länder ha släppt lös sina hemliga agenter i Sovjetunionen” (*Le Temps*, 10 mars 1938). Utrymmesbrist gör att vi bara kan ge dessa två exempel.

Kain-Dzjugasjvilij går hela vägen⁷⁹

(17 mars 1938)

Ibland bleknar den senaste skenrättegångens tarvlighet inför dess dumhet. Stalin tror fortfarande att han ska kunna lura hela mänskligheten med hjälp av ett trick som han och Jagoda har hittat på. Så grovt och simpelt alltihopa är, hela tanken på ett skådespel,

⁷⁸ **Boris Kamkov** (1885-1938) hade fängslats på 20-talet för att han var socialistrevolutionär, släpptes fri men arresterades på nytt 1933. Kamkov förnekade uppenbarligen i vittnesbåset att vänstersocialistrevolutionärerna hade haft en hemlig plan att döda Lenin. **Vladimir Karelin** (1891-1938), också han en gammal socialistrevolutionär, bekräftade sammansvärjningen.

⁷⁹ Ur *Bulletin Oppozitsij*, nr 65, 21 mars 1938. **Dzjugasjvilij** var Stalins ursprungliga namn. Han föddes i Tbilisi.

”konspiratörernas” uppdiaktade politiska planer, rollfördelningen mellan dem – även som juridisk förfälskning betraktad!

Bakom ryggen på den ”store” Stalin står den inskränkta och förslagna småborgerliga bondtölpén Dzjugasjvilij från Tbilisi och betraktar mänskligheten. Den världsomfattande reaktionens mekanismer har givit honom obegränsad makt. Ingen vågar kritisera honom eller ens ge honom råd. Hans hjälpredor, Vysjinskij och Jezjov och liknande, fullständiga nollor, har inte nått sina höga poster i det totalitära diktatoriska och demoraliserade systemet av en slump. De anklagade, vars majoritet är flera huvuden högre än sina anklagare, tillskriver sig själva planer och tankar som har kläckts av en samtida Kretjinskij och utarbetats av en klick gangsters. Bucharin, Rykov, Rakovskij, Krestinskij och de andra är fysiskt och moraliskt knäckta, dödsförskräckta av fruktan för sina nära och kära, hypnotiserade av den politiska återvändsgränd dit reaktionen har drivit dem, och tvingas av kapitulationens och förnedringens logik att spela fruktansvärda och erbarmliga roller utifrån Jezjovs obildade manuskript. Och bakom scenen gnuggar Kain-Dzjugasjvilij händerna och skrockar ondskefullt: vilket trick han har kommit på för att lura hela solsystemet!

Men kommer Stalin att kunna fortsätta att flina bakom kulisserna? Kommer inte oförutsedda händelser att få honom att tappa farten? Förvisso är han avskild från världen av en mur av okunskap och fjäsk. Förvisso är han van att tänka att världssopinionen inte är någonting och GPU allt. Men de hotfulla symptomen blir allt fler, och synliga även för honom. Trojanovskij, Majskij, Suritse och de andra – och de Jezjov-agenter som är satta att bevaka dem – kan alltmer sällan rapportera lugnande nyheter från utlandet till Kreml. Världens arbetarmassor grips av allt större oro. Allt oftare och i allt större antal skyndar sig de råttor som kallas ”vänner” att lämna det sjunkande skeppet. De internationella molnen blir allt mörkare. Fascismen vinner seger efter seger, och överallt i världen är dess viktigaste allierade stalinismen. Fruktansvärda militära faror knackar på Sovjetunionens alla dörrar. Men Stalin krossar armén och trampar på landet. Kain är tvungen att gå hela vägen. Han skyndar sig att besudla sina händer med Bucharins och Rykovs blod. Idag kan han fortfarande tillåta sig den lyxen. Man kan bli allt mindre förmögen att smaka på hämnens ”sötma”. Den gamle räven från Tbilisi, som av en av historiens mäktiga vågor har slängts upp på termidors tron, får allt svårare att skratta. Ett obegränsat hat samlas kring honom och en fruktansvärd hämnd hänger över hans huvud.

Terroristhandlingar? Det är fullt möjligt att regimen, som under förevändning av kamp mot terrorismen har utrotat landets bästa huvuden, faktiskt kommer att uppmuntra terrorism mot sig själv. Man kan till och med säga: det vore mot de historiska lagarna om inte de härskande bovarna själva drabbades av förtvivlade och hämnande terroristhandlingar. Men Fjärde internationalen, världsrevolutionens parti, har ingenting gemensamt med förtvivlan och individuell hämnd är inget för oss. Vad skulle det ge proletariatet för politisk och moralisk tillfredsställelse om Kain-Dzjugasjvilij blev mördad och bara ersattes av nästa byråkratiska ”geni”? I så måtto som Stalins personliga öde överhuvudtaget intresserar oss, så kan vi bara önska att han får leva för att få se sitt system krossas. Han behöver inte vänta så länge. De segerrika arbetarna kommer att dra fram honom och hans kriminella medarbetare under resterna av de totalitära styggelserna och låta dem svara för sina brott inför en verklig domstol. Vid den yttersta domen kommer inte mänskligheten att hitta ord för att göra Kains mest ondskefulla historier rättvisa. De monument han har byggt åt sig själv kommer att krossas eller placeras i muséer över det totalitära gangsterväldet. Men den segerrika arbetarklassen kommer att se igenom alla de offentliga och hemliga rättegångarna, och på det befriade Sovjetunionens alla torg resa monument över det lumpna och skändliga Stalin-systemets olyckliga offer.

Ett svar till ambassadör Bilmanis⁸⁰

(17 mars 1938)

Till redaktörerna på *New York Times*:

I ett brev till *New York Times* 12 mars 1938 förnekade den lettiska ministern i Washington, Alfred Bilmanis, ”kategoriskt” mitt uttalande att den lettiska konsuln, Bissenieks, enligt officiella sovjetiska källor gav Kirovs verkliga mördare Nikolajev 5 000 rubel för sin terroristhandling och bad honom om ”något brev till Trotskij”. (I *New York Times* 8 mars stod det ”från Trotskij”, men det är uppenbarligen ett fel i telegrammet, och har dessutom ingen betydelse för oss nu).

Den lettiska ministern deklarerar: (1) att han under rättegången mot Nikolajev var lettisk minister i Moskva, och följaktligen skulle haft förstahandsinformation, (2) ”ingenting sådant någonsin skrevs angående herr Bissenieks i sovjetisk press”; (3) detta faktum (att det inte hade stått något i pressen) också bekräftades för mig ”igår” (det vill säga 9 mars) av den sovjetiska ambassaden i Washington; och slutligen (4) ”Herr Bissenieks, tidigare konsul i Leningrad, är en ytterst hedervärd person, som aldrig har haft något med fallet Nikolajev att göra.”

Detta ”kategoriska” förnekande gör kanske att man tror att jag har hittat på hela historien. Men jag har inte hittat på någonting. I sitt förnekande är den lettiska ministern tyvärr oförsiktig med fakta.

Anklagelseakten i fallet Nikolajev publicerades i *Pravda* 9 december 1934. I detta officiella dokument rapporteras att Nikolajev ”ett flertal gånger besökte den *** konsuln i Leningrad, ***, med vilken han överlade om olika former av hjälp till sin (terrorist-) grupp.” I den officiella texten ersattes *nationaliteten* och namnet på konsuln med asterisker. Senare förkunnade Nikolajev att ovan nämnda konsul, ”vid det tredje eller fjärde besöket till konsulatet gav mig 5 000 rubel. Dessutom sa han att han kunde ordna förbindelser till Trotskij, om jag kunde ge honom något(!) brev från gruppen till Trotskij.”

Huvudartikeln i samma nummer av *Pravda*, 27 december 1934, förklarar konsulns politiska roll: han var förbindelsen mellan terroristerna och den ”internationella bourgeoisin”.

Anklagelseakten sa inte ett ord om den för mig okända Nikolajev gav den för mig okända konsuln ”något brev till Trotskij” eller ej.

Som jag nämnde ersattes vid publiceringen av anklagelseakten nationaliteten och namnet på konsuln, av diplomatiska skäl, av asterisker. Men frågan tog inte slut inte där. Inom några dagar var regeringen i Moskva tvungen att publicera namnet på den mystiska konsuln. För att spara på utrymme citerar jag ur Leon Sedovs *Röda bok* (Paris 1936) exakta data som går att bekräfta på vilken redaktion som helst: ”29 december 1934 rapporterade *Le Temps* att 'utländska kretsar i Moskva... har förlorat sig i gissningar om diplomatens nationalitet'. 30 december rapporterade en telegrambyrå att en 'konsulärkonferens hölls, där det beslutades... att kräva att de sovjetiska myndigheterna publicerade namnet på den misstänkta konsuln.' Således tvingades Stalin 2 januari 1935 att lämna ut namnet på konsuln. 'Den utländska konsul som omnämns i anklagelseakten i mordet på Kirov är den lettiska konsuln, M Bissenieks.' Och nästa dag rapporterade nyhetsbyrån Tass att den lettiska regeringen hade kallat hem sin konsul, Bissenieks.”

Hela världspressen publicerade det officiella tillkännagivandet att den konsul som gav 5 000 rubel för att få till stånd en terroristhandling och begärde något sorts ”brev från Trotskij” var

⁸⁰ Publicerad i *New York Times*, 21 mars 1938. I den artikeln hade det gjorts mindre förändringar och ett helt stycke hade utelämnats. Denna översättning är gjord efter originalartikeln, från Harvard College Library.

den lettiska konsuln i Leningrad, Bissenieks. Med tanke på att *New York Times'* brukar vara fullständig och exakt, så tvivlar jag inte på att hela händelsen såväl som namnet på konsuln hamnade i tidningens spalter på den tiden. Men det är lättare att kontrollera det i New York än i Coyoacán. Utländska journalister i Moskva försökte komma i kontakt med herr Bissenieks för att avgöra hans verkliga roll. Men det gick inte att nå herr Bissenieks. Såvitt jag vet har han aldrig någonsin tillbakavisat det officiella sovjetiska tillkännagivandet om hans roll som den beskrivs i anklagelseakten.

Vi kan inte låta bli att notera att konsuln aldrig namngavs eller nämndes under de efterföljande rättegångarna. Kirov mördades i tur och ordning av olika "centrum", men i de senare versionerna försvann herr Bissenieks spårlöst. Om herr Alfred Bilmanis tillhörde den diplomatiska kåren i Moskva på den tiden, så måste han ha deltagit i diplomaternas försök att avgöra identiteten på den konsul som anklagades för detta allvarliga brott. Han måste känna till tillkännagivandet från kommissariatet för utrikes ärenden rörande konsulns identitet liksom telegrammen från Tass. Jag kan inte annat än beklaga att hans minne har svikit honom.

Nämndes herr Bissenieks' namn i sovjetisk press? Uppenbarligen inte. Men denna "försumelse" förklaras av det faktum att publiceringen av den *lettiska* konsulns namn skulle ha motsagt påståendet om terroristernas förbindelser med utländska *imperialister*. Läsare av den sovjetiska pressen antog att det handlade om en tysk eller japansk konsul, och den sovjetiska pressens ledare såg tydligen ingen anledning att göra slut på detta intryck. Men det förändrar ingenting. Folkkommisariatet för utrikes ärenden och Tass är inte mindre officiella organ än *Izvestija*.

Under de två senaste stora rättegångarna i Moskva överlämnade jag dussintals motargument och uttalanden baserade på fakta. Jag gav hundratals sådana till den internationella kommissionen under dr John Dewey (se *The Case of Leon Trotsky*, en ordagrann återgivning av förhören som hölls i Coyoacán). Inte ett enda av mina uttalanden blev ens delvis vederlagt. Det första försöket att vederlägga fakta är brevet från den lettiska ministern i Washington. Låt den allmänna opinionen bedöma i vad mån detta försök är övertygande.

Nya avhoppare⁸¹

(17 mars 1938)

Efter en rad ursinniga utrensningar av sovjetisk personal i utlandet, har fyra betydelsefulla Kreml-agenter hoppat av under de senaste månaderna: Ignace Reiss, Alexander Barmin, Walter Krivitskij och slutligen Fjodor Butenko. Om man betänker utbildningen, urvalet, kontrollerna och i synnerhet systemet med gisslan, måste man anse att denna andel är utomordentligt hög. Det vittnar om hur starka centrifugalkrafterna är som sliter byråkratin i stycken. Detta faktum accentueras ännu mer om man tittar på de nya avhopparnas politiska inriktning.

Ignace Reiss anslöt sig omedelbart till bolsjevik-leninisternas fana. Det visade klart hans politiska och moraliska betydelse. Bara en verklig revolutionär kunde besluta sig för ett sådant steg under de nuvarande förhållandena. Men redan under de första stegen på sin nya väg föll Reiss, en av Fjärde internationalens hjältar. Han efterlämnade hustru och barn som stod honom nära i livet och är hans minne troget efter hans död. När hans son är gammal nog att ta upp fanan som fallit ur faderns hand, kommer Fjärde internationalen redan att vara en betydande historisk kraft.

⁸¹ Ur *Bulletin Oppozitsij*, nr 65, april 1938.

Alexander Barmin gick till vänster om byråkratin, men har uppenbarligen ännu inte bestämt sig för vilken väg han ska ta. Vi har ingen anledning eller rätt att skynda på honom. Vi inser bara alltför väl svårigheterna och ansvaret att välja efter årtal i Stalinbyråkratins baracker. Låt oss hoppas att han väljer rätt!

Om vi inte misstar oss dras Walter Krivitskij mot den borgerliga demokratins läger. Med det menar vi inte att han går till *höger* om Stalinbyråkratin. Sovjetapparaten är full av ämbetsmän med ett borgerligt tänkande. När de kastar av sig stalinismens rock, så visar de bara sin verkliga politiska natur. Om vårt antagande om Krivitskij visar sig vara fel, så kommer vi att vara de första att glädja oss över det.

Fjodor Butenko har hoppat över till fascismen. Tvingades han förneka sig mycket? Kämpa mycket med sig själv? Vi tror inte det. En avesvärd och allt större del av sovjetapparaten består av fascister som ännu inte har upptäckt sig själva. Ultravänsteristiska dilettanter har en tendens att begå det allvarliga historiska misstaget att likställa sovjetregimen i sin helhet med fascismen, utan att inse deras olika sociala grundvalar. Men likheten mellan deras politiska överbyggnader och diktatoriska metoder och psykologiska typer är slående. Butenko är ett oerhört viktigt symptom: han visar Stalinskolans karriärister i deras naturliga form.

Om det skulle gå att röntga hela sovjetapparaten politiskt, skulle vi hitta: dolda bolsjeviker, förvirrade men ärliga revolutionärer, borgerliga demokrater, och slutligen fascistkandidater. Vi kan med övertygelse säga, att ju mer reaktionär gruppen är, desto snabbare växer den inom byråkratin.

Moskvarättegångarnas politiska fråga är huruvida apparaten som lyfte Stalin till makten vill fortsätta att bära honom på ryggen. Centrifugalkrafterna inom byråkratin återspeglar i sin tur de djupgående sociala motsättningarna i det ”klasslösa” samhället och massornas övergripande hat mot byråkratin. Stalins egen fraktion är liten till antalet och består av uttalade skurkar, som Vysjinskij och Jezjov. Bolsjevismen strävade efter en stat utan byråkrati, ”av [Paris-]kommunens typ”. Stalin har skapat en stat där byråkratin förtär sig själv, ”av GPU-typ”. Det är därför stalinismens dödskamp är det mest skrämmande och fränstötande skådespelet i mänsklighetens historia!

Halvsanningarnas präster⁸²

(19 mars 1938)

The Nation och *New Republic* spelar nu den dystraste och mest skamliga rollen inom amerikansk press. Dessa tidningar påstår sig vara den ”liberala” opinionens orakel. De har inga egna tankar. Samhällskrisen som började 1929 och överraskade ”liberalerna”, tvingade dem att hänga fast vid Sovjetunionen som en räddningsboj. Dessa herrar hittade sig en tillfällig uppgift i att popularisera planeringsprincipens framgångar och försiktigt ställa denna princip mot kapitalismens anarki. De hade absolut inget eget handlingsprogram för USA, men istället lyckades de dölja sin virrighet med en idealiserad bild av Sovjetunionen.

I själva verket betydde ”vänskapen” med Moskva att den borgerliga liberalismen försonade sig med byråkratin som kvävt oktoberrevolutionen. Ju mer omfattande privilegier det ledande skiktet fick och ju mer konservativt det blev för att försvara sina privilegier – ju fler vänner fick det bland borgerliga intellektuella och liberaler, snobbar som hänger med i det senaste modet. Inspiratörer för dessa uppfattningar blev Walter Duranty och Louis Fischer, tvättäkta inställsamma smickrare av det sovjetiska fåmansväldet. Under deras ledning började småaktiga professorer, medelmåttiga poeter, advokater som inte hade lyckats bli framstående, uttrå-

⁸² Ur *Socialist Appeal*, 16april 1938.

kade änkor, och vanliga ensamma damer, att ta sin vänskap med den sovjetiska ambassaden för en tjänst i oktoberrevolutionens intresse. En stor del av dem visade sig vara beredda att försvara Sovjetunionen till sista blodsdroppen... givetvis inte sitt eget blod, utan "trotskisternas".

Under revolutionens heroiska period utgjordes den amerikanska allmänna opinionens företrädare i Moskva av John Reed.⁸³ På den tiden var Walter Duranty placerad i Riga, där han arbetade som professionell förtalare av revolutionen och dess ledare. Under senare år har Duranty blivit den viktigaste länken mellan sovjetbyråkratin och den "liberala" opinionen i USA. Den moraliska kontrasten mellan John Reed och Walter Duranty återspeglar på ett utmärkt sätt den politiska fiendskapen mellan bolsjevism och stalinism. Om *The Nations* och *New Republics* redaktörer gör allt för att slippa förstå denna fiendskap, så är det på grund av att småhandlare i lögnar som Duranty och Louis Fischer ligger ojämförligt närmare deras anda än den hjältemodiga John Reed.⁸⁴

Är det förvånansvärt att Kremles nuvarande byråkrati passar de demokratiska oraklen ojämförligt mer än Lenins revolutionära parti? På samma sätt som de tidigare inte förstod revolutionens lagar, så förstår de idag inte reaktionens lagar. De hoppades att byråkratin med hjälp av deras välvilliga samarbete skulle bli alltmer respektabel och "mänsklig". Dessa personer har än idag inte förlorat sin tro på oavbrutna och automatiska framsteg. De har inte lyckats dra några som helst slutsatser från det faktum att den demokratiska småbourgeoisin, som är deras lekamen, i Tyskland på några år förvandlades till en fascistisk armé. De var ännu mindre förmögna att förstå den stalinistiska byråkratins olycksbådande utveckling.

Personer som under historiens stora omvälvningar inskränker sig till ovetenskapliga gissningar istället för att tränga in i klasskampens överhängande logik, är förvisso att beklaga. I psykologisk mening var de svarande bara verktyg i GPU-inkquisitionens händer. I historisk mening är inkvisitorn Stalin bara ett verktyg i händerna på byråkratin, som har hamnat i en återvändsgränd. Byråkratin är själv bara ett verktyg för världsimperialismens påtryckningar. Massorna i Sovjet hatar byråkratin. För världsimperialismen är den ett verktyg som inte längre är användbart och den förbereder sig för att störta den. Byråkratin försöker lura massorna. Den försöker lura världsimperialismen. Den ljuger på båda fronter. För att sanningen inte ska sippra ut över gränserna eller sippra in i landet från utlandet, tillåter byråkratin bara "tillförlitliga" personer att resa in i eller ut ur landet.

Den omger Sovjetunionen med en gränsmur som världen aldrig sett maken till och med ett oräkneligt antal polishundar.

Den period då världsimperialismen utsatte sovjetiskt territorium för blockad ligger långt tillbaka i tiden. Idag är det sovjetbyråkratin som organiserar blockaden av Sovjetunionen. Av revolutionen som den förstår den har byråkratin bara bevarat dyrkan av polisvåldet. Den tror att den kan ändra historiens förlopp med hjälp av polishundar. Den kämpar för sin existens med en konservativ frenesi som ingen härskande klass någonsin tidigare har uppvisat. Längs den vägen har den på kort tid lyckats föröva brott som inte ens fascismen ännu har begått. De demokratiska oraklen har inte förstått någonting av denna termidors dialektik, förstår ingen-

⁸³ **John Reed** (1887-1920) var en amerikansk journalist och radikal som stödde den ryska revolutionen och skrev den gripande boken [Tio dagar som skakade världen](#).

⁸⁴ Trots sin verkligt anglosaxiska "själ" deltar W Duranty i skenrättegångarna i Moskva på ett strikt planerat sätt, sida vid sida med domarna, åklagaren, de svarande och överhuvudtaget med folk med en "rysk själ". Men Duranty behövde aldrig ställas inför behovet att vända dag välja mellan liv och död. Hans kollega, herr Harold Denny, en person som uppenbarligen har en amerikansk själ, om än inte stor, har snabbt anpassat sig till den totalitära regimen. Inför nödvändigheten att välja mellan den magra sanningen och rejäla smörgåsar, så valde han utan att tveka smörgåsarna och Vysjinskij. Det är kräk av denna sort som inspirerar den "liberala" opinionen. – Trotskijs anmärkning.

ting nu, och – låt oss inte ha några illusioner om det – kommer heller inte att förstå någonting. Annars skulle de bli tvungna att stänga *The Nation* och *New Republic* med en gång och därmed rubba solsystemets jämvikt!

Ända sedan den termidorianska reaktionen utvecklades ur revolutionen har *The Nation* och *New Republic* outtröttligt försökt bevisa att revolution och reaktion är samma sak. De har systematiskt hållit med om eller åtminstone hållit tyst om de förfalskningar, lögner och förvanskningar som den stalinistiska byråkratin har genomfört över hela världen. De har skylt över förtrycket av oppositionella, som har pågått de senaste 15 åren. Ändå har det inte saknats varningar. Vänsteroppositionen har en ganska omfattande litteratur på alla möjliga språk.

Under 15 år har vänsteroppositionen visat hur byråkratins metoder steg för steg har kommit i allt skarpare motsättning till det nya samhällets krav, hur byråkratin tvingas dölja sina egna giriga intressen, inte bara genom att använda alla härskande klassers vana att ljuga – på grund av den svåra situationen i landet som hade uppstått ur revolutionen har den givit detta verktyg en aldrig tidigare skådad fördärlig karaktär. Med hjälp av ovedersägliga fakta och dokument visade vi hur en hel förfalskarskola uppstod ur den termidorianska reaktionen – Stalinskolan – som förgiftade samhällsideologins alla områden. Vi förklarade hur och varför just Stalin (som enligt Lenins definition så tidigt som mars 1921 ”tillagar kryddstarka rätter”) blev ledare för den lystna och konservativa kast som tillskansade sig revolutionen, vi förutsade Moskvarättegångarna tio år innan de ägde rum och vi förklarade för de mest okunniga att de juridiska bluffrättegångarna bara är termidors dödsryckningar.

Slutligen utsatte 1937 den Internationella kommissionen i New York, som bestod av personer med högt moraliskt anseende och vana vid att göra kritiska bedömningar, Stalins och Vysjinskijs anklagelser för en tålmodig och samvetsgrann analys. Anklagelserna visade sig bara bestå av lögner, förfalskningar och falska anklagelser. Det meddelade de öppet inför hela världen. Kommissionens dom var först och främst ämnad för ”mannen på gatan”, bönder, enkla handelsmän, efterblivna arbetare, med ett ord den majoritet vars levnadsvillkor berövar dem möjligheter till nödvändig skolning och vidgade horisonter.

Man skulle tro att man kunde kräva ett kritiskt sinnelag av *The Nations* och *New Republics* redaktörer, dessa självutnämnda lärare för folket. De skulle till exempel ha kunnat påminna sig vad de hade lärt sig av sina gamla lärare, att den termidorianska reaktionen i Frankrike utpekade jakobinerna som ”rojalister” och ”agenter för Pitt”,⁸⁵ för att i massornas ögon rättfärdiga det blodiga förtrycket av dem. Man tycker att man kunde kräva ett visst moraliskt sinnelag från dessa professionella moralister. Stinker det inte lång väg från den sovjetiska byråkratins moraliska förfall? Tyvärr saknar moralisterna till och med det minsta luktsinne.

Moskvarättegångarna inte bara överraskade denna krets av människor, utan de har också stört deras själsliga lugn för en lång period framåt. Vilken kavalkad av inskränkthet, tomhet, hyckleri och framförallt förvirring det finns i samlingen artiklar om dessa tre stora rättegångar i *The Nation* och *New Republic*. Nej, de förväntade sig inte dem! Hur kunde det bli så? Men trots att de saknar klarsynthet och luktsinne, så har de i allra högsta grad den prästerliga kastens självbevarelsedrift. Alltifrån den tiden bestämdes hela deras uppträdande av att noggrant utplåna sina spår, det vill säga att se till att de troende förblir omedvetna om att oraklet hela tiden dolde inte så särskilt framsynta präster. I teorin tillbakavisar dessa fariseer indignerat principen att ”ändamålet helgar medlen”, och inser inte att ett stort historiskt mål automatiskt förkastar de medel som är det ovärdigt. Men för att understödja sina traditionella småaktiga fördomar och i synnerhet sin egen auktoritet i dumbommarnas ögon, är de ständigt redo att ta till konstfulla knep och småskurna komplotter.

⁸⁵ **William Pitt** (1759-1806), premiärminister i Storbritannien från 1783 till 1801 och från 1803 till sin död.

Först försökte de öppet fullgöra sin plikt som ”vänner”, det vill säga ombud för GPU. Men det visade sig vara alltför riskabelt. Snabbt övergick de till filosofisk agnosticism⁸⁶ och diplomatisk nonintervention. De förkunnade att rättegångarna var ”förbryllande”. De avstod från att döma. De varnade för alltför snabba slutsatser. ”Vi kan inte avgöra något från utsidan.” ”Vi får inte lägga oss i den sovjetiska rättvisans angelägenheter.” Med andra ord försökte de på ett undvikande sätt försona världsoptionen med de styggelser som diktades upp i Moskva. Dessa personer ville till varje pris stå på vänskaplig fot med revolutionens bödlar utan att ta det direkta ansvaret för GPU:s falska anklagelser.

Men de lyckades inte vidhålla denna andra linje särskilt länge. Efter alla avslöjanden talade de med allt lägre röst: ”Anklagelserna är naturligtvis uppenbart osannolika men... men det ligger 'något' bakom dem.” ”Vi står inte bakom stalinisterna, men vi tror inte heller på trotskisterna.” Bara *The Nations* och *New Republics* spåmän företräder sanningen. Om de var blinda igår och i förrgår så är det desto säkrare att de idag har en fulländad syn. ”Det ligger något bakom anklagelserna.” Förvisso! Den härskande klickens starka skäl att avrätta alla som står till vänster om bolsjevikpartiet. Men vi måste söka dessa skäl i byråkratins objektiva intressen, och inte i Vysjinskijs tal eller i Jezjovs falska anklagelser. Men vi känner redan till, att för dessa empiriker⁸⁷ är klasskampens dialektik en bok förseglad med sju lås. Vad kan man kräva och förvänta sig från filosofer och politiska skribenter som inte förutsade någonting och inte såg någonting, och blev fullständigt tagna på sängen av rättegångarna? Det enda bankrutta orakel kan göra är att dela skulden i två delar: hälften sätts av till bödeln och hälften till hans offer.

Småbourgeoisin står alltid i mitten och bedömer frågan med formeln: ”å ena sidan” och ”å andra sidan”. Om kapitalisterna är omedgörliga så är även arbetarna krävande. *The Nation* och *New Republic* drar bara denna gyllene medelväg till sin logiska slutsats när de tömmer ut hälften av sin moraliska lymfa över GPU och den andra hälften över de verkliga eller inbillade ”trotskisterna”. Och i slutändan får de liberala amerikanerna veta från sina lärare att Zinovjev och Kamenev bara var terrorister till hälften, att Pjatakov bara saboterade industrin sex månader av tolv, att Bucharin och Rykov spionerar för två och inte fyra länder, och att Stalin bara förfalskar till hälften och är en halv skurk. Kain? Kanske det, men inte mer än till 50%.

Deras filosofi återspeglar deras egen värld. Deras samhällseliga karaktär gör att de till sitt intellekt är halvt borgerliga. De lever på halva tankar och halva känslor. De vill bota samhället med halva åtgärder. De betraktar den historiska utvecklingen som ett alltför ostadigt fenomen, och vägrar att engagera sig till mer än 50%. Följaktligen har dessa personer, som lever på halvsanningar – det vill säga den värsta sortens förfalskningar – blivit en verklig broms på det verkligt progressiva, det vill säga revolutionära tänkandet.

New Masses är bara en soptunna som genom sin lukt får folk att bli på sin vakt.⁸⁸ *The Nation* och *New Republic* är betydligt mer ”anständiga” och ”trevliga” och mindre... illaluktande. Men de är ännu farligare. Den bästa delen av USA:s intelligentsia kan fortsätta längs den breda historiska vägen bara om de fullständigt bryter med de ”demokratiska” halvsanningarnas orakel.

⁸⁶ Agnosticismen brukar numera ofta användas som beteckning för uppfattningen att det inte går att veta om det finns någon gud eller att få någon kunskap om densamma. I Huxleys ursprungliga definition betydde det dock att man förnekade kunskap om tillvarons yttersta grunder. – Uppgift från Wikipedia.

⁸⁷ **Empiriker** eller **Empirist** är en person som menar att endast det som bevisats erfarenhetsmässigt kan betraktas som tillförlitligt. – Uppgift från Wikipedia.

⁸⁸ **New Masses** var en litterär månadstidning som stod under stalinistiskt inflytande, och gavs ut mellan 1926 och 1948.